

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
FILOZOFICKÁ FAKULTA
KATEDRA DĚJIN UMĚNÍ

OBOR: TEORIE A DĚJINY VÝTVARNÝCH UMĚNÍ

EUGEN JETTEL (1845 - 1901)

MAGISTERSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. Veronika Kotoučová

Vedoucí diplomová práce: doc. PhDr. Marie Mžyková, CSc.

OLOMOUC 2010

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně
s použitím uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 30. 6. 2010

.....

Děkuji doc. PhDr. Marii Mžkové, CSc., za odborné vedení diplomové práce. Zároveň děkuji všem pracovníkům muzeí, galerií a dalších umělecko-historických institucí, kteří mi byli během psaní práce velmi nápomocni.

OBSAH

1. Úvod.....	6
2. Současný stav bádání.....	8
3. Životopis.....	11
3. 1 Umělecký okruh Charlese Sedelmeyera	19
4. Tvorba.....	22
4. 1 Přípravné kresby	24
4. 2 Akademické školení	26
4. 3 Vídeňský náladový impresionismus	29
4. 3. 1 Tradice biedermeieru v rámci vídeňského náladového impresionismu	32
4. 4 Uherská zkušenost	34
4. 5 Italský pobyt	36
4. 6 Pařížská perioda	37
4. 6. 1 Recepce impresionismu	39
4. 6. 2 Dozvuky uherského pobytu	42
4. 6. 4 Holandské krajiny	47
4. 6. 5 Venkovská tematika	50
4. 6. 6 Tematika přístavů	58
4. 6. 7 Venskoverská zákoutí	60
4. 7 Práce závěrečných let s venkovskou tematikou	64
4. 7. 1 Vliv Art nouveau	66
4. 7. 2 Přijetí ve Vídni	68
4. 7. 3 Práce z Istrie	70
5. Závěr.....	71
6. Poznámky.....	74
7. Literatura (řazeno abecedně).....	93
8. Litaratura (řezeno chronologicky).....	103
9. Prameny (řezeno abecedně).....	113
10. Textové přílohy.....	115

10. 1 Biografie datech.....	115
10. 2 Seznam děl výstavy Eugena Jettela pořádané roku 1902 ve vídeňském Domě umělců.....	118
10. 3 Soupis děl ze sbírek České republiky.....	125
10. 4 Seznam obrazové přílohy.....	131
14. Obrazová příloha.....	139
15. Summary.....	168
16. Anotace.....	170

1. ÚVOD

Eugenu Jettelovi, malíři - krajináři moravského původu, je připisováno prominentní postavení v uměleckém okruhu Rakušana Emila Jakoba Schindlera. Spolu s ním zastával vedoucí pozici v rámci směru takzvaného *náladového impresionismu* (Stimmungsimpressionismus) v rakouském umění druhé poloviny 19. století. Pevnou pozici a uznání kritiky si vydobyl i ve francouzském uměleckém prostředí. Paříž mu byla domovem v letech 1875 až 1897. Po návratu zpět do Vídně se opět přičlenil k tamním dobovým uměleckým proudům, které ovládalo hnutí Wiener Secession, přičemž Jettel se stal jeho zakládajícím členem. Tyto skutečnosti vedly k určitým nejasnostem ohledně Jettelova zařazení do dobových uměleckých proudů a kruhů.

S českým územím je osoba Eugena Jettela spojena léty 1845 až 1849, kdy žil se svými rodiči v Janušově na Moravě. Do rodného kraje se již nevrátil, ale v Paříži navázal úzké vztahy s českými Pařížany, především s Vojtěchem Hynaisem, Václavem Brožíkem a Antonínem Chittussim. V devadesátých letech 19. století byl svými díly opakovaně zastoupen na výstavách Krasoumné jednoty. Hlavním pojítkem Eugena Jettela s českým státem je pak početná kolekce jeho děl ve sbírkotvorných institucích České republiky.¹

Diplomová práce vychází z dosavadní dostupné literatury vztahující se k osobě Eugena Jettela. Na jejím základě a v konfrontaci s archivními záznamy shrnuje průběh jeho života. Představuje zejména díla z fondů muzeí a galerií České republiky, na jejichž příkladě podává charakteristiku jeho malířského odkazu a komponuje dílo do širšího kontextu tehdejší umělecké scény.

Práce si klade za cíl obrátit pozornost k umělecké osobnosti Eugena Jettela a podnítit hlubší a intenzivnější zájem o jeho tvorbu. Úkolem práce je podat pokud možno ucelený náhled na Jettelův život a tvorbu a objasnit otázky stylového charakteru jeho děl.

Těžištěm obrazové kolekce je sbírkový fond Oblastní galerie v Liberci. Její tehdejší majitel a tvůrce sbírky, liberecký textilní podnikatel, Heinrich von Liebig (1839 - 1904) do svých rukou shromáždil ještě za umělceva života početný soubor děl. Jak uvádí Vlastimil Vinter, můžeme na tomto souboru děl „*Malířův umělecký vývoj... ..sledovat v poměrné úplnosti.*“.² Přehled o vývoji Jettelova díla dokreslují sbírky státního zámku Sychrov a kolekce děl Národní galerie v Praze. Neopomenutelným fondem jsou rovněž díla, která jsou ve vlastnictví Moravské galerie v Brně. Tvoří je především dary knížete Jana II. z Liechtensteina (1840 - 1929), jehož sběratelská činnost byla výrazněji zaměřena na díla rakouského malířství.³ Zmíněné fondy představují Jettelovo dílo v rozpětí téměř třiceti let. Jejich obsah vytváří ucelený průřez malířovou tvorbou, souhrnný náhled na vývojovou posloupnost jeho tvorby. Zastoupena jsou v nich díla z konce jeho akademických studií až po díla druhé poloviny 90. let hlásící se k secesnímu odkazu.

V ostatních sbírkotvorných institucích České republiky⁴ se obrazy Eugena Jettela řadí k solitérně dochovaným dílům.

2. SOUČASNÝ STAV BĀDÁNĪ

V literatuře je věnována Eugenu Jettelovi dílčí pozornost. Především bývá začleňován do rámce komplexnějšího umělecko-historického textu.⁵ Lexikografické záznamy⁶ podávají víceméně ustálený záznam sdělující základní osnovu malířova života s důrazem na vyznamenání, kterých dosáhl. Spolu s umělci Zimmermannovy akademické třídy jej řadí k předním představitelům rakouského náladového impresionismu. Za hlavní inspirační zdroj pro jeho tvorbu považují vliv barbizonské školy.

Při příležitosti mezinárodních a světových výstav, na kterých vystoupil, se Jettelovo jméno s pochvalnými komentáři pravidelně objevovalo v novinových recenzích k jednotlivým výstavám.⁷ Slovy uznání a chvály na Jettelovu malířskou osobnost nešetří články otištěné ve vídeňských novinách⁸ z roku 1902 reagující na jeho posmrtnou výstavu konanou ve vídeňském Domě umělců. Ve stručnosti v nich zaznívá průběh Jettelova uměleckého utváření od dob studií na Akademii, přes zkušenost francouzského pobytu až po návrat umělce zpět do Vídně. Na příkladu několika děl podávají autoři stručnou charakteristiku jeho umění. Vyzdvíženy jsou v člancích rovněž kladné Jettelovy povahové rysy.

První publikací, věnující se výhradně Eugenu Jettelovi, je monografie Heinricha Fuchse z roku 1975.⁹ Práci lze označit za souhrnný katalog Jettelovy tvorby, čítající 1311 prací. Autor, pokud je mu známo, v katalogu uvádí - název, dataci, techniku, rozměry, signatury a vlastníka děl. Údaje doplňuje informacemi o zastoupení děl na výstavách a dostupné literatuře. Biografická část se z majoritní části opírá o převážně rozmarňý text vzpomínek Josefa Engelharta

*Ein Wiener Maler erzählt.*¹⁰ V tomto textu je líčen tragický osud Eugena Jettela jako malíře vysoce citlivé a jemné povahy. V duchu romantismu 19. století vykreslil autor příběh chudého talentovaného génia, jež je během svého pobytu v Paříži vykořisťován obchodníkem s obrazy Charlesem Sedelmeyerem. Jakmile se díky nabytému dědictví podaří malíři z pout Sedelmeyera vymanit, jeho štěstí netrvá dlouho, je zdrcen smrtí ženy a sám posléze umírá. Zavádějící příběh nabyt na věrohodnosti a moment nuceného pobytu Eugena Jettela v Paříži z finančních důvodů byl v další literatuře interpretován s čistě výpovědní hodnotou. Text před vydáním publikace zveřejnil Josef Engelhart již roku 1918 a 1930 v podobě novinových článků.¹¹ Heinrich Fuchs je rovněž autorem novinové stati k příležitosti 125 let výročí Jettelova narození.¹²

Česky psaná uměleckohistorická literatura nevěnuje osobě Eugena Jettela přílišnou pozornost. Jeho jméno se nejčastěji vyskytuje v publikacích galerií, v jejichž sbírkách jsou Jettelovy práce zastoupeny. Z publikací vydaných Oblastní galerií v Liberci jsou to v první řadě text Vlastimila Vintra *Poklady liberecké galerie*¹³ a katalogy z let 1976¹⁴ a 1997¹⁵. Pozornosti Jettelovým dílům v moravských sbírkách se dostává zásluhou výstavních katalogů autorů Jaroslava Kačera a Jitky Sedlářové¹⁶, v poslední době se této tematice věnuje Jitka Svobodová.¹⁷ O vyhledání děl Eugena Jettela, která jsou deponována v zámeckých sbírkách České republiky, se zasloužila Marie Mžuková. Výsledné poznatky následně publikovala v průzkumu *Díla českých malířů 19. a 20. století v zámeckých sbírkách.*¹⁸

Problematice českých Pařížanů a kulturním souvislostem Francie s uměleckou tvorbou ve střední Evropě se věnuje

publikace *Křídla slávy* Marie Mžkové. Tato kniha byla vydána k příležitosti stejnojmenné výstavy konané na přelomu let 2000 - 2001 v Galerii Rudolfinum.¹⁹ Eugena Jettela začleňuje do složité sítě tvůrčích vlivů Paříže na formování kultury v českém prostředí a provázanosti francouzské a české umělecké scény.

V posledních deseti letech se objevily snahy autorů po zvýšení pozornosti o Jettelovu osobnost. Na nezájem českých historiků umění a neznalost ve veřejných kruzích upozorňuje ve svých statích Jiří Karel. Článek *Významný představitel francouzské barbizonské školy z Janušova* otištěný v *Rýmařovském horizontu*²⁰ a *Evžen a Vladimír Jettelové* publikovaný ve vlastivědné revue *Střední Morava*²¹ mají za cíl podnítit národní uvědomění, zájem o postavu Eugena Jettela a o další členy Jettelovy rodiny. Popisuje nejen Jettelovu životní a uměleckou dráhu, ale pozornost věnuje i jeho bratrovi Vladimírovi a genealogii rodu Jettelů.

Apelem na zpracování objemné a vážně pojaté monografie je článek Herberta Giese vydaný při příležitosti 150. výročí narození umělce s názvem *Die Poesie des Stillen*.²² Text ve stručnosti představuje malířovu osobnost a shrnuje dosavadní zjištění.

3. ŽIVOTOPIS

Eugen Jettel, celým jménem Richard Alfred Eugen Jettel, se narodil 20. března 1845 v Janušově (Johnsdorf)²³ nedaleko Rýmařova v domě čp. 47.²⁴ Matka, Sophie Jettelová, roz. Buchtová (14. 3. 1819 Brno - 1. 2. 1849 Janušov), byla dcerou brněnského majitele železáren. Otec, Ladislav Hugo Jettel (5. 8. 1816 Blansko - 16. 11. 1866 Vídeň²⁵), vykonával funkci správce janušovské železářny rodiny Harrachů. Nejstarší ze šesti sourozenců, Otto, se narodil v druhé polovině roku 1840 a zemřel 28. června 1841 ve věku sedmi měsíců. Dalšími Eugenovými sourozenci byli starší sestra Emilia Sophia Elisabetha (*6. 5. 1842) a starší bratr Wladimír Eugenn Eduard Jettel, chemik a rovněž malíř (18. července 1843 Janušov - 4. března 1909 Garmisch-Partenkirchen). Mladšími sourozenci byli Ottokar Gustaw Wenzel (*26. 9. 1846) a Malaina Bertha Elwira (*12. 6. 1848). Jiří Karel připomíná možný židovský původ rodiny s následnou konverzí ke katolicismu, což však není archivně doloženo.²⁶ V literatuře je popisován jako tělesně statný vysoký muž, chůzí připomínající generála v civilním oděvu, se zasněným výrazem v očích.²⁷ „*Jeho osobní laskavost, jeho ryzí, klidný charakter...*“ jsou vlastnosti, které zaznívají v Jettelově nekrologu vydaném v roce 1902 v časopise *Die Kunst für Alle*.²⁸

Záhy po smrti matky, když Eugenovi byly čtyři roky, odešel otec i s dětmi do Vídně. Důvodem byla jistě i perspektiva vzdělání dětí podepřená silnými vazbami Moravy na Vídeň. Již 19. května roku 1846 se Ladislav Hugo Jettel žení ve Vídni s Katharinou Lepiczek (1806 - po 1866).

Před nástupem na vídeňskou Akademii výtvarných umění (Akademie der bildenden Künste) absolvoval Eugen pět let na reálné škole ve Vídni (Oberrealschule). Počínaje zimním semestrem v říjnu roku 1860 nastoupil do krajinářské školy Alberta Zimmermanna, který byl na Akademii povolán rok předtím.²⁹ Mezi Jettelovy spolužáky patřili například Emil Jakob Schindler (1842 - 1892)³⁰, Rudolf Ribarz (1848 - 1904)³¹ či Robert Russ (1847 - 1922)³². V prvním roce studia platil řádné školné, počínaje zimním semestrem 1861/62 byl od tohoto poplatku osvobozen. O devět let později, v letním semestru 1869, studia úspěšně dokončil.

Během studia dosáhl řady ocenění: ve školním roce 1862/63 - Gundel-Preis,³³ 1863/64 - Füger-Preis (držitel zlaté medaile), 1864/65 - Füger-Preis (obdržel pochvalné vysvědčení, které odpovídalo nároku na zlatou medaili, která mu nemohla být opětovně udělena). Toto uznání obdržel i následujícího školního roku.³⁴

V rámci studií podnikl řadu cest do salcburských a bavorských Alp. Motivy z těchto míst, Hintersee, Ramsau, Hohe-Gölle aj., se staly náměty jeho prvních děl, jež vzbudily zájem na výstavách v Mnichově a ve Vídni.

Ke konci studií, 14. prosince 1868, se Jettel stal členem vídeňského Sdružení výtvarných umělců (Genossenschaft der bildenden Künstler, Wiener Künstlerhaus). Tomuto sdružení předcházel Spolek Albrecht Dürer (Albrecht Dürer-Verein), jehož byl Jettel rovněž členem.³⁵ Výstav Sdružení se pak i nadále pravidelně účastnil. Již na počátku své tvorby se stává velmi úspěšným, vystavuje své práce, budí pozornost kritiky, jeho díla jsou sběrateli odkupována. Od počátku práce signuje.

Svá první díla začal Eugen prodávat již ke konci studií prostřednictvím obchodníka s obrazy, Georga Placha. Díky němu se seznámil s malířem Augustem Pettenkofenem (1822 - 1889)³⁶, který se stal jeho velmi blízkým přítelem. Z poznámky v Pettenkofenově zápisníku ze dne 1. srpna 1871 vyplývá, že na žádost Placha přispěl do Jettelovy malby stafáže.³⁷ Dle Engelhartových záznamů³⁸ umožnil August Pettenkofen Jettelovi, díky odkoupení několika jeho děl, vyhnout se vojenské službě.

Přelomovým okamžikem se pro něj stal rok 1869, kdy vystavoval na mezinárodní výstavě v Mnichově. Tam se setkal s díly barbizonských mistrů, které jeho tvorbu silně ovlivnily. Na mnichovské výstavě vystavil obrazy *Lesní krajina* a *Hintersee* a získal zlatou medaili I. třídy. Úspěch mu dovolil 10. února roku 1870 přislíbit členský vklad 100 zlatých na provoz Domu umělců; nakonec zaplatil čtvrtinu původní sumy.

Na přelomu let 1869 a 1870, ovlivněn kontaktem s pracemi barbizonských mistrů, podnikl studijní cestu do severní Francie.³⁹ Navštívil oblasti kolem přístavu Dieppe, zaujaly ho krajiny Pikardie, Normandie a Bretaně; navštívil i Holandsko a Istrii. Zabýval se japonskými grafikami, jejichž vliv můžeme v jeho díle vysledovat. V roce 1871 podnikl díky vlivu Augusta Pettenkofena cestu do uherské Puszty, následně pobýval v okolí severního toku Váhu. Spolu s Carlem Leopoldem Müllerem (1834 Drážďany - 1892 Vídeň) navštívil v letech 1872 - 1873 jižní Itálii, Sicílii a Palermo,⁴⁰ čímž následoval odkaz svých předchůdců, Ferdinanda Georga Waldmüllera (1793 Vídeň - 1865 Hinterbrühl) a Rudolfa Alta (1812 Vídeň - 1905 tamtéž), kteří Sicílii rovněž navštívili. Sám pak navštívil Řím.

Roku 1873 se při příležitosti vídeňské světové výstavy stal členem výstavní komise⁴¹. Carl von Lützkow o dva roky později o Jettelově účasti na výstavě napsal: „Mezi všemi náleží ocenění Eugenu Jettelovi, který ve všem rozvíjí něžný „náladový“ život, jak v jemně podaných pohledech na mořské pobřeží, tak ve vzdušných partiích z Horního Bavorska s jezery, jedlovými lesy, horami, které jsou zahaleny v mracích, a vránami, jako jedinou stafáží.“⁴²

Barbizon, kde potkal Mihála Munkácsyho (1844 Mukačevo - 1900 Endenich), László Paála (1846 Zam - 1879 Charenton) a Maxe Liebermanna (1847 Berlín - 1935 tamtéž), poprvé navštívil roku 1874.⁴³ Následně přijal nabídku výhodně dotované smlouvy rakouského antikváře a obchodníka s obrazy Charlese Sedelmeyera (1837 - 1925)⁴⁴ a od roku 1875 se usadil natrvalo v Paříži⁴⁵. Téhož roku se Eugen Jettel oženil s Cäcilií Mailer (1853 Vídeň - 27. 11. 1899 Vídeň), dcerou továrníka Josefa Meilera.⁴⁶

Obrazy začal ve druhé polovině 70. let signovat dle francouzského znění „Eugène Jettel“. Spolupráce s vídeňským obchodníkem poskytla Eugenovi cenné existenční zajištění a potřebné společenské kontakty, zároveň však svazující a omezující závazky. Josef Engelhart ve své výpovědi *Ein Wiener Maler erzählt*⁴⁷, která vznikla po návštěvě u Jettela v Paříži roku 1890, uvádí, že nejdříve Jettel dostával 20 000 franků ročně, ke konci již jen 4800. Kvůli požadavku větší produkce byl donucen k řemeslné zběžnosti, projevující se v první řadě nárůstem akvarelových děl v Jettelově tvorbě.⁴⁸

Nakolik se dojemný příběh o vykořisťovaném geniovi opírá o skutečnost, je těžké objektivně posoudit vzhledem ke značným úspěchům, řadě ocenění a uznání, které se Jettelovi během pobytu v Paříži dostalo. Nelze však pominout svazující

charakter obchodního partnerství s nekompromisním podnikatelem, jehož požadavky na míru produkce se pohybovaly na hranici únosnosti. Jednou z možností, proč Sedelmeyer vyplácel Jettelovi stále menší plat, by mohla být skutečnost, že Jettel nesplnil všechna jeho očekávání a neoženil se s jeho dcerou.⁴⁹

Svou roli sehrála i slabší citlivá Jettelova povaha. Již ve věku 24 let trpěl depresivními sklony. Tyto nálady malířovy osobnosti se v letmých zmíenkách objevují v Engelhartově textu, kde je však jejich rozsah omlouván a zastřen tehdejší tíživou životní situací malíře, danou nelehkou finanční situací, neodůvodněnou kritikou jeho tvorby a nepochopením ze strany jeho ženy. Engelhart ve svém textu zmiňuje Jettelovy myšlenky na sebevraždu a mluví o „nesmírných útrapách a depresích“⁵⁰.

Obdobně můžeme sledovat zmínky o depresích v dopisech Carla Müllera, které zasílal svým přátelům ze společného italského pobytu roku 1872 - 1873. Müller ve svých dopisech naráží nejen na horší fyzickou zdatnost Jettela,⁵¹ ale rovněž popisuje jeho skličující nálady: „... deprese v pokročilém stádiu, ho přivádí k pláči, když se mluví o jeho pracích.“⁵²; dále například: „V poslední době, co tu byl, se chtěl každý den zastřelit a pobíhal jako pomatený po městě. Nemohl už spát a viditelně zhubl. Nikdy mě nenapadlo, že by se deprese mohla projevit tak silně. Kvůli depresím v poslední době už nic nevytvořil.“⁵³

Své povídání o Jettelově společnosti zakončuje slovy: „...přestože si ho jako umělce velmi cením, neboť má talent a jeho snažení je úctyhodné, nechci s ním už nikdy nikam cestovat.“⁵⁴

Během pobytu v Paříži každým rokem podnikl četné studijní cesty do Holandska, v zimě pak práce v ateliéru dokončoval a posílal Sedelmeyerovi. Maloval v okolí Auvers-sur-Oise či Pont Aven, cestoval do oblastí Pikardie, Normandie, Bretaně. Na cesty se vydával nejen sám, ale i v doprovodu svých přátel - v září roku 1875 jej při cestě z Trouville do Villerville doprovázel August Pettenkofen.⁵⁵

Pravidelně obesílal výroční výstavy v Mnichově (Glaspalast, 1869 - 1892), Berlíně (1880 - 1886) a Stuttgartu (1891). Roku 1874 obdržel na světové výstavě v Mnichově zlatou medaili I. třídy. Na světové výstavě v Paříži roku 1878 a opět 1879 obdržel zlatou medaili, roku 1879 se stal členem poroty. Zlatou medaili rovněž získal a členem poroty se stal i na světové výstavě v Paříži roku 1889. Zlatou medaili získal i v následujících letech - v roce 1893 na výstavách v Antverpách a v Chicagu. Velkou zlatou medaili obdržel na mezinárodních výstavách ve Vídni (1877) a v Drážďanech (1897).

Na pařížském Salonu vystavil poprvé roku 1875 obrazy *Pohled od Dieppe* a *Cesta v Holandsku*. Na Salonu na Champs Elysées vystavoval pravidelně v letech 1877 - 1889 a během let 1890 až 1897 na nově vzniklém Salonu Societé Nationale na Champs-de-Mars.

V devadesátých letech vystavoval opakovaně v Praze v Domě umělců Rudolfinum v rámci výstav Krasoumné jednoty. Roku 1891, kdy byl na výstavě zastoupen jednou prací i jeho bratr Vladimír, vystavil olejomalbu *Větrníky v holandské krajině*. Na 55. Výroční výstavě roku 1894 byl zastoupen oleji *Motiv z okolí Cayeux, Vchod do vesnice* a *Lučina v Cayeux*; o tři roky později v rámci 58. výroční výstavy byl zastoupen

akvarely *Bouře v Cayeuxu, Zahradnické obydlí u Paříže a Vesnická silnice po dešti*.⁵⁶

Účast na světové výstavě roku 1889 mu vynesla ocenění rytíře Čestné legie, jehož titulem byl ve Francii vyznamenán roku 1889.

Při příležitosti 1. výstavy Vídeňské secese v roce 1897 navštívil po dlouhé době opětovně Vídeň. Odmška, během které se pohyboval téměř výlučně ve francouzském prostředí, byla způsobena nedostatkem prostředků a nároky, kterými si ho Sedelmeyer k Paříži připoutal. Engelhart uvádí jako hlavní důvod Jettelova návratu skutečnost, že se mu téhož roku podařilo díky nabytému dědictví a přízni arcivévodý Carla Stephana (1860 - 1933) vymanit z tísnivých poměrů u Charlese Sedelmeyera a na Engelhartovy přímluvy se rozhodl vrátit zpět do Vídně natrvalo.⁵⁷

Úspěch, kterého se Jettelovi v Paříži dostalo, nemohl vyvážit vnitřní osobní touhu po návratu do „vlasti“, do jejíhož uměleckého života přinesla Secese nové čerstvé ovzduší. Srdečné přijetí, se kterým se ve Vídni setkal, jej utvrdila k trvalému návratu. Než tak učinil, již 24. května roku 1897 ještě z Paříže telegraficky oznámil své vystoupení z Domu umělců a téhož roku se stal členem Vídeňské secese (Vereinigung bildender Künstler Österreichs, Secession).⁵⁸ Pravidelně se zúčastnil jejích výstav. Na II. a IV. výstavě Secese byl členem komise, která rozhodovala o výběru vystavených prací. Na II. výstavě byl v komisi spolu s Josefem Engelhartem a Carlem Mollem, na IV. s Rudolfem Bacherem a Carlem Mollem.⁵⁹

Usadil se ve třetím vídeňském obvodu.⁶⁰ Ve společnosti arcivévodý Carla Stephana, který malíře kromě finanční podpory také motivoval k další tvorbě, a jeho ženy,

arcivévodkyně Marie Theresie (1862 - 1933), podnikl řadu cest na Istrii (Lovrana, Abbazia, Lussingrande) a dalmatské ostrovy. Arcivévoda vlastnil palác v Pola (dnes Pula v Chorvatsku) a Zimní palác v Lussingrande, ve kterém s malířem během cest pobýval.

Ve stejném roce Jettelovi zemřela žena na Delirium tremens, což pro malíře, ačkoli pro něj bezpochyby situace nebyla lehká již dříve, bylo těžkou osudovou ranou. Jeho trápení může doložit dopis zaslaný Augustu Schafferovi jako poděkování nad projevenou soustrastí.⁶¹

Zemřel na srdeční příhodu v Lussin Grande v Triestu při jedné ze svých častých malířských cest s arcivévodou Carlem Stephanem, 27. srpna 1901. Nezanechal po sobě žádné potomky. Pochován byl 1. září na hřbitově sv. Anny v Terstu v přítomnosti svého bratra Ottakara, arcivévody Carla Stephana a Josefa Engelharta. Když se v březnu roku 1916 Josef Engelhart jako válečný malíř na místo vrátil, zjistil, že hrob již neexistuje.⁶²

Pamětní výstava děl Eugena Jettela spolu s díly Eduarda Lichtenfelse, pořádaná Sdružením výtvarných umělců, byla zahájena v Domě umělců ve Vídni 4. ledna roku 1902. Eugen Jettel byl v prostorách Španělského sálu prezentován dvěma sty díly.⁶³ Roku 1932 byla ve 13. vídeňském obvodu Hietzing na jeho počest pojmenovaná jedna z tamních ulic Eugen - Jettel - Weg.

3. 1 UMĚLECKÝ OKRUH CHARLESE SEDELMEYERA

Osobnost Sedelmeyera se stala ústředním styčným bodem pro rakousko-uherskou „uměleckou kolonii“ v Paříži. Okruh umělců žijících v Paříži se scházel i v Jettelově skromném bytě na Montmartru.⁶⁴ Vídeňští umělci užívali jeho pohostinnosti, našli útočiště a „náhradu“ domova. Zároveň zde navázali kontakt s pařížskou uměleckou společností. „Stěny jeho bytu byly plné obrazů...“, píše Josef Engelhart o řadě darů, které Jettel od svých přátel získal.⁶⁵ Těmito okolnostmi sehrál Eugen Jettel významnou roli prostředníka v šíření francouzských vlivů do středoevropského, především vídeňského, prostředí.

Mezi tuto společnost patřil například moravský Rakušan Eduard Charlemont (2. 8. 1848 Jemnice u Znojma – 8. 2. 1906 Vídeň). Jako umělecký poradce a nákupčí zajišťoval Jettelovy obrazy pro libereckého podnikatele Liebiga. Dále to byli v Paříži žijící Jettelův spolužák z Akademie Rudolf Ribarz či Jettelův blízký přítel August Pettenkofen, který Jettela při svých četných pobytech v Paříži opakovaně navštěvoval.

Úzké vztahy ho rovněž pojily k malíři Antonínu Chittussimu (1. 12. 1847 Ronov nad Doubravou – 1. 5. 1891 Praha). Na přelomu let 1869/70 navštěvoval Chittussi vídeňskou Akademii v rámci své vojenské služby. Pravděpodobně tento vídeňský pobyt byl pro něho podnětem k cestě do Uher, kterou podnikl roku 1873. Vlastimil Vinter se domnívá, že k jinak neobjasněné cestě Chittussiho inspiroval a podnět k ní zadal přímo Eugen Jettel.⁶⁶ Paříž navštívil Chittussi poprvé roku 1879 a poté opakovaně v následujících letech. Roku 1887 namaloval Chittussi obraz *Pohled na Paříž z Montmartru*, který je pohledem z okna Jettelova ateliéru na

Boulevard de Clichy.⁶⁷ U Jettela pobýval rovněž roku 1889 během světové výstavy k příležitosti 100. výročí Velké francouzské revoluce.

Z českých Pařížanů měl Jettel blízko k Václavu Sochorovi (7. 10. 1955 Obora u Loun - 23. 2. 1935 Praha) či Václavu Brožíkovi (5. 3. 1851 Železný Hamr u Třemošné - 15. 4. 1901 Praha), který se Sedelmeyerem uzavřel smlouvu o koupi a prodeji obrazů a roku 1879 se oženil s jeho dcerou Hermínou. Silné přátelství a vzájemný obdiv spojovaly Jettela s Vojtěchem Hynaisem (14. 12. 1854 Vídeň - 22. 8. 1925 Praha), který do Francie přišel po studiích na vídeňské Akademii roku 1878 a jehož učitel v Paříži, Jean-Léon Gérôme, bydlel ve stejné pařížské čtvrti jako Jettel.

Na svých cestách do Paříže byl s Jettelem ve spojení Rudolf Konopa (3. 2. 1864 Vídeň - 6. 10. 1936 tamtéž). Vlastimil Vinter uvádí možnost kontaktu s Juliem Zeyerem, který v Cayeux sur Mer, kde Jettel rovněž pobýval, na severním francouzském pobřeží kanálu La Manche, psal Karolinskou epopej, vydanou roku 1896.⁶⁸ Pro možnou provázanost hovoří skutečnost, že s řadou předních českých literátů, i Juliem Zeyerem, navázal styky na přelomu let 1876/77 Jettelův přítel Antonín Chittussi, a to díky spolupráci s Českou včelou.

Do okruhu kolem Sedelmeyera patřila rovněž řada umělců maďarského původu: László Mednyánszky (1852 - 1919), Mihály Munkácsy (1844 - 1909) či László Paál (1846 - 1879). Silné byly vazby maďarských malířů především k poetické koncepci rakouského náladového impresionismu. Se všemi zmíněnými maďarskými umělci byl v úzkém kontaktu i Eugen Jettel. Z Munkácsyho deníků vyplývá, že si Jettela velmi cenil. Přítele našel rovněž v osobě László Paála, s nímž podnikal

společně cesty do Holandska. O vřelém přátelství svědčí Jettelův dopis Paálovi, který ve své monografii k osobě Lászlo Paála otiskla Béla Lázár roku 1902.⁶⁹

Práce umělců sdružených kolem osoby Charlese Sedelmeyera byly prezentovány na společné výstavě konané ve čtyřech sálech vídeňského Domu umělců od 1. října roku 1884 do 20. ledna roku 1885. Sedelmeyer na výstavě prezentoval především práce rakouských a maďarských umělců v té době žijících v Paříži. V jednom ze sálů byl prezentován obraz *Kristus na Kalvárii* Mihály Munkácsyho, v dalších dvou „velká kompozice“ Václava Brožíka a série Julia von Preyer představující Franklinovu expedici k severnímu pólu. Svá díla vystavili rovněž Eduard Charlemont, Vojtěch Hynais, August Pettenkofen, Rudolf Ribarz, Otto von Thoren, Adam Kunz, Berczi Kartovszky aj. Eugen Jettel byl na výstavě zastoupen souborem čtrnácti svých krajinomaleb.⁷⁰

4. TVORBA

Dochovaná kolekce děl Eugena Jettela je relativně rozsáhlá a utváří ucelenou vývojovou řadu složenou z několika linií, kde každá práce předjímá následující, a zároveň je spolu s časově podobně zařazenými díly seskupena do série příbuzných motivů.

První dochovaná díla Eugena Jettela pochází z doby počátků jeho akademického školení. V závěru studií, na mezinárodní výstavě v Mnichově roku 1869, již prezentoval vyzrálá díla vyrovnávající se s romantickou tradicí vídeňské umělecké scény, s realistickými tendencemi Alberta Zimmermanna a tvorbou francouzské barbizonské školy.

Malby nejčastěji vytváří v technice oleje, od 80. let narůstá v jeho díle počet akvarelů a kvašů. V menším počtu vytvářel i grafické práce. Během své tvůrčí dráhy se věnoval výhradně krajinomalbě. V českých sbírkách se nachází pouze jediné nedatované zátiší.⁷¹

Nahlížení na dílo Eugena Jettela nebylo - přes řadu uznání - vždy jen lichotivé. V dobovém novinovém tisku byl Eugen Jettel považován za malíře půvabného stylu a skromné idyly, byl označován za mistra vyobrazení krajiny vybraného charakteru, který je hoděn zájmu a ocenění.⁷² V Jettelově nekrologu je jeho talent charakterizován jako „*ne příliš silný ale nevšedně vznešený*“⁷³ a Ludvig Hevesi oceňuje jeho „*diskrétní, někdy příliš elegantní přednes*“.⁷⁴

Při příležitosti světové výstavy v Paříži píše Pettenkofen v dopise Franzovi Xaverovi Mayerovi datovaném 8. 5. 1878, že „*Jettel udělal mimořádné pokroky a jeho krajiny patří mezi nejlepší z celé výstavy...*“.⁷⁵

O deset let později píše v dopise Sedelmeyerovi, že Jettel se v tématech neustále opakuje z ostychu před novými prvky. „Jettel je ze své podstaty otrocky oddaný rutině. Ani porovnání stávajícího stereotypu s něčím lepším, co by mohlo být, už ho nepodněcuje k aktivitě. Nechut' vůči novému, co je teprve třeba najít a s menším či větším úsilím udržet mu totiž bere chuť ... odvážit se udělat krok do neznáma, což je spojeno s úsilím, tápáním a snažením, nedůvěra v sebe sama, strach, pro samé hledání ztratit stávající.“⁷⁶

4. 1 PŘÍPRAVNÉ KRESBY

Krajinné kresebné studie v díle Eugena Jettela našly uplatnění především jako přípravné skici ke konečným verzím. Vazba na motiv a setrvání v krajinářské struktuře zabraňovalo dosažení takové svobody a uvolnění jako v impresionistickém formování. Pokusné náčrty k dílům dokazují Jettelovo myšlenkové propracování námětu, které mělo dlouhodobější povahu. Skici vytvářel v plenéru, konečné olejomalby často až po návratu z cest ve svém ateliéru.

Krajina s průplavem ze sbírky Moravské galerie [5]⁷⁷ je přípravnou studií k olejomalbě *Motiv kolem řeky Oise u Auvers* datované 1895.⁷⁸ Jemně podaná svěží kresba tužkou vylučuje tvrdé a rychlé tahy. Kvašové a akvarelové barvy v hnědých, okrových, šedých a zelených odstínech jsou sladěny v jemných valérech. Vyhýbá se výrazným a dominujícím tónům. Rukopis zůstává popisný a striktně se drží zvolené kompozice.

Uvolněnější rukopis převládá v akvarelu *Krajina s vesnicí na obzoru* [6].⁷⁹ Náčrt zobrazuje rovinatou krajinu s cestou vedoucí k vesnici na hraně horizontu. Zcela lehce a volně vedené tahy jen naznačují siluetu a tvárnost krajiny. Obdobná barevnost jako u předchozí práce dodává studii zachmuřený charakter.

Kresba tužkou *Krajina s řekou a plachetnicí* [7]⁸⁰ je v první řadě studií samotného motivu plachetnice, který vykazuje cílenou pozornost na zvolený námět. Jemně, s klidem a lehce podaná lanová soustava plachetnice kontrastuje s tvrdší stopou tužky a více vzrušenějším rukopisem, který zobrazuje kýlní část. Okolí naznačuje jen velmi náznakově. V pravém horním rohu se studovaný motiv plachetnice opakuje.

Z grafických prací Eugena Jettela jsou v českých sbírkách dochovány lepty pouze jednoho námětu - stáda ovcí s pastýřem [8].⁸¹ Kompozice menšího stáda s mužskou postavou vytváří jádro obrazu a zabírá celou jeho dolní polovinu. Horní polovina obrazu je vyplněna pohledem do dálky, který je přerušovaný vyobrazením vzrostlých keřů a stromů. Jemně a detailně propracovaný námět značí důkladnost, popisnost a váhavost, s jakou Jettel k námětu přistupoval. Obsahem i pečlivostí se lept odvolává na obdobnou tematiku zobrazovanou Charlesem Emilem Jacquem (1813 - 1894), jak může doložit olejomalba *Pastýř se stádem ovcí* ze sbírek Moravské galerie v Brně [9].⁸² Nejen tematický celek, ale rovněž volba techniky leptu pro zachycení pastýřské scény si klade za inspirační vzor práce Charlese Emila Jacqua a Constanta Troyona (1810 - 1865), se kterými byl Jettel konfrontován na přelomu 60. a 70. let. Na základě těchto skutečností je možno i Jettelův lept datovat na počátek 70. let.

4. 2 AKADEMICKÉ ŠKOLENÍ

Dokladem stále doznívající hluboké provázanosti s tradicí rakouského umění jsou pohledy do lesních interiérů a horských zákoutí. Tyto náměty vyhledával v počátcích své umělecké dráhy, během akademického školení. Výběr motivů si ponechává ještě částečně romantický a dramatický prvek. Krajinu nezachycuje jako idealizovaný a heroický, romantický výsek krajiny, ponechává si však atmosférické ladění a subjektivní prožitek z přírody.

Ovlivnění holandskými mistry, které bylo zprostředkované díly umělců barbizonské školy, je patrné v přesvědčivém podání atmosférických jevů. S technickou přesností předvádí na plátně studii proměn podnebí a světelnou situaci. Podle barokních principů ztemňuje popředí a osvětluje středové dějové pásmo.

Nejstarší Jettelovy práce z českých sbírek spadají do let 1868 a 1869, tedy do závěrečné fáze jeho studií na vídeňské Akademii.

Typický pohled na tmavé zákoutí potoka, keře a košaté stromy na jeho břehu podává obraz *Skupina stromů a most na vídeňské řece* [10]⁸³ z roku 1868. Krajina je doplněna stafáží, ženskou postavou máchající v řece prádlo a mužskou, stojící na mostě přes řeku. Námět je volen v duchu Zimmermannova školení - obraz je stále vázaný na obsah a dostává se mu jemného lyrického sjednocení. Uvolněný rukopis, rozpouštění kontur a prostoupení námětu slunečním světlem se odvolávají na vliv umělců barbizonské školy. Tyto paralely můžeme najít v obdobně voleném námětu drobného formátu s názvem *Krajina s kravami u vody* z roku 1849, jejímž autorem je Jules Dupré (1811 - 1889) [11].⁸⁴ Ve zpodobení krajiny se oběma dílům

dostává otevřené formy, která předznamenává práce následujícího období, které zobrazují ploché krajiny s nízko položeným horizontem.

Stejným rokem je datován velkoformátový obraz *Motiv z Ramsau* [12]⁸⁵ ze sbírek Moravské galerie v Brně. Navazuje na waldmüllerovskou tradici idylicky pojatého realismu prostoupeného citem a sentimentem. Podává pohled do lesního interiéru s mýtinou, doplněného stádem ovcí s pastýřem a pasoucími se kravami.

Pod vlivem doznívajících romantických tendencí, s odkazem na Waldmüllerovu tvorbu, zobrazuje oblíbený motiv drobnopisně podaných košatých stromů, jimiž probleskují sluneční paprsky. Světlo nanáší do korun stromů, na stádo ovcí s pastýřem, na krávy v popředí. I spodním partiím věnuje detailní pozornost v podání nahodile roztroušených kamenů, spadlých kmenů, keřů a kamenné zídky s dřevěným plotem. Obloha není jednolitá plocha, ale několik jemných načechraných oblaků.

V záblescích světla jsou barvy jasné; k jinak zemitým barvám přidává bělobu, žluť a svěží zelenou. Zobrazení světla a jeho vyzdvížená důležitost v Jettelově tvorbě konce 70. let dokazují ozvuk barbizonského malířství. Uvolněný rukopis se nevzdává popisnosti a sleduje celkové citové pojetí krajiny. Výstavba a světelné řešení obrazu je velmi podobné Courbetově malbě *Velká krajina* [9], která byla prezentována v Horním Belvederu v době Jettelových studií ve Vídni.⁸⁶ Zároveň se *Motiv z Ramsau* tematicky i charakterem podání řadí k dalším pracím z dob Jettelova školení.

Hra světla v korunách stromů a teplý harmonický kolorit zemitých barev se objevuje i v díle *Krajina ze Salzburgu* ze sbírek liberecké Oblastní galerie [13].⁸⁷ Zobrazil krajinný

výsek, jehož námět našel v oblíbeném cíli studijních cest s Albertem Zimmermannem.⁸⁸ Přes značnou světlost, která rozostřuje obrysové kontury, a lehkost přednesu se Jettel především v předních partiích obrazu drží popisnosti značící zájem o pozorování přírody.

Krajinná kompozice je doplněna ženskou figurou věšíc prádlo a krávami u vody. Zemitá barevnost olivové zeleně a odstínů hnědí připomíná práce Camilla Corota (1796 - 1875), bílý statek na hraně horizontu předjímá jeden z hlavních motivů Jettelových prací z francouzského pobytu. Horizontálně rozvinuté kompozici se díky zobrazení vysokých stromů dostává akcentu napětí, čímž dosahuje reminiscence na holandské malířství 17. století, například na Meindert Hobbema (1638 - 1709). Toto typické vertikální prolomení horizontální kompozice pomocí vzrostlých stromů se objevuje i v díle Schindlerově. Rovněž Charles Daubigny (1817 - 1878) vyhledává krajiny s obdobně situovaným, nízko položeným, horizontem. Jejich plošnost vyvažuje motivem vysokých stromů.

4. 3 VÍDEŇSKÝ NÁLADOVÝ IMPRESIONISMUS

Hlavním impulsem k distancování se od dramatizujících, idealisticky chápaných kompozic svého učitele Alberta Zimmermanna se pro něho stalo poznání francouzských „Paysage intime“. S nimi byl Jettel poprvé ve větší míře seznámen roku 1869 na mezinárodní Mnichovské výstavě. Vývoj představoval pomalý, ale trvalý posun hodnot směrem od akademickými normami zatíženého náhledu na krajinu. V počátečním období se právě Mnichov svými výstavami francouzského umění ujal role hlavního zprostředkovatele.

Kulturní otevřenost Vídně v 60. letech zapříčinila nové, uměleckým sférám vládnucí, klima, které bylo provázané s pařížským vzorem a konfrontací s novými vlivy. Již roku 1868 představil vídeňský Dům umělců (Künstlerhaus) v rámci výstavy umělecké sbírky městského stavitele Bösche práce barbizonských mistrů - Daubignyho, Rousseaua, Duprého a kompozice Jacquea a Troyona. Při této příležitosti byl Jettel spolu se svými spolužáky z Akademie, Schindlerem, Russem a Ribarzem, označen za stoupence francouzské „Paysage intime“. V dubnu roku 1869 se ve vídeňském Domě umělců konala přehlídková výstava dražené sbírky F. J. Gsella s díly Duprého, Milleta, Jongkinda, dvěma díly Rousseaua, třemi Diazí a dvaceti díly Troyona. Další možností shlédnout díla barbizonských mistrů byla výstava konaná roku 1870 u příležitosti slavnostního otevření nové budovy vídeňského Domu umění. Ve stejném roce se konala II. Velká mezinárodní výstava ve Vídni. O další tři roky později, roku 1873, následovala Vídeňská světová výstava, která rovněž prezentovala práce soudobých francouzských malířů. Na ni navázala výstava rakouského Uměleckého spolku (Kunstverein)

věnovaná Coubertovým pracím. Tyto podněty značně ovlivnily soudobé rakouské umělce, nevyjímaje Eugena Jettela. Kontakt s francouzským uměním znamenal pro rakouskou krajinomalbu impuls k protiakademickým, náladově laděným realistickým tendencím.

Z roku 1869 pochází první Jettelovy práce, které jsou výsledkem vypořádávání se s francouzskou krajinomalbou. Práce, které by bez znalosti intimních krajin barbizonských mistrů, především Daubignyho a Duprého, nebyly možné.

Tyto vlastnosti řadí Eugena Jettela k takzvanému náladovému impresionismu, který se rozvíjel v rakouském krajinářství od poloviny 70. let a zůstal ve Vídni jedním z vůdčích směrů až do období přelomu století.⁸⁹ K tomuto směru přivedlo Jettela právě studium krajinářství na vídeňské Akademii u Alberta Zimmermanna. Zimmermann vedl třídu mezi léty 1861 až 1871 jako následovník Franze Steinfelda. Vytváří ještě tmavě laděné kompozice především horských krajin s dramatickými prvky, které se odvolávají na holandskou krajinomalbu, zcela v návaznosti na předcházející ideály. Jeho výuka v plenéru však jeho žáky propojovala s moderními realistickými tendencemi. Společně s nimi podniká studijní cesty do salzburšských a bavorských Alp. Právě díky důrazu na plenérové malířství a realistické pozorování přírody připravil nastupující generaci svých žáků možnou cestu jak reagovat na francouzské soudobé umění.

Spolu s Eugenem Jettelem patřili k náladovému impresionismu rovněž jeho spolužáci z Akademie - Rudolf Ribarz, Adolf Ditscheiner (1846 - 1904) a z počátku své umělecké dráhy i Robert Russ, než byla jeho tvorba usměrněna francouzským naturalismem. Za zakladatele, a společně s Eugenem Jettelem, za vedoucí osobnost tohoto směru

v Rakousku je považován Emil Jakob Schindler. K výše jmenovaným umělcům bývají ke směru přiřazováni Tina Blau (1845 - 1916) a August Pettenkofen.

Motivy nalézal Jettel, obdobně jako Ribarz, v krajině severní a severozápadní části Francie a především pak v Holandsku, které často navštěvoval.

Jednoduché a skromné náměty podané v plošnějším pojetí zabírají klidné, nedramatické výseky krajiny s rovným a nízkým horizontem. Prostoupené jsou jemným slunečním světlem. Subjektivní senzibilita malíře prostupuje celým obrazem, kompozice je harmonicky laděna do jednoho tónu. Hlavní role v ní nepřísluší motivu, ale náladě, celkovému dojmu a přírodní atmosféře. Práce z přelomu 60. a 70. let předznamenávají hlavní tendence Jettelových kompozic následného francouzského pobytu.

Do kontextu rakouského náladového pojetí zapadá tichá melancholie prostupující tlumenou barevnost Jettelových krajin oproštěných od dominující figurální stafáže. Jeho umění je determinováno snahou skloubit pravdivý záznam krajiny s poezií, všední motiv krajiny s hlubokým citovým zaujetím. Citové vnímání krajiny nepochybně souvisí s duševním rozpoložením; váhavost a opatrnost přednesu souzní s jeho zakřiknutou a nerozhodnou povahou.

4. 3. 1 TRADICE BIEDERMEIERU V RÁMCI VÍDEŇSKÉHO NÁLADOVÉHO IMPRESIONISMU

V náladově laděných, procítěných, prostých motivech, se Eugen Jettel opírá o francouzskou předlohu, zároveň ji však prolíná s hluboko zakořeněnou tradicí domácího prostředí. Kromě francouzského plenérismu ovlivnila umělce náladového impresionismu v první řadě tradice starovídeňského biedermeierovského realismu 30. let. Konkrétně osobnosti Ferdinanda Georga Waldmüllera, Franze Steinfelda a Friedricha Loose. Malíři náladového impresionismu na rozdíl od francouzského impresionismu nestaví pouze na postulátech čisté jevové viditelnosti, ale kladou důraz na senzualistické vnímání, atmosférické a náladové prostoupení děl. Obrazový děj scelují světelnou náladou a atmosférickým dojmem, a tím vytváří specifický způsob líčení skutečnosti, který nikdy neprodělal radikální konflikt s tradicí.

Jemnocitná, něžná a procítěná malba vídeňského biedermeieru našla dozvuky i ve druhé polovině století. Částečně lze tento směr zachytit ještě i v raných maloformátových dílech Ferdinanda Georga Waldmüllera. Nalézáme u něho téměř haptický vjem přítomnosti, prostoupený světlem, který je patrný v krajinách ze Solné komory (Salzkammergute). Skutečnost líčí ve velké intenzitě a celistvosti, která si stále uchovává specifickou světelnou polohu.

Základní vlastnosti biedermeierovského přednesu, jako jsou realistické nahlížení všední scény a přitom jistá míra idyličnosti, vázanost na předmět, lehkost a jemnost podání, vnitřní procítění a především poetičnost, přetrvaly i nadále. Projevily se v díle náladového impresionismu druhé poloviny

století rovnocenně se zachycováním krajiny, jak ji představovali francouzští naturalisté. Tyto hlavní stylové rysy, k nimž můžeme ještě přiřadit intimitu scény, senzibilitu, skromnost, pohled zaměřený na celkový dojem, na celkové působení krajiny, nedovolily dospět rakouskému umění k formě čistého impresionismu.

Kromě žánru krajinomalby zůstaly v druhé polovině 19. století oblíbené náměty výseků zelinářských zahrad. Ty souvisely s privilegovaným postavením obrazů květin a pohledů do zahrad v období *biedermeieru*. Díky rakouské osobité smyslovosti byla pozornost obrácena k zobrazování jednotlivostí a světu „blízkých“ věcí. Líčení skutečnosti bylo zaměřeno na poetické kvality prostých věcí.

4. 4 UHERSKÁ ZKUŠENOST

Pobyt Eugena Jettela v Uhrách je doložen pouze jednou, návštěvou města Széred roku 1871.⁹⁰ Zájem o podniknutí této cesty u něj vzbudil pravděpodobně August Pettenkofen, který v dané oblasti pobýval a jehož vliv je na Jettelových dílech z toho období nejvíce patrný. Bažinaté krajiny rovinného charakteru, prostoupené vlhkem, jsou oživené stafáží dobytka, letícími hejny havranů či drobnou figurální stafáží vyzdvihující nehostinnost oblasti. Veřejnosti byly tyto práce představeny již na světové výstavě ve Vídni roku 1873. Světelnou citlivostí navazuje na práce z konce 70. let, ve kterých klade důraz na realistické zpodobení přírody v ohledu na konkrétní světelné podmínky. Jeho pobyt v Uhrách a vliv Augusta Pettenkofena se odráží i v neidealizovaném podání planin z okolí Váhu a Dunaje z následujícího roku 1872. Zemitá, „špinavá“ barevnost dokresluje blátivý a drsný charakter krajiny. Volí spíše tmavý kolorit, jeho rukopis je těžší než v pozdějších letech. Místy pracuje se silnějšími nánosy barvy, kterými zdůrazňuje drobné detaily – kameny či stafáž. Rovněž širší tahy štětce jsou jasně definovatelné.

Horizont klade nízko a dělí jím obraz na dvě poloviny, protáhlý formát vyzdvihuje zobrazené téma ploché dálavy Puszty. Tak je tomu i v obraze *Krajina u Váhu s kravami* [14].⁹¹ Zobrazení statku na obzoru předznamenává hlavní motiv Jettelových pozdějších děl. K této malbě je známa i prvotní skica,⁹² která se črtaným, rozvolněným rukopisem blíží Pettenkofenovým záznamům uherské krajiny.

Krajina u Váhu s koupajícím se chlapcem, vepři a husami [15]⁹³ zobrazuje obdobný námět, jako mají předchozí práce, avšak v zúženém pohledovém záběru. Původní datum bylo

dodatečně přemalováno.⁹⁴ Motiv, naturalistický popis a vyjádření, i postava chlapce u břehu vykazují stejné výrazové prvky jako u obrazu *Krajina s koupajícími se dětmi* z roku 1871,⁹⁵ kde jsou postavy připisovány Augustu Pettenkofenovi. Díky totožnému charakteru lze vznik obrazu zařadit do období kolem roku 1872. Rovněž vyhledávaný motiv vepřů, krav a hus souvisí se studijním pobytem v Uhrách. V menších formátech vytváří v tomto období celou řadu jejích studií.⁹⁶

Při výběru námětu krajin s nízko položeným horizontem, vodou a stády krav, zůstává i během svých následujících pobytů v Holandsku a Francii. Důkazem je *Holandská krajina* z roku 1874 ze sbírek Oblastní galerie v Liberci [16],⁹⁷ která výběrem kompozice navazuje na *Holandskou krajinu* z roku 1872.⁹⁸ V těchto pracích opouští surový, nepřikrášlený ráz krajiny, vyhledává lyričtější témata, která uchopuje procítěně a jemně. Svůj rukopis ponechává v mezích lehce podaných, lazurních, ucelených a hladkých kompozic, vyjadřujících náladu krajiny. Projasňuje kolorit, všímá si světelné a vzdušné atmosféry, sluneční paprsky nechává odrážet na vodní hladině, zobrazuje stíny krav. Světelné podání, měkkost rozpité kontury, rovinný charakter i zobrazení stromů na hraně horizontu poukazují na ovlivnění díly barbizonských mistrů. Uvolněný rukopis nechává prosvítat strukturu plátna.

4. 5 ITALSKÝ POBYT

Z Jettelova pobytu v Itálii na přelomu let 1872 - 1873 nemáme dochované jediné dílo.⁹⁹ Důvodem bude skutečnost, že mu italský pobyt, co se týče tvorby, vůbec neprospěl. Povahou nesmělý a váhavý Eugen cestu absolvoval po boku svého přítele Carla Leopolda Müllera, malíře rozhodného a energického charakteru. Ačkoli Müller ve svých dopisech z Itálie nejprve píše, jak je Jettel pobyttem nadšen, okouzlen a nachází řadu motivů,¹⁰⁰ zaznívají v jeho dalších dopisech narážky na jeho tvůrčí neschopnost. „Při každé studii se mě ptá“, píše Müller, „čím jsem namaloval to či ono, a když jsem posledně řekl, že jsem vzduch namaloval kobaltovou zelení a miniem místo modré a okru, je teď přesvědčen, že nemá všechny potřebné barvy apod.“¹⁰¹

Později přímo uvádí, že Jettel není schopen vůbec tvořit: „Mému druhu se mimochodem daří ještě mnohem, mnohem hůř, než mě. Jettel do dneška ještě nevytvořil nic (říkám; vůbec nic).“¹⁰²

V dopisech se nevyhýbá ani vlastní kritice Jettelova barevného přednesu.¹⁰³ Naráží na skutečnost, že Jettel nezakomponovával do svých obrazů figury z toho důvodu, že sám byl přesvědčen, že je malovat neumí: „... a velmi ho trápí jediná věc, že neumí malovat figury. Na Placha, který jej od této cesty zrazoval, je proto rozzuřený. Plach mu totiž řekl, že zde uvidí jen samé hory a žluté kamení...“¹⁰⁴

Když 15. 5. 1873 píše Müller, že Jettel odešel do Říma, popisuje, že „V kufru neměl jedinou studii, neboť mi veškeré práce nechal zde, abych je zničil...“¹⁰⁵

4. 6 PAŘÍŽSKÁ PERIODA

Paříž, jako centrum umění, se stala cílem cest řady rakouských umělců Jettelovy generace. V letech 1852 a 1855 navštívil Paříž Jettelův přítel August Pettenkofen, roku 1881 Emil Jakob Schindler. Rudolf Ribarz pobýval trvale v Paříži v letech 1876 až 1892.

Eugen Jettel odchází do Paříže v roce 1875, kde zůstává až do roku 1897. Dotváří zde a upevňuje osobitou formu přednesu, prosvětluje paletu, odlehčuje rukopis. Zpočátku volí převážně šířkový formát, důraz klade na daleký a nízko položený horizont. Po obsahové stránce přetrvávají v jeho díle motivy, ke kterým jej inspirovala především díla barbizonských mistrů.

Pracuje v dimenzích skromných a prostých motivů. Upřednostňuje vzdušné, prosvětlené a tiché roviny. Mezi náměty patří přístavy, pobřežní krajiny kolem kanálů, polí a luk, které oživuje pasoucími se stády dobytka, větrnými mlýny, stohy slámy, do dále ubíhajícími polními cestami, rybníky s husami či selskými staveními.

Pod vlivem rakouského náladového impresionismu vnáší do svých děl prvky ovzduší - atmosférický dojem, denní a roční nálady. V sugestivně cítěných krajinách a vesnických zákoutích cítíme svázanost člověka s krajinou.

Rysy, typické pro okruh umělců náladového impresionismu, propojil osobitým způsobem s novými, ve Francii poznanými, uměleckými názory. Nevzdal se zádumčivých večerních soumraků, stejně jako motivů prostoupených slunečním světlem. S oblibou zachycuje krajiny zahalené mlžným oparem nad údolími holandských a normanských nížin.

Často maloval okolí Cayeux-sur-Mer (Pikardie), v oblasti Normandie a Bretaně. Každoročně podnikal cesty do Holandska.

V 60. letech dominovaly jeho dílu odstíny zemitých barev, především matných hnědých a zelených, odkazující na vliv Holanďanů a barbizonských mistrů. Po příchodu do Francie začal více pracovat se světlou měkkou zelení a okry, které přechází až do běloby, s bledou modří a stříbřitou sivou šedí. Tyto šedé a modrošedé odstíny nabyly v pozdějším díle nafialovělého až růžového charakteru s akcenty žlutých odstínů.

Jeho malba je tedy barevně nuancovaná, jemná a prosvětlená. Barvy pozvolna přechází v téměř neznatelném odstupňování a jsou sjednoceny ve společný tón. Formu zjednodušuje skicovitým odlehčeným podáním.

4. 6. 1 RECEPCE IMPRESIONISMU

Přes úzký kontakt s impresionismem, který se rozvíjel v době Jettelových začátků v Paříži, zůstali oba rakouští umělci, Jettel a Ribarz, tímto směrem téměř nedotčeni. V Paříži se stali součástí malé rakouské malířské kolonie, vedené osobností rakouského obchodníka s obrazy Charlese Sedelmeyera. Zvláště Jettelův pobyt do značné míry utvářela intenzivní spjitost se Sedelmeyerem, jemuž byl smluvně zavázán. V monografii věnované Mihálymu Munkácsyemu se k impresionismu vyjadřuje slovy: *„Tedy žádná kresba, žádná linie, žádná perspektiva, nic než několik barevných skvrn, to je tedy velikost, to je tedy ten nově objevený princip umění“*.¹⁰⁶

Právě Sedelmeyerův vyhraněný výtvarný názor protěžoval francouzské naturalisty, zachycující život na venkově, práci na polích, venkovskou krajinu či vesnická zákoutí. Nic nevyhovovalo jeho požadavkům více, než „střední cesta“ uměleckého naturalismu působící mezi École des Beaux-Arts a impresionisty. Jeho vyhraněný názor na umění své doby charakterizuje realistická linie slučující pojem „přírody“ a „pravdy“. Mírou moderního umění pro něho byl skromný a nadaný umělec Munkácsy, jemuž jako jedinému věnoval monografii, dále vyzdvihoval především Milleta, Courbeta, Waldmüllera či Pettenkofena.

Výše zmíněné, Sedelmeyerem prosazované, umělecké smýšlení byli nuceni zastávat rovněž umělci, kteří patřili do jeho kruhu. Autoritativně zasahoval do tematické volby obrazů „svých“ umělců a ovlivňoval jejich počet. V Munkácsyho monografii popisuje, jak malíře inspiroval při volbě syžetu – požadoval něco, co je známé a přístupné všem, něco, co divák

nemusí nejprve erudovaně dešifrovat, co mu umožní okamžitě citově „vstoupit“ do zobrazené scény.

Umělecké zásady a tendence, které Jettela spojovaly s rakouským náladovým impresionismem a francouzským plenérovým naturalismem, pro něj zůstaly i nadále určující. O to méně byl zasažen samotným setkáním s impresionisty, kteří v té době ovládli uměleckou pařížskou scénu. V protikladu k čistému impresionismu, zaměřenému na postihnutí jevové stránky věcí, nejde Jettelovi pouze o čistou optickou pravdu, ale především o pravdu vnitřní, jejíž nositelkou měla být viditelná skutečnost. Procítění motivu u něho sehrálo zásadní roli. Do obrazu promítal vlastní citový vztah, čemuž odpovídají jeho mírně melancholicky prostoupené krajiny.

Ačkoli byl tvůrčí projev Eugena Jettela bezesporu ovlivněn francouzským pobytem, zůstal zakotven v tradici rakouského malířství a udržel si i nadále vídeňský rukopis. Jeho „odolnost“ vůči těmto vlivům je paralelní s opožděnými recepcemi francouzského impresionismu v Rakousku. Až na 16. výstavě vídeňské secese roku 1903 poznalo rakouské publikum reprezentativní výběr prací francouzských impresionistů. Rovněž první výstava mnichovské secese, pořádaná roku 1893, nepředstavila jejich díla, ale vystavila početné práce barbizonské školy.

Přesvědčivost okamžiku a důvěru ve vlastní vidění, nevědění, které odpovídaly postoji impresionistů, vstřebali rakouští malíři až se zpožděním. Vlastní krok k vnímání čistě optických vlastností motivu nebyl mezi umělci náladového realismu uskutečněn. Zájem o impresionismus byl v Rakousku poměrně slabý a vývoj výtvarných názorů k formě čistého impresionismu nedospěl. Francouzské malbě se přiblížili především svěžestí a lehkostí podání a přirozeným pojetím,

zájmem o rozdílné světelné situace, důrazem na projasnění a prosvětlení palety.

Umělci se nevzdali jemného a pomalého zachycení detailu, stálé konfrontace s motivem. Oproti impresionistům zachycují dojem z krajiny, ne však první okamžitý dojem. Přestože rychlost zobrazení nemá v jejich tvorbě své opodstatnění, dominuje jejich pracím lehkost podání. Především svěží kvaše nabývají charakteru bezprostředního záznamu.

4. 6. 2 DOZVUKY UHERSKÉHO POBYTU

Na konci 70. let vytváří Jettel řadu obrazů s motivy členitého francouzského pobřeží.

Rokem 1876 je datována *Krajina s močálem a figurální stafáží (Mořské pobřeží u Villerville)* ze sbírek Moravské galerie v Brně [17].¹⁰⁷ Rovinatá krajina je dělená ve dvou třetinách vodorovnou linií horizontu, který je zdůrazněn šedomodrým pruhem, na dlouhý pás země a nebe. Na hraně horizontu je oživena drobným motivem koně s dvoukolákem a pracujícími, který se v pozadí ještě jednou opakuje. Druhá kompoziční linie, definující hloubku prostoru, je vedena diagonálně obrazem. Od levého spodního rohu ubíhá přes světlý písek, dále velké balvany a stafáž v pravé části, do pravého okraje obrazu, čímž zobrazení dostává plošný charakter. V prvním plánu klade Jettel pastózní nánosy barvy. Světlé nebe, které definuje krátkými vodorovnými tahy štětce, směrem k horizontu dostává až bílo-žlutý barevný nádech. Zemité odstíny partií spodního pásma jsou doplněné světlými pískovými odstíny a svěží jasný charakter je podtržen brčálově zelenou. Navzdory uvolněnému rukopisu, v němž stafáž a jednotlivé detaily jen lehce naznačuje, ulpívá na vázanosti motivu s obsahem.

Stejně téma rovinaté, prázdné a nepřístupné krajiny, doplněné drobnou stafáží na hranici nízkého horizontu, zpracovává i v následujících letech. Totožný námět i rukopis představuje neznačená malba *Pobřeží u Villerville* ze sbírek Národní galerie v Praze [18].¹⁰⁸ Šedomodrá pruha opět vymezuje oblohu vůči hnědým odstínům pochmurné pobřežní planiny. Celkový sivý charakter souzní s depresivní náladou, která obraz prostupuje. Stafáž jednoduše načrtnutých pracujících

rolníků a koňského povozu vyvažují kameny v levém dolním rohu obrazu, čímž je zdůrazněn plochý charakter zobrazeného námětu. Vzhledem k totožnému námětu, charakteru podání a zvolené barevnosti, jako v případě předchozí malby, je i obraz *Pobřeží u Villerville* ze sbírek Národní galerie možno datovat do druhé poloviny 70. let.

Svým charakterem práce navazuje na holandský motiv *Rašeliniště u Šeldy* z Oblastní galerie v Liberci [19].¹⁰⁹ Zobrazuje jednoduchou, přesto monumentálně vyznívající krajinu. Příbuznost s předchozími pracemi je zřejmá jak v rovinném charakteru a nízko položenému horizontu, tak i v totožné volbě nenápadné skromné stafáže v podobě koňského povozu. Obdobná je rovněž shodná tónovost koloritu v podání šedomodré oblohy a zelenohnědé půdy. Zvolený motiv nelehkého údělu pracujících, vlhkem prostoupené přírody i těžká, zemitá barevnost, se vracejí k maďarské zkušenosti z počátku 70. let. Malba je ale odlehčena podvečerní atmosférou, stříbrošedými odlesky vodní plochy a harmonickým koloritem v teplých tónech.

Dvoukolák tažený koňmi najdeme jako častý motiv v díle Augusta Pettenkofena z doby uherských pobytů.¹¹⁰ Nízký horizont dělící dlouhý pruh nebe a země udával charakter Pettenkofenovým dílům z prostředí uherské Puszty. Zároveň byl hlavním kompozičním principem řady prací barbizonských mistrů, které Jettel studoval na přelomu 60. a 70. let. Oproti malbám z tohoto období používá nyní více náznakové zkratky, tvary změkčuje a uvolněným rukopisem pomíjí drobnopis. Signatura „E. Jettel“ řadí obraz na počátek pařížského pobytu, neboť později práce jednoznačně signoval francouzským přepisem Eugène.

Roku 1879 rozpracovává samotný motiv koňského povozu v drobné studii *Ve francouzských dunách*.¹¹¹ Stejného roku pak

vytváří kompozičně shodný, nesignovaný, obraz *Motiv z francouzského pobřeží*,¹¹² na nějž navazuje obdobná, již signovaná a datovaná malba *Mořské pobřeží u Villerville*.¹¹³ O tři roky později se k tématu vrací stejně nazvaným obrazem *Mořské pobřeží u Villerville* ze sbírek Österreichische Galerie Wien,¹¹⁴ který již působí kompaktnějším dojmem.

4. 6. 3 FRANCOUZSKÝ NATURALISMUS 80. LET

Do rámce naturalistických plenéristických tendencí, které se rozšířily ve Francii v posledních dvou desetiletích 19. století, zapadají koloristicky odlehčené, projasněné malby Jettelových venkovských krajinných scénérií.

Představitelé francouzského výtvarného naturalismu obrátili svou pozornost k venkovskému žánru. Vytvářeli po obsahové stránce často až syrově pojaté, ale procítěné obrazy z prostředí Bretaně, Normandie a Holandska. Sentimentálně laděné obrazy odpovídaly nové senzibilitě 80. let, kdy se malíř „... na přírodu dívá a reprodukuje svůj způsob vidění prostřednictvím vlastního stylu“.¹¹⁵ S těmito tendencemi byl Jettel obeznámen především prostřednictvím pařížských Salónů, na nichž byla takto tematicky orientovaná díla každoročně prezentována.

Mezi přední představitele tohoto směru se řadí Léon-Augustin Lhermitte (1844 - 1925), Jules Bastien-Lepage (1848 - 1884) a Jules Breton (1827 - 1906), umělecké projevy Ernesta Bailleta (1853 - 1902) a později Alfreda-Philippa Rolla (1846 - 1919).

Vliv pařížského Salonu a s ním spojeného naturalisticky formovaného plenérismu je patrný rovněž v dílech střeoevropských Pařížanů a odpovídá v obsahové rovině jejich zaměření na prostředí venkova a života v něm. Rovněž Eugen Jettel naturalismus pojetí promítá po námětové stránce do své tvorby. V dílech však neklade důraz na zachycení života venkovanů a figurální složku v nich téměř vynechává.

K těmto salonním trendům se řadí i výseky zelinářských zahrad, jež obměňoval v řadě drobných obrazových kompozic. Zobrazení zelinářských polí přejali i ostatní umělci

Zimmermannovy třídy - Ribarz, Russ či Schindler; August Pettenkofen či Václav Brožík.

Z první poloviny 80. let pochází obraz *Dýňové pole* ze sbírek Oblastní galerie v Liberci [20].¹¹⁶ Zobrazuje kompaktně působící výsek pole se dvěma pracujícími ženskými postavami, které citují témata Milletových obrazů. Prostor ubíhá do hloubky a i přes značnou přesnost modelace tvarů v popředí je zachycen ve všech partiích volným rukopisem. Teplá barevnost souzvuku odstínů zelení a hnědí je dokreslena nafialovělými tóny. Oživují ji žlutá zbarvení dýní a bílé záblesky na šatech postav.

Díky detailnímu zaměření se na viděnou skutečnost v její konkrétní a individuální jedinečnosti podřizuje barvu předmětu a malba působí sytější dojmem. Světlé nebe vrhá rozptýlené světlo na tmavé pole. Tím vzniká zvláštní tichá nehmotnost, poetická nota obrazu, působící podobně jako nálada večerního soumraku.

Podobný motiv s přesností zobrazeného dýňového pole táhnoucího se k vzdálenému horizontu i způsob přednesu zvolil ve stejnojmenném obraze *Dýňové pole* z roku 1882.¹¹⁷

Toto charakteristické téma francouzských salonních naturalistů přejímal i Brožík. Analogické rysy vykazuje jeho obraz *Návrat z pole (Večer)* z let 1891 až 1893 [21].¹¹⁸ Oproti Jettelovi se více zaměřuje na samotné téma práce na poli - v tomto případě návratu vesničanů z pole v podvečer - a s větším důrazem rozvíjí v obraze figurální složku.

Výběrem motivu, prosvětlenou barevností a uvolněností projevu je Jettelovým pracím blízký Pettenkofenův obraz *Sklizeň tykví v Uhersku* již z konce 60. let.¹¹⁹

4. 6. 4 HOLANDSKÉ KRAJINY

Od počátku 80. let vytváří Jettel řadu pohledů na rovinnou holandskou krajinu s nízko položeným horizontem a tématem větrných mlýnů na jeho okraji.

Měsíční krajina s větrníky z roku 1884 z Oblastní galerie v Liberci [22]¹²⁰ vykazuje všechny prvky a lyričnost společné těmto pracím. Citově podbarvená kompozice nepatrně zvlněné krajiny se siluetami větrných mlýnů, které se rýsují před noční oblohou, je položena do zastřené šedivé tóniny. Nažloutlý měsíc ozařuje jinak potemnělé nebe a odráží se na vodní hladině. S naturalistickým zájmem znázorněné rákosí v popředí dodává ploché krajině větší iluzi prostorové hloubky. Vyváženost kompozice dotváří zasněný poklidný charakter. Jettelův přednes je měkký a uvolněný, pracuje klidnými tahy štětce. Lyrický charakter dodává kompozici motiv postavy v rybářské loďce, která působí opuštěně uprostřed prázdné krajiny.

Ve stejném roce vystavil na Salonu Marie-Joseph-Léon Iwill (1850 Paříž - 1923 Paříž) obraz s názvem *Máza v Dordrechtu* [23],¹²¹ obdobný motiv měsíce odrážející se na hladině řeky, větrných mlýnů a rybáře s loďkou v prvním plánu obrazu.

Během svých pobytů v Holandsku v 80. letech přistupuje Jettel k volbě totožného námětu ještě několikrát.¹²² Kompozici obměňuje rozdílnou volbou stafáže a náladou, která ji prostupuje. Krajiny zobrazuje při večerním soumraku,¹²³ nasycené vlhkem daným přítomností vodní plochy,¹²⁴ nebo v ranním slunci.

Motiv ploché, rovinaté krajiny opakovaně vyhledává i v pozdějších letech své tvorby. Vrací se k němu i

v posledních letech svého pobytu ve Francii, kdy je již jeho pozornost směřována především k uzavřenějším venkovským zákoutím. Transparentní charakter má kvaš *Krajina s větrníky*, motiv z Cayeux-sur-Mer v Normandii datovaný rokem 1897 [24].¹²⁵ Daleká rovina protnutá cestou směřující k horizontu se vyznačuje především motivem větrných mlýnů.

Blízko má Jettelova krajina k pracím Antoine Guillemeta (1843 Chantilly - 1918 Dordogne). Žák Corota a Daubignyho debutoval na Salonu roku 1865 s obrazem *Rybník u Batz* a od roku 1869 na Salonu pravidelně vystavoval. Udržoval přátelské styky s Daumierem, Dupré či Courbetem. Jako autor krajin lyrického pojetí se ve své práci, stejně jako Jettel, nevyhýbá zobrazení večerních soumraků nebo ranních mlhavých oparů se stříbřitými odlesky. Jettelově kvaši má blízko především, roku 1888 na Salonu vystavený, Guillemetův obraz *Rovina z Cayeux*.¹²⁶

Rovinné krajiny s větrnými mlýny byly rovněž jedním z často volených námětů Pařížana Edmond-Charlese Yona (1836 Paříž - 1897 tamtéž). *Obraz Bouře na rovinách v Cayeux*,¹²⁷ vystavený na Salonu ve stejném roce jako Guillemetova práce, disponuje stejným krajinným motivem. Oproti Jettelovi však nevolí námět poklidné scenérie, ale vnáší do obrazu dynamičnost.

Volbou krajinného motivu je těmto pracím příbuzná Jettelova olejomalba *Po dešti*, pohled na holandskou krajinu z roku 1896 ze sbírek Jihomoravského muzea ve Znojmě [25].¹²⁸ Tematicky navazuje na díla z 80. let, která disponují obdobnou polohou horizontu i výběrem motivu - rovinaté holandské a normandské krajiny s pastvinami, větrnými mlýny, selským stavením a lehce se stáčeující cestou. I po barevné stránce se obraz řadí po bok ostatním dílům, jemné lazurní

podání připomíná svým charakterem spíše skicu, místy prosvítá podkladová tužka. Díky tomu působí obraz celkově prosvětleným dojmem, zůstává však zastřený posmutnělý pocit ze zachmuřené krajiny prosycené vlhkem. Pracuje s lehkostí, maluje ve větších barevných plochách. Jasně bílý měsíc odrážející se na podvečerní obloze a kaluži v prvním obrazovém plánu dokresluje tichý melancholický dojem.

Stejná nálada převládá i v obraze F. Polacka *Jednou večer po dešti* vystaveném roku 1886.¹²⁹ Zobrazuje opuštěnou postavu kráčející po cestě vedoucí k vesnickému stavení.

4. 6. 5 VENKOVSKÁ TEMATIKA

Po námětové stránce se Jettel v 80. letech pod vlivem francouzských naturalistů obrátil k tematice venkova a s ním souvisejících motivů. Uvedený trend přejal v reakci na umělce, jejichž díla se objevovala na výstavách pařížských Salonů.

Jako jeden z častých námětů volí téma dalekých pastvin se stády krav. Z roku 1888 pochází malba *Holandská krajina (Krávy na louce)* ze sbírek Oblastní galerie v Liberci [26].¹³⁰ Uvolněný malířský přednes odpovídá poklidnému vyznění motivu. Vyobrazení těl krav napomáhá perspektivnímu rozvržení do dálky. Vodorovný horizont je zdůrazněn větrnými mlýny a pásem listnatých stromů.

Motiv pastviny se stohy slámy na hraně vodorovného horizontu představuje obraz *Krávy na pastvě* z roku 1990 ze sbírek Národní galerie [27].¹³¹ Prvnímu plánu dominuje ležící kráva; louka je zobrazena črtaným, rychlým rukopisem. S naturalisticky formovaným záměrem Jettel zobrazuje jednotlivá stébla trávy a drobnými pastózními skvrnami zachycuje jednotlivé květy.

Obdobný námět louky s důrazem na vpředu ležící krávy představuje obraz *Statek v Cayeux* z roku 1888.¹³² Pás horizontu je položený ve dvou třetinách obrazu a v levé části jej tvoří strom spolu s podlouhlým statkem, vyvažující motiv dvou krav v prvním plánu. Opět tak vzniká vyvážená kompozice rovinného charakteru, kterou v popředí oživují květy zobrazené lehce nanášenými skvrnami.

O tři roky později, roku 1993, se k tématu vrací v obraze *Krávy na pastvě*.¹³³ Krávu v popředí zobrazuje ve stejné charakteristické poloze. Kompozici plošného charakteru doplňuje vyobrazením plotu, který vede z levého spodního rohu

směrem ke stavení a stromům na horizontu. Malba získává hladší charakter a plot i stavení mají ucelenější kontury.

Motivy stáda krav na pastvě se objevují v dílech Henriho Rooke (*Paříž), žáka Gérômeho, jež obesílal Salon pravidelně od roku 1879. Rooke vystavil roku 1886 obraz *Louka*,¹³⁴ jehož námětem je rovina s nízko loženým horizontem, na níž se pase stádo krav. Skupinu krav na pastvě členěné nízkým dřevěným plotem zobrazil v obraze *Ráno v údolí Bresle* [28]¹³⁵ vystaveném roku 1889 a *Ráno na pastvě*¹³⁶ vystaveném roku 1895 s motivem statku na horizontu. Rovněž Edwin D. Connell (*1859 New York), původem Američan, vystavil na Salonu roku 1897 obdobný obraz *Na louce* [29]¹³⁷ zachycující odpočívající krávy na pastvě, za nimiž jsou zpoza vzrostlých keřů patrné střechy vesnice.

V řadě svých děl toto téma zobrazil Otto von Thoren (1828 Vídeň - 1889 Paříž), s nímž Jettel vystavoval roku 1884 ve vídeňském Domě umělců a byl s ním v kontaktu. Tak lze usuzovat z děkovného dopisu, který Jettel na přání vdovy po Ottu Thorenovi napsal dne 19. 7. 1889 Domu umělců za projevenou účast.¹³⁸

Malba *Krajina se stohy slámy* [30]¹³⁹ datovaná rokem 1893 ze sbírek zámku Sychrov, nese hlavní rysy, které se objevují v Jettelových dílech s venkovskou tematikou. Hlavním námětovým prvkem jsou zde stohy slámy, které se v jeho díle jako významný atribut opakují i v následujících letech. Lehké podání krajinného motivu má charakter skici. Malířský přednes zachycující náladu krajiny zakotvuje krajinu v jejím trvání.

Roku 1896 vytváří zimní verzi pohledu od Auvers [31],¹⁴⁰ motiv, který znázornil již jeden rok dříve v obraze *Motiv u Valmondois*.¹⁴¹ Bílé stohy na šedomodrém podkladu a plošnost

pojetí odkazuje na inspiraci japonskými tisky. Lehký přednes nechává prosvítat podkladovou tužku.

Jen o rok dříve, roku 1895, vystavuje na Salonu zimní variantu polní krajiny se stohy Georges Pierre Diéterle (1844 Paříž - 1937 tamtéž), krajinář žijící v Paříži, jenž obesílal Salony pravidelně od roku 1874. Obraz *Rovina u Saint-Aubin-de-Scellon, zimní večer*¹⁴² je tematicky podobně koncipovaný obraz zimní krajiny rovinného charakteru. Oproti Jettelovi, v jehož práci je kladen důraz na prázdný prostor v krajině, objevuje se v Diéterlově obraze motiv hejna vran a povozu taženého koně.

Roku 1898 následuje Jettelův obraz *V polích u Auvers*,¹⁴³ ve kterém zobrazuje motiv osamocené stohu uprostřed prázdné polní krajiny. Stejného roku motiv opakuje v pohledu *Z Bretaně*,¹⁴⁴ ve kterém ubíhající cesta k horizontu, vycházející měsíc a drobná stafáž pracujících postavy a koně uprostřed prázdné krajiny dostává až symbolický charakter.

Velmi příbuzným stylem působí práce Armanda Guéryho (1850 Remeš - 1912 Gueux), které si motiv stohů slámy propůjčují jako jeden z hlavních významových prvků v zobrazené krajině. Po kompoziční stránce se Jettelově obraze *Krajina se stohy slámy* přibližuje obrazem *Zimní večer, Betricourt, blízko Remeše* [32], vystaveném na Salonu roku 1894.¹⁴⁵ V něm zobrazuje cestu vedoucí přilehlými poli k vesnici, lemované po pravé straně motivy stohů.

V obraze *Úplněk a západ slunce, Champagne*¹⁴⁶ vystaveném na Salonu o čtyři roky dříve, roku 1890, si stejně jako Jettel vybírá zobrazení pole se stohy v náladově působící době soumraku a vycházejícího měsíce v úplňku. Obdobnou rovinatou krajinou s nízko položeným horizontem je Guéryho obraz *Bodláky* [33]¹⁴⁷ vystavený na Salonu ve stejném roce jako

předchozí práce. Louka s motivy stohů je na hraně horizontu zakončena vesnickými staveními.

Stohy jako významný činitel venkovských kompozic dominují rovněž v pracích A. J. Bouchera, který roku 1892 vystavuje na Salonu práci *Stará cesta od Berville* a o pět let později obraz s názvem *Husy na poli*¹⁴⁸, slučující typické prvky naturalisticky chápaných venkovských kompozic - hejno hus s pasačkou, cestu k vesnici na horizontu a louky se stohy slámy.

4. 6. 5. 1 MOTIV CESTY

Značnou roli hraje v Jettelově díle motiv cesty. V obraze *Krajina s kozou* [34] ze sbírky Muzea města Brna¹⁴⁹ z roku 1894 k ní neváže jiný významný atribut jako stádo dobytka, stoh slámy, strom či selské stavení. Hlavním motivem je zde samotná cesta, která směrem od diváka ústí do rovinaté projasněné polní krajiny, na jejímž horizontu jsou téměř nepatrná selská stavení. Po levé straně cesty zobrazená pasoucí se bílá koza není natolik významným prvkem, aby porušila hlavní výrazovou linii obrazu. Ta je zaměřena na poklidnou, prázdnou, otevřenou krajinu protnutou motivem cesty. Pracuje s řídkým barevným nátěrem, lehkost podání podtrhuje jemnost malby a svěží barevnost.

Motiv ubíhající cesty mezi poli k horizontu se na výstavách Salonu objevoval poměrně často. Jednalo se však spíše o spojení cesty s po ní kráčející postavou, jak je tomu například v obraze Louise Emile Adana (1839 Paříž - 1937 tamtéž) *Opuštění*¹⁵⁰ vystaveném roku 1884, nebo Eangera Irvinga Couse (1866 Saginaw - 1936 Albuquerque) *První hvězda*¹⁵¹ vystaveném o pět let později. S lehkostí podaný motiv ženské postavy jdoucí po cestě, která ubíhá do dále v rovinaté krajině za svidu zapadajícího slunce.

Tyto náměty hrály podstatnou roli rovněž v krajinářské tvorbě Václava Brožíka. Příkladem může být Brožíkova malba *Večerní nálada (Z večera)* [35] datovaná rokem 1886.¹⁵² Jak volbou krajinného motivu, tak charakterem podání je práce Jettelovým dílům dosti blízká, hlavním rozdílem je však úplné vynechání nebo radikální zjednodušení figurální stafáže v případě Jettelových děl.

Takovým příkladem je detailně nepropracovaný motiv stáda s pastýřem. Obraz *Východ měsíce* [36] z roku 1896 představuje konkrétní motiv z Auvers sur Oise.¹⁵³ Objevují se v něm všechny stěžejní prvky, které provázejí Jettelovu pařížskou tvorbu - motiv cesty vedoucí ke stavení na horizontu, stádo ovcí s pastýřem, stoh sena, květy máků, strom i východ měsíce.

Kompozice je podřízena zásadám skladebného řádu. Do určité míry popírá obrazový prostor a klade důraz na kompoziční konstrukci, která je vyústěním krystalizace určitého typu krajiny. Podává opticky konkrétní popis v impresionisticky uvolněném rukopisu. Stafáži se věnuje velmi povrchně. Lehkost provedení jemnými dotyky štětce nechává prosvítat rastr plátna.

V řadě variant takového pojetí vyvíjí kompoziční princip, jehož hlavním činitelem je cesta, která v Jettelově díle nabývá několika rozdílných poloh. Cesta ubíhá směrem k horizontu,¹⁵⁴ je lemována řadou stromů,¹⁵⁵ dělí se její úběžník a vzniká tak kolmá osa.¹⁵⁶ Kompozici staví do více náladových poloh a prostředí.¹⁵⁷ Náměty postupně samostatně rozpracovává¹⁵⁸ a v pozdějších pracích prosazuje dílčí atributy - sloučení stáda s pastýřem,¹⁵⁹ stohy slámy,¹⁶⁰ pás hospodářských budov.¹⁶¹ Prvotní verzi námětu se zdá být obraz *Cesta se stádem ovcí* z roku 1895, který zobrazuje zcela totožný motiv.¹⁶²

Motivem pastýře se stádem zobrazuje koloběh nikdy neukončené práce veprostřed krajiny, která působí prázdňě a osamoceně. Vycházející měsíc dává motivu jakési romantické posvěcení a podtrhuje svátost krajiny a člověka v ní. Motiv stromu je vyzdvižen ve své symbolické křivce, čímž Jettel dospívá k osobitému ustálenému dekoru, hledanému v krajině. Téma východu měsíce, zasněnost a náladový sentiment souzní

s pocity konce století, melancholické osamění s pocity přelomu a zlomu.¹⁶³ Zachycuje nadčasovost místa, čímž jednotlivé prvky nabývají v díle až symbolické funkce.

Barvy vytváří souzvuk a plynulou harmonii tónů. Opakuje výběr zemitých odstínů, hnědé a pískové dostávají matný narůžovělý charakter. Skrze tyto tóny, které dominují hraně horizontu, přechází plynule modrá obloha do vyobrazení krajiny.

Další variantou námětu cesty rolníků se stády, jdoucí na pole či zpět, je *Polní cesta u Cayeux* [37].¹⁶⁴ Nezaměřuje se na detail, volí kompozičně obdobné prvky jako v ostatních dílech. Vyvážená kompozice sleduje stejné obsahové prvky jako předešlá díla. Lazurní pastelové podání rozpouští kontury a malba se ztrácí v jasném světle. Nebe a zem, dá se říci, propojuje nekončící cestou.

Náměty návratů pastýřů se svými stády zpět do vesnice nebyly mezi salonními malíři ojedinělé. Roku 1881 vystavil v Salonu obraz *Návrat na statek* [38] Léon Charles Flahaut (1831 Paříž - 1920 tamtéž).¹⁶⁵ Motiv návratu stáda situoval na cestu uprostřed polí, lemovanou stromy a vedoucí k nízko položenému horizontu.

Podobně tematizované obrazy vystavuje na Salonech Armand Guéry (1850 Remeš - 1912 Gueux). Malíř především náladových krajin vystavil roku 1896 obraz *Podvečer v listopadu, Champagne*.¹⁶⁶ Stejně jako Jettel v obraze *Východ měsíce* volí stejnou denní a roční dobu - zobrazuje měsíc v úplňku a výjev zasazuje do podzimní krajiny. V obraze *Podzim v Champagne* [39],¹⁶⁷ který vystavil o čtyři roky dříve, volí typický motiv stáda uprostřed polí s kupkami sena a stromy prolamujícími jinak rovinný charakter krajiny.

Ve stejném roce vystavuje obraz *Planina za soumraku, konec října* Fernand Just Quignon (*1854 Paříž).¹⁶⁸ Ačkoli se nejedná přímo o motiv návratu po cestě, obraz disponuje všemi výše zmíněnými prvky - autor zobrazuje jak stádo s pastýřem, tak motiv cesty ubíhající polem se stohy slámy.

Pastýře se stádem v jinak opuštěné rovinaté krajině představuje obraz *Letní večer, okolí Étapes-sur-Mer* Arthura Eugèna Perdreaux (*Gueux) vystaveného na Salonu roku 1891.¹⁶⁹ Jak vypovídá název díla, je motiv, stejně jako výše zmíněné práce, situován do doby nadcházejícího večera.

Obdobným lazurním stylem a plošným pojetím se vyznačují i práce s námětem venkova Alberta Humphreyse († 1922). Cestu jako hlavní námětový prvek volí v obraze *Konec podzimu v Bretagni*, který vystavuje na Salonu roku 1890 [40].¹⁷⁰

Z umělců Sedelmeyerova okruhu se s náměty cest rolníků vracející se navečer z pole setkáváme u Václava Brožíka. Povětšinou se však konkrétněji zaměřuje na jednotlivé osoby a nevyhledává konkrétně motiv stáda.

4. 6. 6 TEMATIKA PŘÍSTAVŮ

V rámci pařížského pobytu Eugen Jettel po tematické stránce vyhledává rovněž zobrazení průplavů a přístavů. *Holandská krajina* ze sbírek liberecké Oblastní galerie [41] je kvaš pastelově jemné barevnosti.¹⁷¹ Výjev je prosvětlený do té míry, že zcela ztrácí koloristickou sytost.

Tyto vlastnosti i zvolený motiv břehu s řadami domků má obraz *Břeh u Loing v Nemours* [42] Ernesta Gastona Marchéa (1864 Nemours - 1932 Paříž).¹⁷² Jettelův obraz je však více „otevřený“ a tvoří jej větší plochy prázdného prostoru.

Motiv vodní hladiny s rybářskými čluny u jejího břehu je hlavním námětem olejomalby *Krajina s řekou a lodkou* z roku 1895 [43].¹⁷³ I k tomuto motivu se Jettel opakovaně vrací. Téhož roku zobrazuje obdobnou, zrcadlově obrácenou kompozici *Motiv na řece Oise u Auvers*.¹⁷⁴ Na břehu, který není uzavřený košatými stromy, ale tvoří jej rovná plochá krajina s několika vzrostlými stromy v pozadí, umísťuje dvojici krav. Roku 1892 vytváří olejomalbu *Plochá krajina s vodou*.¹⁷⁵ Vodní plocha s travnatými břehy je doplněna vysokými stromy v pravém horním rohu a v prvním kompozičním plánu lodkou s mužskou postavou.

Ve stejném roce, ve kterém Jettel vytváří obraz *Krajina s řekou a lodkou* vystavuje na Salonu motiv dvou opuštěných bárek v rákosí u břehu Edmond Charles Yon. Obraz *Opuštěné bárky* [44]¹⁷⁶ má podobně jemné a lehké podání jako Jettelova práce.

Břehy řek a jezer byly jedním z hlavních motivů v dílech Adolpha Appiana (1818 Lyon - 1898 tamtéž), krajináře absolvující výuku na École des Beaux-Arts. S Jettelem jej spojuje harmonický, tónově laděný charakter děl, které jsou

často prostoupené rozptýleným světlem. Motivy svých prací často situoval do večerních hodin, jak je tomu v obraze *Večer, rybník u Chavolet*, který vystavil na Salonu roku 1890.¹⁷⁷ Hlavními kompozičními prvky jsou v něm postava rybáře v dřevěné loďce u břehu, který je porostlý stromy.

Prosvětlené krajiny s náměty vodních břehů vytváří rovněž Paul Emmanuel Péraire (1829 Bordeaux - 1893 Paříž). Motiv loďky na vodní hladině kanálu Marne vystavuje roku 1884 - *Kanál Marne v Champigny*.¹⁷⁸ V obraze *Břeh Seiny* [45]¹⁷⁹ upouští od zobrazení loďky a všímá si pouze mírně se svažujícího břehu porostlého stromy.

4. 6. 7 VENKOVSKÁ ZÁKOUTÍ

Pro osmdesátá a devadesátá léta 19. století je pro Jettelovu tvorbu typický příklon k rychlejší technice kvaše. Zpracovává většinou venkovské krajinné motivy polí a luk, nebo vesnická zákoutí. Splývavým rukopisem umocňuje sjednocení barevné skladby. Charakterizuje jej citlivá jemnost a lehkost přednesu, lazurnost a světelná prostoupenost motivu zastírající detaily a intenzitu barev.

Světlem přetavená, vybledlá barva, značí vliv francouzského plenérového luminismu, který zaujal jemně cítícího Jettela. Světlo se stává určujícím faktorem usměrňující koloristické, tónové ražení obrazu.

K přijetí tohoto uměleckého směřování jej přivedla jak tvorba francouzských naturalistů, kterou si v souvislosti s krajinářskou tvorbou osvojil i Jettelův přítel Václav Brožík, tak tvorba impresionistů. Hlavními rysy kompoziční složky je vyváženost, kultivovanost a začlenění citové složky do obrazu. Práce spojují plošnost a sumarizující pojednání, kladoucí důraz na celkové vyznění obrazu.

Typickým příkladem je motiv z Bretaně, obraz s názvem *Cesta u Raggenez* ze sbírek zámku Sychrov [46].¹⁸⁰ Námět cesty na okraji vesnice s drobnou stafáží neurčitě podané ženské postavy, krávy a hus zapadá do naturalisticky chápaných tendencí, jejichž projevy jsou znatelné v dílech prezentovaných na pařížském Salonu v 80. a 90. letech.

Zobrazení cesty se objevuje i v díle *Selské dvorce* (*Cayeux sur Mer*) signovaném a datovaném rokem 1897 ze sbírek Oblastní galerie v Liberci [47],¹⁸¹ kvaš svým námětem totožný s obrazem *Doškové chalupy na cestě do Cayeux* [48].¹⁸² Ten Jettel vystavil na Salonu již roku 1892. Zobrazení stavení se

stromy ponechává ve stejném perspektivním náhledu. Zbylou část vyobrazení však podává z odlišného úhlu - pozici, z níž vyobrazení zachycuje, posouvá více vpravo. Lehký, až pastelový záznam značí hlavní tendence vyskytující se v Jettelově tvorbě již od počátku 80. let.

Námět cesty vedoucí podél nebo k venkovskému statku se stal vyhledávaným námětem mnoha autorů. Eugène Villain (*1821 Paříž) vystavuje na Salonu roku 1891 obraz s názvem *Normanská cesta v Beuzeval* [49].¹⁸³ Práce s venkovskou tematikou si osvojili rovněž malíři zámořského původu, jak je tomu v případě Williama Edwina Atkinsona (1862 Toronto - 1936 tamtéž), Kanadana, jenž studoval v Paříži Akademii Julian u Bouguereaua a Ferriera. Práci s tématem cesty vedoucí ke statku na horizontu vystavil na Salonu roku 1890 pod názvem *Farma v Lesdomini, v zimě*.¹⁸⁴

S Jettelem podobný jemný, lazurní charakter mají práce Léona Charlese Flahauta (1831 Paříž - 1920 tamtéž) a Edouarda Louise Boudiera (kolem 1845 Paříž - 1903 tamtéž). Flahaut, Pařížan, jehož učitelem byl Camille Corot, Salon pravidelně obesílal od roku 1857. Často vyhledával motivy departmentu Seine-et-Oise a Loiret, pracoval na pobřeží Normandie, především v okolí Dieppe. Motiv cesty ústící do venkovského dvora se objevuje i v jeho obraze *Dvůr v Brosse - Loiret* [50], vystaveném na Salonu roku 1884.¹⁸⁵

O rok později na Salonu vystavuje pohled na okraj vesnice doplněný drobnou stafáží slepic a ženy věšíc prádlo Edouard Louis Boudier. Pařížan, autor především náladových krajin v obraze *Brévière* [51]¹⁸⁶ podává, stejně jako Flahaut a Jettel, skromné, naturalisticky pojaté zobrazení venkovského námětu.

Obrat od tendencí zobrazování rovinatých krajin s nízkým horizontem k uzavřeným motivům kolem selských usedlostí představuje Jettelův obraz *Motiv z Bretaně* datovaný rokem 1896 ze sbírek Oblastní galerie v Liberci [52].¹⁸⁷ Kvaš, který je prostoupený všudypřítomným rozptýleným světlem, nabývá charakteru pastelu a nechává prosvítat podkladovou tužku. Malba svým tématem i lazurním charakterem zapadá mezi řadu děl, které byly prezentovány na Salonu v průběhu 80. a 90. let. Motivy statků, drobné stafáže hus a slepic, plotů ohraničující přilehlá pole se staly ústředním motivem řady krajinářských děl.

Pohled do vesnice s motivem chalupy a přilehlého rybníku vystavuje roku 1884 Hector Hanoteau (1823 Decize /Nièvre/ - 1890 Briet /Nièvre/) v obraze *Září* [53].¹⁸⁸ Zpočátku malíř především žánrových výjevů se později přiklonil k zobrazování krajin naturalistického směřování.

Motivy vesnických zákoutí preferoval Kanadán Edwin Whiteman (1860 Philadelphia - 1922), školený v Paříži u Lefebvreho, Boulangera a Constanta. Roku 1889 vystavil obraz *Potok*¹⁸⁹ - skromný námět z okolí venkovské chalupy.

Obraz *Ráno v dubnu*¹⁹⁰ Henriho Arthura Bonnefoy (1839 Boulogne-sur-mer - 1917 Paříž) se řadí po bok výše zmiňovaným pracím. Krajinář pracující často v technice akvarelu přikládá ve svém obraze větší míru důležitosti stafáži dvou dětí, které tvoří hlavní tematické jádro obrazu. Venkovské tematické se věnoval rovněž Antoine Gatti (*1852 Marseille) či V. W. Pargon.

Námětově příbuznou prací k výše jmenovaným je nedatovaný Jettelův kvaš *Krajina s břízou* [54] ze Sbírky grafiky a kresby Národní galerie v Praze.¹⁹¹ Zobrazuje prašnou cestu vedoucí k vesnici. Od cesty se směrem doprava mírně svažuje

travnatý terén, na němž je zobrazena ležící kráva; spolu s postavou jdoucí po cestě jeden z mála prvků propůjčující obrazu dějovost. Díky skicovitému přednesu místy prosvítá podkladová tužka a lepenka.

Výraznou součástí děl s venkovskou tematikou bylo začlenění zvířecí složky do obrazu, byť jen v podobě několika kachen na polní cestě. Malbám, ve kterých byla hlavním tématem zobrazení zvířat, se věnoval Georges Hélié (*Paříž), žák Courbete a Corota. Autor původně především krajin a figurálních obrazů Salon pravidelně obesílal v letech 1870 až 1890. Roku 1890 vystavil na Salonu obraz *Hejno hus*,¹⁹² motiv hejna běžícího od venkovského stavení na horizontu směrem k divákovi.

S Jettelem totožnou volbu tématu cesty vesnicí i jemný charakter podání vykazuje malba *Návrat z pole* [55] Etiennea Azambreho (1859 Paris - 1935 Paris).¹⁹³ V Azambreho práci však neopominutelnou roli, podobně jako v Brožíkově krajinářských kompozicích, zaujímá stafáž rolníků.

4. 7 PRÁCE ZÁVĚREČNÝCH LET S VENKOVSKOU TEMATIKOU

U volby těchto motivů setrvává i po svém návratu do Vídně. Svědčí o tom obraz *Motiv ze vsi* [56]¹⁹⁴ ze sbírek Oblastní galerie v Liberci. Intimní zákoutí vesnice s drobnou stafáží kachen není zcela dokončen.

Kolem roku 1898 vytváří řadu obdobných záběrů vesnic a rybníků s husami z okolí dolnorakouských měst Staatz a Kotting-Neusiedl.¹⁹⁵ O tom, že je se svou tvorbou a námětovými možnostmi spokojen, svědčí dopisy adresované jeho sestře Emilii Fiecchi. O těchto svých obrazech říká, že „*patří k nejlepším, jaké jsem maloval*“¹⁹⁶. Upouští od nízko položeného horizontu, vylučuje výraznou barevnost. Paletu prosvětluje a rozehrává jemné nuance barev, zároveň však zůstává v dimenzích lehce zastřeného, tichého, melancholického charakteru. Vytváří poklidné výseky venkovské krajiny, detailnějšího záběru nežli dalece rozprostřené krajiny z 80. let.

Zúžený záběr na selská stavení ze Staatzu prezentuje v obraze *Selský statek* ze sbírek Oblastní galerie v Liberci [57].¹⁹⁷ Hladké podání odpovídá jasně vedeným konturám a zřetelně vymezeným plochám. Jinak prázdné a tiché zákoutí vesnice doplňuje často volený motiv hus. Obdobným zaostřeným výsekem statků ze stejného prostředí jsou obrazy *Stohy slámy u Staatzu*¹⁹⁸ a *Pohled do vesnice*¹⁹⁹.

Barvami zastřeného charakteru se vyznačuje malba *Bažinatá krajina* z roku 1898 ze sbírek Národní galerie [58].²⁰⁰ Jako v případě ostatních prací je i zde podání plošné, lehké a scelené, postrádá hutnější nánosy barev.

Zvolený motiv - malý venkovský rybník se stafáží matky s dětmi a husami, vysoko postavený horizont, zpoza něhož

vyčnívají střechy venkovských stavení - odpovídá ostatním Jettelovým malbám z prostředí Dolního Rakouska, kde pobýval během roku 1898. Obraz je možné ztotožnit s prací *Pohled z Kottling-Neusiedl* uvedenou v katalogu Heinricha Fuchse pod katalogovým číslem 674.²⁰¹

4. 7. 1 VLIV ART NOUVEAU

Vlivy japonských dřevořezeb, které vzbudily v Paříži živý zájem v poslední třetině 19. století, jsou patrné i v Jettelově pracích z francouzského pobytu. Projevily se jasným určením a vymezením jednotlivých obrazových elementů a důrazem na horizont. Tyto práce, ovlivněné pařížským Art nouveau, předznamenávají závěrečný projev Jettela, kterým se přiřadil k vídeňskému secesnímu výtvarnému názoru.

V obraze se zrcadlí autorova smyslová zjemnělost, citové rozpoložení a subjektivní prožitek skutečnosti. Barevná harmonie a plošnost jsou jedny z určujících znaků v obraze.

K projevu ovlivněnému Art nouveau dospívá Eugen Jettel v obraze *Selský dvorec* z roku 1895 ze sbírek Slezského zemského muzea v Opavě [59].²⁰² Zobrazený motiv redukuje na hlavní jasně definované významově nosné činitele. Navazuje na předešlé práce, šířkový formát se však zužuje a vynechává dříve hojně zobrazovanou zvířecí stafáž.²⁰³ Obrazu rovněž chybí nosný prvek v popředí obrazu, jako jednotlivé květiny nebo figura.²⁰⁴ Důraz je kladen na bezmračnou oblohu, stavení, cestu a květy. Tyto prvky se stávají hlavními nositeli významu.

Frontální pojetí dokresluje celkovou jasnost forem a ucelenost. Zúžený pohledový záběr na stavení, které leží na samé hraně horizontu, a k němu vedoucí cestu dostává symbolický ráz a podtrhuje váhu hlavních prvků v Jettelových pracích z dřívějšího období. Absence stafáže a zastřená barevnost s převahou šedorůžových, hnědých a žlutých tónů navozuje melancholické působení obrazu.

Obloha, která místy dostává narůžovělý nádech, navazuje na koloristický charakter ostatních částí. S nahodilým

pojetím a více pastózním nánosem jsou děleným rukopisem črtané žluté květy.

Kompozičně totožný, stejným rokem datovaný obraz Eugena Jettela svědčící o opakování jednotlivých motivů v jeho díle se nachází v Landesmuseu Johanneum ve Štýrském Hradci.²⁰⁵

4. 7. 2 PŘIJETÍ VE VÍDNI

Po návratu zpět do Vídně roku 1897 se shledává především s pozitivními ohlasy na svou tvorbu. „*Vídeň mu otevřela své srdce*“, píše Ludwig Hevesi při příležitosti 4. výstavy Secese 29. března roku 1899.²⁰⁶ Pokračuje zvoláním, které potvrzuje Jettelovy úspěchy: „*tentokrát významně stoupá!*“.²⁰⁷ Svou tvorbou se začlenil mezi mnohotvárné secesní projevy krajinářství. Závěrečným vyjádřením v rámci Wiener Secession, jejímž byl členem, potvrzuje neustálý paralelní vývoj po boku dobových tendencí umění vídeňského prostředí. Vytvořil si však samostatné a svébytné postavení.

Práce, které vznikly po jeho návratu do Vídně, vykazují syntézu přetrvávajících pařížských salónních tendencí se secesními názory vlastními vídeňskému prostředí přelomu století. Postupně uvolňoval v Paříži upřednostňované vzory a našel vlastní, osobitá témata hledaná nejen v prostředí rakouské metropole, ale i na dalmatských ostrovech a Istrii.

Horizont posouvá významově níž, formát protahuje více do výšky. Práce posledních let pohled do dálky spíše zcela vylučují. Typická frontálnost Jettelových pohledů se ve formální jasnosti a přesném provedení odvolává na secesní tendence ovládající vídeňské prostředí. Způsob kompozice, redukce prvků, v pozdějších dílech pak ucelené a jasné kontury zobrazovaných předmětů předznamenávaly secesní sklony již v Jettelových dřívějších pracích.

Stylistickým ražením se obrazy odvolávají na odkaz japonských dřevořezeb. Pod vlivem japonských tisků motiv transponuje do plochy, středu obrazu dominuje vymezený obrazový obsah. Lineární perspektiva ztrácí na významu. Subjektivně procítěný prvek z krajiny nadčasově fixuje

v geometricky stylizovaných tvarech, stále více prosazuje zvýšený zřetel ke geometrické výstavbě obrazu a jasné definování jednotlivých prvků pomocí linie.

Při svých cestách vyhledává vzdušné pohledy prostoupené rozptýleným světlem, které nabývají až lazurního ražení. Vytváří pastelová díla jemná v tónu, v nichž je dominantním prvkem růžová a hnědá barva. Stále upřednostňuje tichá zákoutí vesnic a zahrad, vodní plochy s drobnou zvířecí stafáží (především hus), častěji vyhledává témata hřbitovů a kostelů či vápencových pobřeží.

V rámci secesního cítění se na jejich pozadí odráží pocity konce století, témata opuštěnosti, otázky vlastní existence a hledání vnitřní harmonie. V jeho osobním výrazu se stupňuje význam samoty, která je nastíněna už v dřívějších kompozicích z francouzského pobytu. Tvorba vykazuje krystalizaci dobových názorových proudů jako náladové teskno, zastřený, vnitřní neklid, niterný výraz osudovosti. Nedramatické, klidné a vyvážené krajiny disponují vnitřním architektonickým rámcem.

4. 7. 3 PRÁCE Z ISTRIE

Pracím s istrijskými motivy dominuje prosvětlený kolorit a vzdušnost, navazující na charakteristické vlastnosti Jettelových obrazů z francouzského pobytu. V obraze *Krajina s hradem* ze sbírek zámku Lednice [60]²⁰⁸ je všudypřítomným jasným světlem podmíněna jednodušnost a zastřenost barev. Vyhledává prostý motiv poklidného venkovského hřbitova, pohled na několik skromných křížků v otevřené krajině, které se ztrácejí ve vysoké luční trávě. Tichá intimita je podtržena hradní zříceninou zobrazenou v druhém obrazovém plánu.

K námětové volbě motivu drobných křížů ztrácející se v zeleni se Jettel přiklonil i v pracích následujícího roku *Pohled od hřbitova ke kostelu v Lovrani*²⁰⁹ a *Letní ráno v Lovrani*²¹⁰. Oba kvaše s motivem zalitým slunečním světlem, které rozpouští jeho barevnost, vznikly krátce po smrti Jettelovy ženy. Jak píše v dopise Augustu Schaefferovi, do Lovraně odjel načerpat nové síly a vyrovnat se s tragickou událostí.²¹¹

V 90. letech se práce s náměty venkovských osamocených hřbitovů s kříži ve vysoké trávě objevují rovněž na výstavách Salonu. Gaston-Frédéric de Burggraff (*1857 Dublin) vystavuje roku 1892 obraz *Pohřebiště námořníků, u Crotoy* [61]²¹² a ve stejném roce Maurice Dainville (24. 4. 1856 Paris - 22. 1. 1943 Paris) *Místo posledního odpočinku, u Crotoy*.²¹³ Burggraff melancholické působení v obraze zdůrazňuje motivem k divákovi zády obrácené postavy.

5. ZÁVĚR

Eugen Jettel byl za svého života uznávaný malíř, jemuž se již v době studií dostalo řady ocenění. Stal se rytířem Čestné legie a pravidelně sbíral první ceny na světových a mezinárodních výstavách. Přestože byl rodilým Moravánem, téměř polovinu svého života strávil v Paříži, je spojován především s prostředím Vídně, kde jeho umělecká dráha započala a kam se ke konci života opět vrátil.

V době studií na vídeňské Akademii vyšel z ještě pozdně romantických, idealisticky chápaných kompozic. Veden svým učitelem, Albertem Zimmermannem, osvojil si zásady plenérového malířství. Nové podněty a impulsy získal účastí na dobových mezinárodních výstavách, na nichž sám vystoupil. Tímto prostřednictvím na konci 60. let, ještě jako student Akademie, poznal práce umělců barbizonské školy. Byl jimi silně zasažen, inspiroval se námětově, i po stránce formální. Tato zkušenost vedla k rozhodnutí navštívit na počátku 70. let Francii, byť prozatím pouze krátkodobě.

V přátelství s Augustem Pettenkofenem záhy našel nové podněty pro svou tvorbu. Díky němu se vydal do uherské nížiny. Osvojil si práci se zemitými barvami, zobrazoval nepříznivý charakter tamní rovinaté krajiny a více začal do obrazů zakomponovávat stafáž - především dobytek.

Zájem o francouzské umělecké prostředí a nabídka výhodně dotované smlouvy rakouského obchodníka s obrazy žijícího v Paříži, Charlese Sedelmeyera, byly důvodem, aby v polovině 70. let opustil Vídeň a natrvalo se usadil v Paříži. Právě osobnost Sedelmeyera byla směrodatná pro celou Jettelovu pařížskou periodu. Díky němu se pohyboval v určitém uměleckém prostředí a okruhu. Neztratil pojítka s Vídní, zůstal ve

spojení se svým přítelem Augustem Pettenkofenem, se svými spolužáky z Akademie - Emilem Jakobem Schindlerem, Rudolfem Ribarzem a Robertem Russem, i s umělci maďarského původu, kteří se hlásili ke směru rakouského náladového impresionismu - László Mednyánszky, Mihály Munkácsy či László Paál. Jako cizinec žijící v Paříži, navíc v úzkém kontaktu se Sedelmeyerem, měl blízko k českým Pařížanům - Vojtěchu Hynaisovi, Václavu Brožíkovi nebo Antonínu Chittussovi. Jeho tvorba oscilovala mezi postuláty rakouského náladového impresionismu a francouzského salónního naturalismu - mezi směry, ke kterým měl díky okruhu, v němž se pohyboval, nejblíže a které Sedelmeyer protěžoval a po svých „svěřencích“ požadoval. Oba tyto umělecké proudy se promítly do Jettelovy tvorby a zapříčinily, že principy francouzského impresionismu, který v tehdejší době ovládal Paříž, nebyly pro Jettela prvořadé. Stal se představitelem malířství, pro něhož se stalo prioritním působení světla a které zůstalo vázané na pocitově laděný vztah k zobrazovanému námětu.

Stále hledal ve svém charakteru velmi příbuzné krajiny. Je zde však patrný vývoj od monumentálních lesnatých zákoutí v době akademických studií, přes otevřené rovinaté krajiny Uher, Holandska a francouzského pobřeží 70. let, až ke stále intimnějším pohledům na venkovská zákoutí z 80. a 90. let.

Na základě provázanosti rakouské a francouzské malířské tradice si vytvořil vlastní osobitý styl, ve kterém se náladovost odráží v subjektivních polohách tiché melancholie. Jednotlivé prvky jeho námětů - cesta, stádo dobytka s pastýřem, venkovské stavení - nabyly později až symbolické hodnoty. Těmito dosahy zapadla jeho tvorba do linií

francouzského umění 90. let, kdy pařížské kulturní prostředí ovládl směr Art nouveau.

K projevům secese dospěl v závěru své tvůrčí dráhy. Roku 1897 se stal členem Wiener Secession a rozhodl se usadit opět ve Vídni, která ho přijala jako svého umělce. Oproti depresím z neschopnosti tvořit, které ho během života provázely, byl nyní sám se svojí tvorbou spokojen - našel nové podněty, které mohl svobodně rozvíjet.

6. POZNÁMKY

¹ Oblastní galerie v Liberci, Moravská galerie v Brně, Národní galerie v Praze, Státní zámek Sychrov, Muzeum města Brna, Jihomoravské muzeum ve Znojmě, Slezské zemské muzeum v Opavě, Muzeum umění Olomouc, Státní zámek Lednice na Moravě.

² Vlastimil Vinter, *Poklady liberecké galerie, Německé a rakouské malířství 19. století*, Liberec 1964, s. 44.

³ Dále pak převody děl zakoupených Ministerstvem kultu a vyučování. Kresby Eugena Jettela prodal roku 1939 obrazárně bývalého Zemského muzea brněnský sběratel Arnold Skutecký.

⁴ Muzeum města Brna, Jihomoravské muzeum ve Znojmě, Slezské zemské muzeum v Opavě, Muzeum umění Olomouc, Státní zámek Lednice na Moravě.

⁵ Hermann Bahr, *Secession*, Wien 1900.; Walther Buchowiecki, *Geschichte der Malerei in Wien*, in: idem, *Geschichte der bildenden Kunst in Wien*, Band VII, Neue Reihe, Wien 1955.; Rupert Feuchtmüller - Wilhelm Mrazek, *Kunst in Österreich 1860 - 1918*, Wien 1964.; Bruno Grimschitz, *Österreichische Maler vom Biedermeier zur Moderne*, Wien 1963. ad. (uvedeno v literatuře).

⁶ E. Bénézit, heslo Eugène Jettel, in: idem, *Dictionnaire critique et documentaire des Peintres, Sculpteurs, Dessinateurs et Graveurs*, Band VII, Gründ 1999, s. 532.; Friedrich von Bötticher, *Malerwerke des neunzehnten Jahrhunderts*, Band II, Leipzig 1948, s. 644-5.; Zdrawka Ebenstein, heslo Jettel Eugen, in: idem, *Neue deutsche Biografie der bayerischen Akademie der Wissenschaften*, Band X, Berlin 1974, s. 428.; R. Ja. [Robert Janás], heslo Jettel Eugen, in: Horová Anděla (ed.), *Nová encyklopedie českého výtvarného umění. Dodatky*. Praha 2006, s. 333 - 334.; H. V., Jettel, Eugen, in: Ulrich Thieme - Thieme Becker, *Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler*, Band XVIII, Leipzig 1925, s. 542 - 543. ad. (uvedeno v literatuře).

⁷ Maler der Gegenwart auf der Wiesner Weltausstellung, *Politik XII*, 1873, č. 259, 20. 9., s. 1-2.; Friedrich Pecht, *Die Dritte Internationale Kunstausstellung (Münchener Jubiläums-Ausstellung 1888)* (kat. výst.), München 1888.; A. L., *Die Dresdner Kunstausstellung, Bohemia LXXVII*, 1904, č. 140, 21. 5., s. 1. ad. (uvedeno v literatuře).

⁸ Především se jedná o články: L. H-i. [Ludwig Hevesi], Feuilleton. Eugen Jettel - Eduard v. Lichtenfels, *Fremden - Blatt*, 1902, č. 10, 11. 1., s. 13-14.; B. G., Feuilleton. Eugen Jettel, *Neues Wiener Journal*, 1902, 20. 1.; Th. v. Fr., Aus dem Künstlerhaus, *Montags Revue*, 1902, 6. 1.; M. Sch. a., Aus dem Künstlerhaus, Der Nachlaß Eugen Jettel's-Lichtenfels-Ausstellung, *Illustrierte Wiener Extra Blatt*, 1902, č. 14, 15. 1.

⁹ Heinrich Fuchs, *Eugen Jettel*, Wien 1975.

¹⁰ Josef Engelhart, *Ein Wiener Maler erzählt*, Wien 1943.

-
- ¹¹ Josef Engelhart, Dem Andenken Eugen Jettels, *Zeitschrift für bildende Kunst* LIII, 1918, s. 29-34.; Josef Engelhart, Zum Erinnerung an den österreichischen Landschaftsmaler Eugen Jettel, *Neue Freie Presse*, 1930, č. 23536, 23. 3.
- ¹² Heinrich Fuchs, Eugen Jettel 1845 - 1901, *Weltkunst* XL., 1970, č. 22, 15. 11., München, s. 1519.
- ¹³ Viz Vinter 1964 (pozn. 2).
- ¹⁴ Naďa Řeháková, *Německé a rakouské malířství 19. století ze sbírek Oblastní galerie v Liberci*, Liberec 1976.
- ¹⁵ Markéta Theinhardtová - Eva Výtisková Eva, *Německé a rakouské malířství 19. století ze sbírek Oblastní galerie v Liberci*, Liberec 1997.
- ¹⁶ Jitka Sedlářová, *Pohledy do sbírek moravské galerie v Brně. Rakouská secesní kresba a grafika* (kat. výst.), Moravská galerie v Brně 1984.; Jitka Sedlářová - Jaroslav Kačer, *Výtvarné umění Moravy 1880 - 1920* (kat. výst.), Moravská galerie v Brně 1994.; Jaroslav Kačer, *Rakouské malířství 19. století ze sbírek Moravské galerie v Brně* (kat. výst.), Moravská galerie v Brně 1977.; Jaroslav Kačer, *Evropské malířství 19. století, Styl okružní třídy Secese* (kat. výst.), Moravská gelerie v Brně 1985.; Jaroslav Kačer, *Eugen Jettel /1845 - 1901/ a dvě jeho krajiny v Moravské galerii*, in: *Bulletin Moravské galerie v Brně* IXXXX, 1985, s. 16 - 20.; Jaroslav Kačer, *Malířství 19. století, Stálá expozice starého umění* (kat. výst.), Moravská galerie v Brně 1992.; Jaroslav Kačer, *Evropské malířství devatenáctého století* (kat. výst.), Moravská galerie v Brně 1996.
- ¹⁷ Jana Svobodová, *Rakouské malířství 19. století v moravských sbírkách* (kat. výst.), Moravská galerie v Brně 2002.
- ¹⁸ Marie Mžýková, *Díla českých malířů 19. a 20. století v zámeckých sbírkách, Památky a příroda X*, 1985, s. 402 - 409.
- ¹⁹ Marie Mžýková, *Křídla slávy, Hynais, čeští Pařížané a Francie I. - II.*, (kat. výst.), Galerie Rudolfinum v Praze 2001.
- ²⁰ Jiří Karel, *Významný představitel francouzské barbizonské školy z Janušova, Rýmařovský horizont X*, 2008, č. 17, 3. 10., s. 17-18.
- ²¹ Jiří Karel, *Evžen a Vladimír Jettelové, Střední Morava, vlastivědná revue XIV*, 2008, č. 27, s. 76-83.
- ²² Herbert Giese, *Die Poesie der Stille. Eugen Jettel zum 150. Geburtstag, Parnass XV*, 1995, s. 44.
- ²³ Dnes Janovice, okres Rýmařov.
- ²⁴ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond: rodná matrika římsko-katolické fary Rýmařov, sign. M 7374, fol. 159, 199.

²⁵ Umírá na tyfus, jeho poslední adresa je: Floragasse, Wien IV, od roku 1850 je slepý (údaje převzaty z: Heinz Schöny, *Wiener Künstler-Ahnen, Genealogische Daten und Ahnenlisten Wiener Maler*, Band II, s. 320.).

²⁶ Viz Giese 1995 (pozn. 22).

²⁷ Viz Engelhart 1943 (pozn. 10), s. 42. "*dieser, große, schöne Erscheinung mit verträumten Augen...*"; Ibidem, s. 45. "*körperlich ein Riese*"; Viz Hevesi 1902 (pozn. 8), s. 13.

²⁸ B. Z., Personal- und Atelier- Nachrichten, *Die Kunst für Alle* XVII, 1901, č. 2, 15. 10., s. 43. "*Seine persönliche Liebenswürdigkeit, sein heiteres, ruhiges Wesen...*".

²⁹ Albert Zimmermann (20. 9. 1818 Zittau - 18. 10. 1888 Mnichov). Krajinář. Student Akademie v Drážďanech a Mnichově. Více než 20 let působil na mnichovské Akademii, než byl roku 1857 povolán rakouskou vládou jako profesor na Akademii v Miláně, kde působil do roku 1859. Jako následovník Franze Steinfeldse (1787 - 1868) vyučoval krajinářství na vídeňské Akademii (1860 - 1871). Na počátku 80. let se usadil v Salzburgu, roku 1855 se vrátil do Mnichova. Od roku 1869 byl členem vídeňského Domu umělců. Mytologickou stafáž k jeho obrazům maloval Karl Rahl nebo B. Genelli. Krajinářskou třídu na Akademii převzal po Zimmermannovi Eduard Peithner von Lichtenfels (1833 - 1913), který ji vedl od roku 1902.

³⁰ Emil Jakob Schindler (27. 4. 1842 Vídeň - 9. 8. 1892 Westerland auf Sylt). Krajinář. Studium na vídeňské Akademii u Alberta Zimmermanna (1866 - 69). Roku 1883 navštívuje Benátky a Dalmácii, 1875 s Tinou Blau Holandsko, roku 1880 pobývá v Paříži. Mezi léty 1881-84 tráví letní měsíce v Goisern (Horní Rakousko) a od roku 1885 v Tulln (Dolní Rakousko). Na přelomu let 1886/87 pobývá s Carlem Mollem na Korfu a v Dalmácii. Zpočátku pracoval v ateliéru Hanse Makarta, který mu ho dal k dispozici. Od roku 1881 vyučoval na vlastní soukromé škole, k jeho žákům patřili Carl Moll, Marie Egner či Olga Wiessinger-Florian. Je považován za vedoucí osobnost tzv. náladového impresionismu v Rakousku.

³¹ Rudolf Ribarz (30. 5. 1848 Vídeň - 12. 11. 1904 tamtéž). V letech 1864 až 1869 student vídeňské Akademie u Alberta Zimmermanna. Poslední rok studia se účastní mezinárodní výstavy v Mnichově. V letech 1870 až 1872 navštívuje Itálii, následujícího roku je zastoupen na světové výstavě ve Vídni. Roku 1875 navštívuje Belgii. Mezi léty 1876 až 1892 žije v Paříži. Ateliér nejdříve sdílí s Eduardem Charlemontem, podniká cesty do Normandie, Pikardie a Holandska. Díky těmto cestám vzniká topografická příbuznost s pracemi Eugena Jettela. Na konci 80. let se v jeho tvorbě odráží ovlivnění japonskými tisky, vytváří dekorativní Panneaux. Roku 1889 se stává držitelem zlaté medaile na pařížské světové výstavě. Roku 1892 je jmenován profesorem ornamentálního, zvířecího a květinového malířství na Uměleckoprůmyslové škole ve Vídni. Na přelomu let 1897/98 navštívuje oblast Bretaně a Paříž. Roku 1898 obdržel rytířský řád Franze Josefa. Roku 1900 jako těžce nemocný končí se svou pedagogickou činností.

³² Robert Russ (7. 7. 1847 Vídeň - 16. 3. 1922 tamtéž). Krajinář, žák vídeňské Akademie (Albert Zimmermann). V letech 1870 - 1871 působil na

vídeňské Akademii jako suplent. Časté náměty z jižního Tyrolska, Itálie a rakouských Alp.

³³ finančně ohodnocen - 52 1/2 fl.

³⁴ Das Universitätsarchiv der Akademie der bildenden Künste Wien, Bände 78 - 86.; Doloženy jsou rovněž adresy jeho vídeňského pobytu: 1860/61 a 1861/62 Erdberg, Hauptstraße 100; zimní semestr 1862/63 Wieden Nr. 122; letní semestr 1863 a zimní semestr 1863/64 Wieden, Heugasse Nr. 42; od letního semestru 1864 do letního semestru 1867:Wieden, Florabadgasse Nr. 5, od zimního semestru 1867/68 do zimního semestru 1868/69 hotel "Österreichischer Hof"/ Alt Fleischmarkt; v letním semestru 1869 Neubau, Caffè Weghuber.

³⁵ Wladimir Aichelburg, *Das Wiener Künstlerhaus 1861 - 2001, Die Künstlergenossenschaft in ihrer historischen Entwicklung und ihre Rivalen Secession und Hagenbund*, Band I., Wien 2003, s. 40. Nevíme přesný rok vstupu.

³⁶ August Xaver Karl von Pettenkofen (10. 5. 1822 Vídeň - 21. 3. 1889 tamtéž). Krajinář, portrétista, malíř žánrů a zátiší. V letech 1834 - 40 student vídeňské Akademie u Leopolda Kupelwiesera, později v soukromém ateliéru Franze Eyblse. Na přelomu let 1848/49 působil jako válečný malíř pluku rakouského vojska v pevnosti Szolnok v uherské nížině. Do této oblasti následně podnikl řadu studijních cest. Poprvé je jeho pobyt v Szolnoku doložen roku 1851, do roku 1881 oblast navštívil jedenáctkrát; založil zde malířskou školu. V letech 1852 a 1855 cestuje do Paříže, až do roku 1883 se tam opakovaně vrací. Na počátku 70. let podniká řadu cest do Itálie, v letech 1871-2 pobývá v Benátkách, 1873 v Neapoli. Roku 1875 navštívuje Holandsko, pobývá v Mnichově. Výchozím zdrojem jeho námětové inspirace se stává Szolnok. Zobrazuje tamní krajinu se zájmem o všední skutečnost a místní životní podmínky. Zlatohnědá tónová barevnost má prosvětlený ráz. Dosahuje přesvědčivého podání světla, vzduchu a okamžitého dojmu, do něhož promítá subjektivní podání. Uvolněným rukopisem a pastózními tahy štětce zobrazuje krajiny zahalené oparem, třpytivých slunečním světlem a všudypřítomným prachem.

³⁷ Arpad Weixlgärtner, *August Pettenkofen*, Wien 1916, s. 162.; Jedná se například o obrazy: Eugen Jettel, *Partie z Prátru s koupajícími se*, kolem 1869, olej, plátno, 59,5 x 86,6 cm, značeno: Eugen Jettel., soukromá sbírka [viz Fuchs 1975 (pozn. 6), č. kat. 48, s. 125.], Eugen Jettel, *Poříční krajina se stafáží*, 1870, olej, dřevo, 43 x 74 cm, značeno: Eugen Jettel 1870. [Ibidem, č. kat. 55, s. 127.], Eugen Jettel, *Uherská krajina s koupajícími se dětmi*, 1871, olej, dřevo, 42 x 65 cm, značeno vlevo dole: Eugène Jettel 1871., National Galerie Berlin, inv. č. NG 783. [Ibidem, č. kat. 60, s. 129.], Eugen Jettel, *Stádo dobytka u vody (Motiv ze Szered na Váhu)*, 1872, olej, dřevo, 63,5 x 127 cm, značeno: Eugen Jettel 1872., soukromá sbírka [Ibidem, č. kat. 73, s. 131]. Tuto formu spolupráce navazuje i později na popud Sedelmeyera s Václavem Brožíkem: Eugen Jettel, *Ulice v Cayeux*, 1892, olej, plátno, 44 x 62 cm, značeno vlevo dole: Eugène Jettel Paris 92., soukromá sbírka [Ibidem, č. kat. 454, s. 200].

³⁸ Viz Engelhart 1943 (pozn. 10).

³⁹ Czymmek Götz (ed.), *Landschaft im Licht, Impressionistische Malerei in Europa und Nordamerika 1860 - 1910* (kat. výst.) Wallraf-Richartz-Museum der Stadt Köln - Kunsthaus Zürich 1990.

⁴⁰ Herbert Zemen, *Leopold Carl Müller 1834 - 1892, Ein Künstlerbildnis nach Briefen und Dokumenten*, Wien 2001. Navštívil města Neapol, Messina, Taormina, Catania, Syrakus, Palermo. Z dopisů vyplývá, že Müller Pettenkofena opakovaně vyzýval ke spoluúčasti, nakonec však Pettenkofen odřekl cestu ze zdravotních důvodů.

⁴¹ Viz Aichelburg 2003 (pozn. 35).

⁴² Carl von Lützow, *Kunst und Kunstgewerbe auf der Wiener Weltausstellung 1873*, Leipzig 1875, s. 367. (v originále: „Unter Allen gebührt Eugen Jettel der Preis, der überall ein zartes Stimmungsleben entfaltet, in feinen Strandbildern, wie in der duftigen Partie aus Oberbayern mit See, Tannenwald, Bergen, die von Wolken verhüllt find, und Krähen als der einzigen Staffage.“).

⁴³ Viz Engelhart 1943 (pozn. 10).

⁴⁴ Charles Sedelmeyer (1837 - 1925) byl Rakušan žijící v Paříži, obchodník s obrazy, sám znalec a sběratel umění. Původně byl zaměstnanec vídeňské firmy Georg Plach, roku 1860 se osamostatnil a od konce 60. let se stal majitelem pařížské galerie s uměním v Rue de la Rochefoucauld 6. Do Paříže pravidelně zajížděl již dříve - jako jeden z hlavních zprostředkovatelů francouzského soudobého umění pro středoevropské sbírky. Patřil k vůbec prvním obchodním distributorům děl představitelů barbizonské školy. Ovládal a spoluutvářel podmínky trhu s uměním a byl perfektně informovaný o pohybech sbírek a esteticko-komerčních trendů. Vystavoval a perspektivním zákazníkům úspěšně prodával díla středoevropských umělců. Usiloval o prosazení středoevropských malířů na mezinárodním, i americkém, trhu. Rovněž dobový tisk orientoval ve prospěch umělců, kteří patřili do okruhu jeho obchodních zájmů.

⁴⁵ Roku 1870 bydlí v ulici Navara Gasse 41, roku 1871 v Breiter Gasse 6, roku 1874 a 1875 v Favoritenstraße 28, od roku 1876 již pobývá v Paříži.

⁴⁶ Viz Schöny (pozn. 25), s. 320.

⁴⁷ Viz Engelhart 1943 (pozn. 10).

⁴⁸ Viz B. Z. 1901 (pozn. 28), s. 43. „wertvolle materielle Stütze“; s. 44. „Auch Jettels Schaffen verflachte mit der Zeit...“.

⁴⁹ „Zdá se, že bylo Sedelmeyerovým úmyslem, stejně jak to učinili i jeho pařížští konkurenti, etablovat svou galerii jako rodinný podnik. Jeho jediný syn zemřel sice ve věku dvou let, ale svých pět dcer dokázal provdat s moudrou rozvahou. Emma se provdala za Eugena Fischhofa, jenž měl nadále řídit Sedelmeyerovy obchodní transakce v Americe. Caroline vešla v manželský svazek s lucemburským konsulem v Paříži, Paulem Merschem - také on našel později v galerii nové pole působnosti. Hermína se provdala za úspěšného malíře Václava Brožíka a Emilie za sochaře Stanislava Lamiho. Podle toho všeho lze brát za bernou minci anekdotu,

podle níž Sedelmeyer podstatně zkrátil roční příjem malíři Eugenu Jettelovi, který se jeho sňatkové politice vzepřel a pojal za manželku svou Cilku z Vídně" in: Christian Huemer, Charles Sedelmeyer (1937 - 1925), Kunst und Spekulation am Kunstmarkt in Paris, in: *Belvedere: Zeitschrift für bildende Kunst* V, 1999, č. 2, s. 6.

⁵⁰ Viz Engelhart 1943 (pozn. 10), s. 44. „unsäglichen Qualen und Depressionen“.

⁵¹ Viz Zemen 2001 (pozn. 40), s. 152.; 13. 12. 1872 Laufbergerovi „Den Jettel strengte die Tour derart an, daß er blaß wurde, wie ein Todter.“ (v překladu: „Pro Jettela byla cesta tak namáhavá, že byl bledý jako mrtvola.“).

⁵² Ibidem, s. 170.; 16. 4. 1873 Laufbergerovi „...sein Katzenjammer, der im terziären Stadium ist, bringt ihn beinahe zum Weinen, wenn man von seinen Arbeiten spricht.“

⁵³ Ibidem, s. 173.; 22. 4. 1873 Laufbergerovi „In der letzten Zeit seines hiesigen Aufenthaltes wollte er sich jedem Tag erschießen und rannte wie ein Verrückter in der Stadt herum. Er konnte nicht mehr schlafen und magerte sichtlich ab. Ich habe derartigen Katzenjammer nie für möglich gehalten. In den letzten Zeit brachte er schon aus Katzenjammer nichts mehr zu Stande.“

⁵⁴ Ibidem, s. 175.; 22. 4. 1873 Laufbergerovi „...so sehr ich ihn schätze als Künstler, denn er hat Talent, und hat ein anerkennenswerthes Streten, so möchte ich doch nie mehr wieder mit ihm eine Reise machen.“

⁵⁵ Viz Weixlgärtner 1916 (pozn. 37), s. 201.

⁵⁶ *Seznam umělecké výstavy roku 1891* (kat. výst.), Krasoumná jednota v Praze (Dům umělců Rudolfinum) 1891.; *Seznam 55. výroční výstavy pro Čechy v Praze 1894* (kat. výst.), Krasoumná jednota v Praze (Dům umělců Rudolfinum) 1894.; *Seznam 58. výroční výstavy Krasoumné jednoty pro Čechy v Praze 1897* (kat. výst.), Krasoumná jednota v Praze (Dům umělců Rudolfinum) 1897.

⁵⁷ Viz Engelhart 1943 (pozn. 10), s. 46.

⁵⁸ Viz Aichelburg 2003 (pozn. 35), s. 301.; 5. 4. 1897 Jettel uveden na členské listině.

⁵⁹ Ibidem; 12. 11. - 28. 12. 1898; 18. 3. - 31. 5. 1899.

⁶⁰ Roku 1900 bydlí v ulici Rennweg 68.

⁶¹ Vídeň, 2. 12. 1899 „Velectěný příteli a kolego! Přijmi můj srdečný dík za účast na těžké ztrátě, kterou mi přivodil skon mé ubohé, vřele milované ženy. - Pro chudinku byla smrt vykoupení z těžkého bolestného trápení. - Stále tomu ještě nemohu uvěřit, že mě moje nejdražší navždy opustila. V příštích dnech opustím Vídeň a zimu a jaro strávím v Lovranu. Doufám, že práce mi přinese utěchu v tomto bolestivém rozpoložení, které mi drásá srdce. V upřímné a přátelské oddanosti a veliké úctě! Tvůj Eugen

Jettel." (v originále: „Hochverehrter Freund und College! Empfange meinen herzlichsten Dank für die Antheilnahme an dem schweren Verlust, der mir wurde durch das Hinscheiden meiner armen innigstgeliebten Frau. – Für die Aermste war der Tod eine Erlösung von schwerem qualvollsten Leiden. – Noch kann ich es kaum Essen, dass mir die Theuere nun für immer entrissen ist. Ich werde in wenigen Tagen Wien verlassen, um den Winter und das Frühjahr in Lovrano zu verbringen und hoffe, durch die Arbeit Linderung zu finden in den so überaus schmerzlichen Empfindungen, welche mir das Herz durchwühlen. In aufrichtigster freundschaftlicher Ergebenheit und Hochschätzung! Dein Eugen Jettel.“) Dopis je otištěn v textu Augusta Schaeffera *Eugen Jettel* vydaného k příležitosti posmrtné Jettelovy výstavy ve Vídni roku 1902. (text se dochoval v archivu vídeňského domu umělců, není však poznat, v jakém časopise byl původně otištěn) Cäcilie umírá v na klinice v Lazarettgasse 14, Wien IX.

⁶² Viz Engelhart 1943 (pozn. 10), s. 47.

⁶³ Max Zimmermann (ed.), *Kunstchronik: Wochenschrift für Kunst und Kunstgewerbe* XI., 1899, č. 5., 16. 11., s. 76-77.

⁶⁴ Viz Engelhart 1943 (pozn. 10), s. 41. Boulevard de Clichy 11

⁶⁵ Ibidem, s. 45.

⁶⁶ Viz Vinter 1964 (pozn. 2), s. 45.

⁶⁷ Karel Boromejský Mádl, *Antonín Chittussi (1848 – 1891)*, Praha 1894, s. 28.

⁶⁸ Viz Vinter 1964 (pozn. 2), s. 100, v pozn. 61.

⁶⁹ „Těší mě, můj milý příteli, že se nyní v klidu můžeš věnovat tvým studiím, ale bylo by mi velmi líto, kdyby se z tebe měl stát učitel kreslení. Skutečně bys z toho neměl žádný užitek, kdybys měl v Aradu nebo v nějaké jiné díře dělat učitele kreslení. Za tuto cenu bych hodil 600 Zlatých váženému ministeriu na hlavu. Co to má za smysl, když jednou rukou dávají a druhou zase berou; přejí si a doufám, že to celé je jen formalita, ale člověk by musel celé věci jít na kloub. Dej mi vědět, jak to dopadlo.“ (v originále: „Ich freue mich, mein lieber Freund, daß Du Dich nun ruhig Deinen Studien hingeben kannst, aber es täte mir sehr leid, wenn aus Dir ein Zeichenlehrer werden sollte. Du hättest wirklich keinen Nutzen davon, in Arad oder in einem anderen kleinen Nest den Zeichenlehrer zu spielen. Für diesen Preis würde ich die 600 Gulden dem hohen Ministerium vor die Füße werfen. Was nützt es, wenn die eine Hand zurücknimmt, was die andere gegeben hat; ich wünsche und hoffe, daß das ganze nur eine Formalität ist, aber man müßte dieser Sache auf den Grund gehen. Laß mich wissen, was daraus geworden ist.“) Dopis otištěn ve výstavním katalogu: Sabine Grabner – Csilla Markója, *László Mednyánszky 1852 – 1919* (kat. výst.), Österreichische Galerie Belvedere Wien 2005, s. 18. Jako původní zdroj je uvedena publikace – Béla Lázár, *László Paál*, Budapest 1902.

⁷⁰ Západ slunce po dešti, Severoholandská bažinatá krajina, Rybář u potoka, Deštová přeháňka, Průplav v Rotterdamu, Pláž u Villerville,

Holandská krajina (večer), Břeh holandské řeky s kachnami, Statek v Normandii, Bažinatá krajina s větrnými mlýny, Dělník na poli, Zorané pole s havrany, Pastvina v Holandsku, Uherská krajina se zvířecí stafáží.

⁷¹ Eugen Jettel, *Zátiší s pomeranči a ořechy*, olej, plátno, 31 x 51 cm, značeno vpravo dole: Eug. Jettel, Oblastní galerie v Liberci, inv. č. O 1875.

⁷² B., Die Kunstaussstellung in Rudolfinum, *Politik* XXX, 1891, č. 210, 2. 8., s. 6. ad. (uvedeno v literatuře).

⁷³ Viz B. Z. 1901 (pozn. 28), s. 43. „Jettels nicht übermässig kräftiges aber ungemein nobles Talent“.

⁷⁴ Ludwig Hevesi, *Österreichische Kunst im 19. Jahrhundert*, Band II, Leipzig 1903, s. 260. „Sein diskreter, mitunter zu eleganter Vortrag...“.

⁷⁵ Viz Weixlgärtner 1916 (pozn. 37), s. 116. „; Jettel hat außerordentliche Fortschritte gemacht, und seine Landschaften gehören unter die besten der Ganze Ausstellung, in welcher die Franzosen natürlich den einzigen und obersten Rang einnehmen.“.

⁷⁶ Bruno Grimschitz, *Österreichische Maler vom Biedermeier zur Moderne*, Wien 1963, s. 35. „Jettel sich wiederhole, aus Scheu vor dem Wagnis des Neuen.“; Viz Weixlgärtner 1916 (pozn. 32), s. 120. „Jettel ist seiner ganzen Natur nach der Gewohnheit sklavisch ergeben, die Vergleichen des Gewohnten mit dem erst noch zu findenden Bessern übt keinen treibenden Reiz mehr [auf ihn] aus, denn die Scheu vor dem Neuen, welches erst gefunden und mit Anstrengung festgehalten werden soll, erzeugt Unlust... sich unter Kämpfen um Suchen und Streben auf ungewohnte Bahnen zu wagen, und das Mißtrauen gegen sich selbst, die Furcht, das Bestehende über dem Suchen - zu verlieren.“.

⁷⁷ Eugen Jettel, *Krajina s průplavem*, tužka, akvarel, kvaš, plátno, 36,5 x 57,7 cm, neznačeno, Moravská galerie v Brně, inv. č. B 2733.

⁷⁸ Eugen Jettel, *Motiv na řece Oise u Auvers*, 1895, olej, plátno, 50 x 93 cm, značeno vlevo dole: Eugène Jettel 95., soukromá sbírka. [Viz Fuchs 1975 (pozn. 9), č. kat. 570, s. 219.]

⁷⁹ Eugen Jettel, *Krajina s vesnicí na obzoru*, tužka, akvarel, plátno, 30 x 49,2 cm, neznačeno, Moravská galerie v Brně, inv. č. B 7378.

⁸⁰ Eugen Jettel, *Krajina s řekou a plachetnicí*, tužka, modrozelený papír, 24,8 x 34 cm, neznačeno, Moravská galerie v Brně, inv. č. B 11 787.

⁸¹ Eugen Jettel, *Stádo ovcí s pastýřem*, lept, papír, 18,2 x 23,7 cm, neznačeno, dole uprostřed pod obrazem: Originalradierung von E. Jettel., Album der Gesellschaft für vervielfältigende Kunst in Wien., Moravská galerie v Brně, inv. č. C 233.; Eugen Jettel, *Stádo ovcí s pastýřem*, 70. léta, dole uprostřed pod obrazem: Originalradierung von E. Jettel., Album der Gesellschaft für vervielfältigende Kunst in Wien, lept, papír, 36 x 47,8 cm, neznačeno, inv. č. R 232271.; Eugen Jettel, *Stádo ovcí s pastýřem*, dole uprostřed pod obrazem: Originalradierung von E. Jettel.,

Album der Gesellschaft für vervielfältigende Kunst in Wien, lept, papír, 18,1 x 23,8 cm, neznačeno, inv. č. G 2811.

⁸² Charles-Émile Jacque, *Pastýř se stádem ovcí*, 60. léta 19. st., olej, plátno, 81 x 66 cm, značeno vpravo dole: Ch. Jacque, Moravská galerie v Brně, inv. č. A 987.

⁸³ Eugen Jettel, *Skupina stromů a most u vídeňské řeky*, 1868, olej, dřevo, 59,5 x 66,5 cm, značeno vpravo dole: Eügen Jettel 1868., Sychrov, inv. č. S- 00646 a,b.

⁸⁴ Jules Dupré, *Krajina s kravami u vody*, 1849, olej, plátno, 28,5 x 35 cm, značeno vlevo dole: Jules Dupré, Moravská galerie v Brně, inv. č. Z 1306.

⁸⁵ Eugen Jettel, *Motiv z Ramsau (Listnatý les)*, 1868, olej, plátno, 74,5 x 98,5 cm, značeno vlevo dole: Eugen Jettel 1868, Moravská galerie v Brně, inv. č. A 215.

⁸⁶ Gustave Courbet, *Velká krajina*, kolem 1865, olej, plátno, 92 x 132 cm, značeno vpravo dole: G. Courbet; Galerie des Oberen Belvedere Wien; F. M. Haberditzl, *Galerie des neunzehnten Jahrhunderts* (kat. výst.), Oberes Belvedere Wien 1924, s. 24, čk. 63, čb. r. s. 6.

⁸⁷ Eugen Jettel, *Krajina u Salzburgu*, 1868, olej, dřevo s parketáží, 29 x 44,5 cm, značeno vlevo dole: Eugen Jettel 1868, Oblastní galerie v Liberci, inv. č. O 128. Restaurováno 1961 (Bohumil Knyttl), 1994 (Milena Nečásková).

⁸⁸ Viz Vinter 1964 (pozn. 2), Viz Fuchs 1975 (pozn. 9), č. kat. 15, s. 119.

⁸⁹ Pojem „náladový impresionismus“ označuje vymezení se rakouského krajinářství od francouzského impresionismu. Rakouští umělci na rozdíl od francouzských impresionistů nepodrobili zcela přísnému postulátu zobrazování pouze optických vlastností motivů; výlučné zrakovosti. Rozvíjeli zvláštní jemný smysl pro zobrazení atmosférických vlivů a nálad denních i ročních dob. Světelná nálada, atmosférický dojem a osobní procítění spájí obrazový děj v jeden celek. Tyto citové prvky v náladách souvisí se senzualismem pozdní vlny romantismu v rakouském umění. Pojítkem tohoto stylu byl okruh kolem osoby Emila Jakoba Schindlera. V literatuře se pojmu „Stimmungsimpressionismus“ věnuje především M. Haja (M. Haja, *Der österreichische Stimmungsimpressionismus*, in: Götz Czymmek (ed.), *Landschaft im Licht, Impressionistische Malerei in Europa und Nordamerika 1860 - 1910* (kat. výst.) Wallraf-Richartz-Museum der Stadt Köln - Kunsthaus Zürich 1990.).

⁹⁰ Kol. autorů, *Die Szolnoker Malerschule* (kat. výst.), Österreichische Galerie und Collegium Hungaricum in Wien 1976.

⁹¹ Eugen Jettel, *Krajina u Váhu s kravami*, 1872, olej, dřevo s parketáží, 43,5 x 94,5 cm, značeno vpravo dole: Eugen Jettel 1872, Oblastní galerie v Liberci, inv. č. O 129. [Viz Fuchs 1975 (pozn. 9), č. kat. 71, s. 131.] Restaurováno 1961 (Bohumil Knyttl).

⁹² Eugen Jettel, *Napájející se dobytek u Váhu*, kolem 1872, olej, dřevo, 39 x 76 cm, Österreichische Galerie Wien, Inv. č. 5664. [Viz Fuchs 1975 (pozn. 9), č. kat. 70, s. 131.]

⁹³ Eugen Jettel, *Krajina u Váhu s koupajícím se chlapcem, vepří a husami*, kolem 1872, olej, dřevo, 24 x 57,5 cm, značeno vpravo dole: Eugen Jettel 187?, Oblastní galerie v Liberci, inv. č. O 133. [Viz Fuchs 1975 (pozn. 9), č. kat. 77, s. 132.] Restaurováno 1997 (Milena Nečásková).

⁹⁴ Viz Vinter 1964 (pozn. 2), s. 45.

⁹⁵ Eugen Jettel, *Krajina s koupajícími se dětmi*, 1871, olej, dřevo, 42 x 65 cm, značeno vlevo dole: Eugen Jettel 1871, National Galerie Berlin, inv. č. AJ 646. [Viz Fuchs 1975 (pozn. 9), č. kat. 60, s. 129.]

⁹⁶ Viz Fuchs 1975 (pozn. 9), č. kat. 74-76, s. 132.

⁹⁷ Eugen Jettel, *Holandská krajina*, 1874, olej, dřevo, 40,5 x 80,5 cm, značeno vpravo dole: Eugen Jettel. 1874., Oblastní galerie v Liberci, inv. č. O 130. [Viz Fuchs 1975 (pozn. 9), č. kat. 97, s. 135.]

⁹⁸ Eugen Jettel, *Holandská krajina s řekou*, 1872, olej, plátno, 49 x 84 cm, značeno vpravo dole: Eugen Jettel 1872., soukromá sbírka, [Viz Fuchs 1975 (pozn. 9), č. kat. 82, s. 133.]

⁹⁹ Viz Fuchs 1975 (pozn. 9). Katalog italské práce neuvádí.

¹⁰⁰ Viz Zemen 2001 (pozn. 40), s. 151-152.; 13. 12. 1872 Laufbergerovi „*Mein Reisegefährte Jettel ist ganz bezaubert. Er ist das erste Mal in Italien, und sagt, er wollte nie mehr wo anders hingehen um Studien zu malen.*“ (v překladu: „*Můj společník Jettel je zcela okouzlen. V Itálii je poprvé a říká, že už nechce malovat studie nikde jinde.*“).

¹⁰¹ Ibidem, s. 158-159.; 21. 1. 1873 Laufbergerovi „*Er fragt mich bis jeder Studie, womit ich dieß oder jenes gemalt hätte, und als ich ihm neulich sagte, daß ich eine Luft mit Kobaltgrün und Minium statt mit Blau und Ocker gemalt hätte, ist er nun überzeugt, daß er nicht alle nöthigen Farben hätte u.s.w.*“.

¹⁰² Ibidem, s. 169.; 16. 4. 1873 Laufbergerovi „*Meinem Compagnon geht es übrigens noch viel, viel schlechter, als mir, denn Jettel hat bis zum heutigen Tage noch gar nichts (sage; gar nichts) zu Wege gebracht.*“.

¹⁰³ Ibidem, s. 158.; 21. 1. 1873 Laufbergerovi „*Der Farbenfex Jettel ist schon ganz verrückt, denn gewohnt, ungarischen Dreck zu malen, und ganze Bilder mittelst Weiß, Beinschwarz und irgend einen schmutzigen Ocker zu malen, ist der hiesigen Natur gegenüber jetzt beinahe hilflos. Seine Studien sind neben den meinen farblos, grau und ganz ohne Leuchtkraft.*“ (v překladu: „*Barvomil Jettel už je pološílený, je zvyklý malovat maďarskou špínu a vystačit si s bílou, kostní černí a špinavým okrem. S místní přírodou si skoro neví rady. Jeho studie působí vedle mých bezbarvě, šedě a bez lesku.*“).

-
- ¹⁰⁴ Ibidem, s. 161.; 27. 1. 1873 Pettenkofenovi „... , und er empfindet nur Eines immer sehr schmerzlich, daß er keine Figuren malen kann. Auf den Plach, der ihn von der Reise abhalten wollte, ist er geradezu wüthend. Plach sagte ihm nämlich, daß er hier nur lauter Berge und gelbe Steine sehen würde...“.
- ¹⁰⁵ Ibidem, s. 173. 22. 4. 1873 Laufbergerovi „Er hat nicht eine einzige Studie in seinem Koffer, sondern hinterließ mir alle seine Arbeiten zu Vernichtung...“.
- ¹⁰⁶ Charles Sedelmeyer, *Mihály von Munkácsy: Sein Leben und seine künstlerische Entwicklung*, Paris 1914, cit. s. V.
- ¹⁰⁷ Eugen Jettel, *Krajina s močálem a figurální stafáží*, 1876, olej, dřevo, 54 x 81 cm, značeno vpravo dole: Eugène Jettel. paris. 76., Moravská galerie v Brně, inv. č. A 1024.
- ¹⁰⁸ Eugen Jettel, *Pobřeží u Villerville*, 1882, olej, dřevo, 33,5 x 61,6 cm, neznačeno, Národní galerie v Praze, sbírka malířství 19. století, inv. č. O 4342.
- ¹⁰⁹ Eugen Jettel, *Rašeniliště u Šeldy*, Holandsko, ca. 1875 - 1878, olej, dřevo s parketáží, 40,4 x 89,5, značeno vpravo dole: E. Jettel, Oblastní galerie v Liberci, inv. č. O 136. [Viz Fuchs 1975 (pozn. 9), č. kat. 11, s. 138.] Restaurováno 1961 (Bohumil Knyttl), 1997 (Milena Nečásková).
- ¹¹⁰ Viz Die Szolnoker Malerschule 1976 (pozn. 90).
- ¹¹¹ Eugen Jettel, *Ve francouzských dunách*, 1879, olej, dřevo, 17 x 36 cm, značeno vpravo dole: Eug. Jettel 79, [Viz Fuchs 1975 (pozn. 9), č. kat. 148, s. 145.]
- ¹¹² Eugen Jettel, *Motiv z francouzského pobřeží*, kolem 1879, olej, dřevo, 34 x 62 cm. [Viz Fuchs 1975 (pozn. 9), č. kat. 150, s. 145.]
- ¹¹³ Eugen Jettel, *Mořské pobřeží u Villerville*, 1879, olej, dřevo, 33 x 62 cm, značeno Eugène Jettel Paris 1879, soukromá sbírka. [Viz Fuchs 1975 (pozn. 9), č. kat. 151, s. 146.]
- ¹¹⁴ Eugen Jettel, *Mořské pobřeží u Villerville*, 1882, olej, dřevo, 40 x 60 cm, značeno Eugène Jettel Paris 82, soukromá sbírka. [Viz Fuchs 1975 (pozn. 9), č. kat. 208, s. 154.]
- ¹¹⁵ Ségolène le Men, „Když už tu je naturalismus...“, in: Marie Mžýková, *Křídla slávy, Hynais, čeští Pařížané a Francie I.*, (kat. výst.), Galerie Rudolfinum, Praha 2001, cit. s. 316.
- ¹¹⁶ Eugen Jettel, *Dýňové pole*, ca. 1881 - 1885, olej, dřevo, 33 x 40,5 cm, značeno vpravo dole: Eugène Jettel. paris, Oblastní galerie v Liberci, inv. č. O 135. [Viz Fuchs 1975 (pozn. 9), č. kat. 215, s. 156.] Restaurováno 1961 (Bohumil Knyttl).

-
- ¹¹⁷ Eugen Jettel, *Dýňové pole*, 1882, olej, dřevo, 29,5 x 35,5 cm, značeno: Eugène Jettel, soukromá sbírka. [Viz Fuchs 1975 (pozn. 6), č. kat. 214, s. 155]
- ¹¹⁸ Václav Brožík, *Návrat z pole (Večer)*, 1891 - 1893, olej, plátno, 96 x 132 cm, značeno vpravo dole: VBrožík, Galerie hlavního města Prahy, inv. č. M 147.
- ¹¹⁹ August Pettenkofen, *Sklizeň tykví v Uhersku*, 1859, olej, dřevo, 26,5 x 41 cm, značeno vpravo dole: A. Pettenkofen 859, Moravská galerie v Brně, inv. č. M 18.
- ¹²⁰ Eugen Jettel, *Měsíční krajina s větrníky*, 1884, olej, dřevo, 46,5 x 68 cm, značeno vpravo dole: Eugène Jettel. paris 84, Oblastní galerie v Liberci, inv. č. O 132. [Viz Fuchs 1975 (pozn. 9), č. kat. 241, s. 160.] Restaurováno 1961 (Bohumil Knyttl).
- ¹²¹ Marie-Joseph-Léon Iwill, *Máza v Dordrechtu* (La Meuse à Dordrecht), Catalogue Illustré du Salon des Beaux-Arts 1884, č. kat. 1255, s. 128.
- ¹²² Eugen Jettel, *Východ měsíce u Giesseu-Nieuwkerk v Holandsku*, kolem 1884, olej, dřevo, 44 x 72,5 cm, soukromá sbírka [Viz Fuchs 1975 (pozn. 6), č. kat. 246, s. 161.]; Eugen Jettel, *Krajina v měsíčním světle*, kolem 1885, olej, plátno, 90,5 x 141,5 cm, značeno vlevo dole: Eugène Jettel, Neue Galerie der Stadt Linz, inv. č. 124. [Viz Fuchs 1975 (pozn. 9), č. kat. 286, s. 168.]
- ¹²³ Eugen Jettel, *Letní večer v Holandsku*, kolem 1880, olej, dřevo, 30 x 55 cm. [Viz Fuchs 1975 (pozn. 6), č. kat. 185, s. 150.]; Eugen Jettel, *Východ měsíce u Giesseu-Nieuwkerk v Holandsku*, kolem 1884, olej, dřevo, 44 x 72,5 cm, soukromá sbírka [Viz Fuchs 1975 (pozn. 9), č. kat. 246, s. 161.]
- ¹²⁴ Eugen Jettel, *Bažinatá krajina v Holandsku*, 1881, olej, dřevo, 55 x 82 cm, značeno: Eugène Jettel Paris 81, soukromá sbírka [Viz Fuchs 1975 (pozn. 9), č. kat. 196, s. 152.]
- ¹²⁵ Eugen Jettel, *Krajina s větrníky, Cayeux sur Mer, Normandie*, 1897, kvaš, papír podlepený lepenkou, 38,3 x 55,2 cm, značeno vpravo dole: Eugène Jettel. paris 97., Oblastní galerie v Liberci, inv. č. O 140. [Viz Fuchs 1975 (pozn. 9), č. kat. 636, s. 234.] Restaurováno 1996 (Milena Nečásková).
- ¹²⁶ Antoine Guillemet, *Rovina z Cayeux (La Plaine de Cayeux)*, Catalogue Illustré du Salon des Beaux-Arts 1888, č. kat. 1230, s. 126.
- ¹²⁷ Edmond-Charles Yon, *Bouře na rovinách v Cayeux (Un Orage dans la plaine d'Enfer)*, Catalogue Illustré du Salon des Beaux-Arts 1888, č. kat. 2563, s. 142.
- ¹²⁸ Eugen Jettel, *Po dešti*, 1896, olej, karton, 46,5 x 64 cm, značeno vlevo dole: Eugène Jettel. 96., Jihomoravské muzeum ve Znojmě, inv. č. O 290. [Viz Fuchs 1975 (pozn. 9), č. kat. 613, s. 230.]

-
- ¹²⁹ F. Polack, *Jednou večer po dešti (Un Soir après la pluie)*, Catalogue Illustré du Salon des Beaux-Arts 1886, s. 240.
- ¹³⁰ Eugen Jettel, *Holandská krajina (Krávy na louce)*, 1888, olej, dřevo, 46 x 76,5 cm, značeno vpravo dole: Eugène Jettel paris 88., Oblastní galerie v Liberci, inv. č. O 146. [Viz Fuchs 1975 (pozn. 9), č. kat. 320, s. 176.] Restaurováno 1961 (Bohumil Knyttl).
- ¹³¹ Eugen Jettel, *Krávy na pastvě*, 1890, olej, plátno, 37 x 55 cm, značeno vpravo dole: Eugène Jettel. paris. 90., Národní galerie v Praze, sbírka malířství 19. století, inv. č. O 9805. [Viz Fuchs 1975 (pozn. 9), č. kat. 364, s. 185.]
- ¹³² Eugen Jettel, *Statek v Cayeux*, 1888, olej, plátno, 39 x 69 cm, značeno: Eugène Jettel paris 88, soukromá sbírka. [Viz Fuchs 1975 (pozn. 9), č. kat. 318, s. 175.]
- ¹³³ Eugen Jettel, *Krávy na pastvě*, 1893, olej, plátno, 43 x 65 cm, značeno: Eugène Jettel 93, soukromá sbírka. [Viz Fuchs 1975 (pozn. 9), č. kat. 500, s. 208.]
- ¹³⁴ Henri Rooke, *Louka (La Prairie)*, Catalogue Illustré du Salon des Beaux-Arts 1886, s. 176.
- ¹³⁵ Henri Rooke, *Ráno v údolí Bresle (Matinée dans la vallée de la Bresle)*, Catalogue Illustré du Salon des Beaux-Arts 1889, č. kat. 2330, s. 266.
- ¹³⁶ Henri Rooke, *Ráno na pastvě (Le Matin sur la falaise)*, Catalogue Illustré du Salon des Beaux-Arts 1895, č. kat. 1652, s. 222.
- ¹³⁷ Edwin D. Connell, *Na louce (Dans le pré)*, Catalogue Illustré du Salon des Beaux-Arts 1897, č. kat. 413, s. 116.
- ¹³⁸ Künstlerhausarchiv Wien, biographische Sammlung, fond: Biographische Mappe Eugen Jettel.
- ¹³⁹ Eugen Jettel, *Krajina se stohy slámy*, 1893, olej, dřevo, 26 x 40 cm, značeno vpravo dole: Eugène Jettel. 93., Sychrov, inv. č. S- 00977 a,b. [Viz Fuchs 1975 (pozn. 9), č. kat. 495, s. 207.]
- ¹⁴⁰ Eugen Jettel, *Zimní krajina, Auvers sur Oise*, 1896, kvaš, papír podlepený lepenkou, 22,5 x 33,5 cm, značeno vpravo dole: Eugène Jettel. 96., Oblastní galerie v Liberci, inv. č. O 137. [Viz Fuchs 1975 (pozn. 9), č. kat. 593, s. 225.]
- ¹⁴¹ Eugen Jettel, *Zimní krajina, Motiv u Valmondois*, 1895, olej, plátno, 31 x 43 cm, značeno vpravo dole: Eugène Jettel. 95., soukromá sbírka. [Viz Fuchs 1975 (pozn. 9), č. kat. 554, s. 217.]
- ¹⁴² Georges Pierre Diéterle, *Rovina u Saint-Aubin-de-Scellon, zimní večer (Le plaine de Saint-Aubin-de-Scellon, un soir d'hiver)*, Catalogue Illustré du Salon des Beaux-Arts 1895, č. kat. 618, s. 43.

-
- ¹⁴³ Eugen Jettel, *V polích u Auvers*, 1898, olej, plátno, 38 x 55 cm, značeno vpravo dole: Eugène Jettel Paris 98. [Viz Fuchs 1975 (pozn. 9), č. kat. 663, s. 239.]
- ¹⁴⁴ Eugen Jettel, *Z Bretaně*, 1898, olej, plátno, 49 x 85 cm, značeno: Eugène Jettel 98, soukromá sbírka. [Viz Fuchs 1975 (pozn. 9), č. kat. 669, s. 241.]
- ¹⁴⁵ Armand Guéry, *Zimní večer, Betricourt, blízko Remeše (Soir d'hiver, Bertricourt, environs de Reims)*, Catalogue Illustré du Salon des Beaux-Arts 1894, č. kat. 878, s. 70.
- ¹⁴⁶ Armand Guéry, *Úplněk a západ slunce, Champagne (Pleine lune au soleil couchant, Champagne)*, Catalogue Illustré du Salon des Beaux-Arts 1890, č. kat. 1138, s. 128.
- ¹⁴⁷ Armand Guéry, *Bodláky (Les Chardons)*, Catalogue Illustré du Salon des Beaux-Arts 1890, č. kat. 1137, s. 136.
- ¹⁴⁸ A. J. Boucher, *Stará cesta od Berville (La vieux chemin de Berville)*, Catalogue Illustré du Salon des Beaux-Arts 1892, č. kat. 216, s. 51.; A. J. Boucher, *Husy na poli (Les oies aux champs)*, Catalogue Illustré du Salon des Beaux-Arts 1897, č. kat. 219, s. 122.
- ¹⁴⁹ Eugen Jettel, *Krajina s kozou*, 1894, olej, plátno, 38,5 x 55,3 cm, značeno vlevo dole: Eugène Jettel 94, Muzeum města Brna, inv. č. 52.719. Restaurováno 1996 (Radana a Mojmir Hamsíkovi).
- ¹⁵⁰ Louis Emile Adan, *Opuštění (L' Abandonnée)*, Catalogue Illustré du Salon des Beaux-Arts 1884, č. kat. 8, s. 44.
- ¹⁵¹ Eanger Irving Couse, *První hvězda (La première étoile)*, Catalogue Illustré du Salon des Beaux-Arts 1889, č. kat. 657, s. 307.
- ¹⁵² Václav Brožík, *Večerní nálada (Z večera)*, 1886, olej, plátno, 64 x 93 cm, značeno vlevo dole: VBROŽÍK. Janu Wiesnerovi na památku. Paříž. 1886, Státní ústav památkové péče Praha, inv. č. JHM 2 42.
- ¹⁵³ Eugen Jettel, *Východ měsíce*, 1896, olej, plátno, 95,5 x 136,5 cm, značeno vpravo dole: Eugène Jettel. paris. 96., Moravská galerie v Brně, inv. č. A 214. Restaurováno 2001 (Marie Zmydlená).
- ¹⁵⁴ Eugen Jettel, *Stádo vepřů a povoz na silnici v Holandsku*, 1875, olej, dřevo, 46 x 79 cm, značeno: Eugène Jettel 1875, soukromá sbírka. [Viz Fuchs 1975 (pozn. 9), č. kat. 107, s. 137.]
- ¹⁵⁵ Eugen Jettel, *Cesta vesnicí v Holandsku*, 1877, olej, dřevo, 32,5 x 45 cm, značeno: Eugène Jettel, Paris 77. [Viz Fuchs 1975 (pozn. 9), č. kat. 137, s. 142.]
- ¹⁵⁶ Eugen Jettel, *Polní cesta do Rhynsburg*, 1886, olej, dřevo, 37,5 x 45,5 cm, značeno: Eugène Jettel paris 86, soukromá sbírka. [Viz Fuchs 1975 (pozn. 9), č. kat. 291, s. 169.]

-
- ¹⁵⁷ Eugen Jettel, *Letní ráno v Holandsku*, 1888, olej, plátno, 42 x 62 cm, značeno: Eugène Jettel paris 88. [Viz Fuchs 1975 (pozn. 9), č. kat. 319, s. 175.]
- ¹⁵⁸ Eugen Jettel, *Motiv z Cayeux*, 1888, olej, dřevo, 44 x 60 cm, značeno: Eugène Jettel paris 88. [Viz Fuchs 1975 (pozn. 9), č. kat. 321, s. 176]; Eugen Jettel, *Motiv u Valkenburg, Holandsko*, 1888, olej, plátno, 73,5 x 91 cm, značeno: Eugène Jettel Paris 88, soukromá sbírka. [Viz Fuchs 1975 (pozn. 9), č. kat. 327, s. 177.]
- ¹⁵⁹ Eugen Jettel, *Krajina s větrným mlýnem v Bretani*, 1894, olej, plátno, 46 x 54 cm, značeno: Eugène Jettel 94, soukromá sbírka. [Viz Fuchs 1975 (pozn. 9), č. kat. 523, s. 212.]
- ¹⁶⁰ Eugen Jettel, *Polní cesta se stohy slámy u Cayeux*, 1894, olej, plátno, 35 x 58 cm, značeno: Eugène Jettel. [Viz Fuchs 1975 (pozn. 9), č. kat. 544, s. 215.]
- ¹⁶¹ Eugen Jettel, *Pastvina*, 1894, olej, plátno, 43 x 59 cm, značeno: Eugène Jettel 94, soukromá sbírka. [Viz Fuchs 1975 (pozn. 9), č. kat. 521, s. 212.]
- ¹⁶² Eugen Jettel, *Cesta se stádem ovcí*, 1895, olej, plátno, 80 x 119 cm, značeno: Eugène Jettel paris 95. [Viz Fuchs 1975 (pozn. 9), č. kat. 588, s. 224.]
- ¹⁶³ Eugen Jettel, *Večerní nálada ve Finistère*, 1893, olej, dřevo, 68 x 92,5 cm, značeno: Eugène Jettel paris 1893, soukromá sbírka. [Viz Fuchs 1975 (pozn. 9), č. kat. 506, s. 209.]
- ¹⁶⁴ Eugen Jettel, *Polní cestou u Cayeux sur Mer, Normandie*, 1897, kvaš, papír podlepený lepenkou, 49 x 64,5 cm, značeno vlevo dole: Eugène Jettel paris 97, Oblastní galerie v Liberci, inv. č. O 142. [Viz Fuchs 1975 (pozn. 9), č. kat. 639, s. 235.]
- ¹⁶⁵ Léon Charles Flahaut, *Návrat na statek (Le Retour à la ferme)*, Catalogue Illustré du Salon des Beaux-Arts 1881, č. kat. 888, s. 97.
- ¹⁶⁶ Armand Guéry, *Podvečer v listopadu, Champagne (Soir de novembre, Champagne)*, Catalogue Illustré du Salon des Beaux-Arts 1896, č. kat. 972, s. 109.
- ¹⁶⁷ Armand Guéry, *Podzim v Champagne (Automne en Champagne, Bermericourt)*, Catalogue Illustré du Salon des Beaux-Arts 1892, č. kat. 819, s. 3.
- ¹⁶⁸ Fernand Just Quignon, *Planina za soumraku, konec října (La plaine au crépuscule, fin d'octobre)*, Catalogue Illustré du Salon des Beaux-Arts 1892, č. kat. 1393, s. 47.
- ¹⁶⁹ Arthur Eugène Perdreau, *Letní večer, okolí Étapes-sur-Mer (Soir d'été, environs d'Étapes-sur-Mer)*, Catalogue Illustré du Salon des Beaux-Arts 1891, č. kat. 1290, s. 68.

-
- ¹⁷⁰ Albert Humphreys, *Konec podzimu v Bretani (Fin d'automne en Bretagne)*, Catalogue Illustré du Salon des Beaux-Arts 1890, č. kat. 1233, s. 204.
- ¹⁷¹ Eugen Jettel, *Holandská krajina, Katwijk-binnen*, 1897, kvaš, papír podlepený lepenkou, 44 x 63 cm, značeno vlevo dole: Eugène Jettel. paris 97., Oblastní galerie v Liberci, inv. č. O 139. [Viz Fuchs 1975 (pozn. 9), č. kat. 637, s. 234.] Restaurováno 1997 (Milena Nečásková).
- ¹⁷² Ernest Gaston Marché, *Břeh u Loing v Nemours (Bords du Loing à Nemours)*, Catalogue Illustré du Salon des Beaux-Arts 1893, č. kat. 1194, s. 133.
- ¹⁷³ Eugen Jettel, *Krajina s řekou a lodkou*, 1895, olej, plátno, 35 x 52 cm, značeno vpravo dole: Eugène Jettel. 95., Oblastní galerie v Liberci, inv. č. O 2025.
- ¹⁷⁴ Eugen Jettel, *Motiv na řece Oise u Auvers*, 1895, olej, plátno, 38 x 56 cm, značeno: Eugène Jettel 95. [Viz Fuchs 1975 (pozn. 9), č. kat. 563, s. 218.]
- ¹⁷⁵ Eugen Jettel, *Plochá krajina s vodou*, 1892, olej, plátno, 59 x 81 cm, značeno: Eugène Jettel, Paris 1892. [Viz Fuchs 1975 (pozn. 9), č. kat. 466, s. 203.]
- ¹⁷⁶ Edmond Charles Yon, *Opuštěné bárky (Barques abandonnées)*, Catalogue Illustré du Salon des Beaux-Arts 1895, č. kat. 1951, s. 57.
- ¹⁷⁷ Adolph Appian, *Večer, rybník u Chavolet (Le soir, étang de Chavolet)*, Catalogue Illustré du Salon des Beaux-Arts 1890, č. kat. 39, s. 252.
- ¹⁷⁸ Paul Emmanuel Péraire, *Kanál Marnev Champigny (La Marne à Champigny)*, Catalogue Illustré du Salon des Beaux-Arts 1884, č. kat. 1884, s. 35.
- ¹⁷⁹ Paul Emmanuel Péraire, *Břeh Seiny (Les Terrains blancs)*, Catalogue Illustré du Salon des Beaux-Arts 1885, č. kat. 1943, s. 74.
- ¹⁸⁰ Eugen Jettel, *Cesta u Raggenez, Bretaně*, 1892, olej, dřevo, 32 x 56 cm, značeno vpravo dole: Eugène Jettel. paris 92, Sychrov, inv. č. S- 00975 a,b.
- ¹⁸¹ Eugen Jettel, *Krajina s větrníky, Cayeux sur Mer, Normandie*, 1897, kvaš, papír podlepený lepenkou, 38,3 x 55,2 cm, značeno vpravo dole: Eugène Jettel. paris 97., Oblastní galerie v Liberci, inv. č. O 140. [Viz Fuchs 1975 (pozn. 9), č. kat. 635, s. 234.] Restaurováno 1996 (Milena Nečásková).
- ¹⁸² Eugen Jettel, *Doškové chalupy na cestě do Cayeux (Chaumières sur la route de Cayeux)*, Catalogue Illustré, Exposition Nationale des Beaux-Arts 1892, č. kat. 591, s. 58.
- ¹⁸³ Eugène Villain, *Normandská cesta v Beuzeval (Route normande, à Beuzeval /Calvodos)*, Catalogue Illustré du Salon des Beaux-Arts 1891, č. kat. 1055, s. 213.

¹⁸⁴ William Edwin Atkinson, *Farma v Lesdomini, v zimě (Ferme de Lesdomini /Finistère, l'hiver)*, Catalogue Illustré du Salon des Beaux-Arts 1890, č. kat. 49, s. 115.

¹⁸⁵ Léon Charles Flahaut, *Dvůr v Brosse - Loiret (La Ferme de la Brosse)*, Catalogue Illustré du Salon des Beaux-Arts 1884, č. kat. 936, s. 226.

¹⁸⁶ Edouard Louis Boudier, *Brévière (La Brévière)*, Catalogue Illustré du Salon des Beaux-Arts 1885, č. kat. 326, s. 124.

¹⁸⁷ Eugen Jettel, *Motiv z Bretaně (Dům se stromy u vody. Gomarche)*, 1896, kvaš, papír podlepený lepenkou, 33,5 x 28 cm, značeno vlevo dole: Eugène Jettel. 96, Oblastní galerie v Liberci, inv. č. O 138. [Viz Fuchs 1975 (pozn. 9), č. kat. 595, s. 226.]

¹⁸⁸ Hector Hanoteau, *Září (Septembre)*, Catalogue Illustré du Salon des Beaux-Arts 1884, č. kat. 1166, s. 127.

¹⁸⁹ Edwin Whiteman, *Potok (Le Ruisseau)*, Catalogue Illustré du Salon des Beaux-Arts 1891, č. kat. 2729, s. 108.

¹⁹⁰ Henri Arthur Bonnefoy, *Ráno v dubnu (Matinée d'avril)*, Catalogue Illustré du Salon des Beaux-Arts 1888, č. kat. 303, s. 114.

¹⁹¹ Eugen Jettel, *Krajina s břízou*, 90. léta, pero, kvaš, lepenka, 61 x 45,5 cm, značeno vpravo dole: Eugène Jettel. (dále nečitelné), Národní galerie v Praze, inv. č. DK 4637.

¹⁹² Georges Hélie, *Hejno hus (Un Troupeau d'oise)*, Catalogue Illustré du Salon des Beaux-Arts 1890, č. kat. 1187, s. 70.

¹⁹³ Etienn Azambre, *Návrat z pole (Retour des champs)*, Catalogue Illustré du Salon des Beaux-Arts 1888, č. kat. 88, s. 159.

¹⁹⁴ Eugen Jettel, *Motiv ze vsi (Krajina s močálem)*, po r. 1897, kvaš, papír podlepený lepenkou, 47 x 41 cm, neznačeno, Oblastní galerie v Liberci, inv. č. O 144. [Viz Fuchs 1975 (pozn. 9), č. kat. 652, s. 238.]

¹⁹⁵ Eugen Jettel, *Rybník s husami, Kotting-Neusiedl*, 1898, olej, lepenka, 66 x 94 cm, značeno: Eugène Jettel 98, Österreichische Galerie Wien, inv. č. 338. [Viz Fuchs 1975 (pozn. 9), č. kat. 673, s. 241.]; Eugen Jettel, *Statek. Motiv z Kotting-Neusiedl*, kolem 1898, 67 x 93,5 cm. [Viz Fuchs 1975 (pozn. 9), č. kat. 673, s. 249.]

¹⁹⁶ Staatz, 14. 7. 1901, „Pilně a ke své spokojenosti jsem tady pracoval a půvabné motivy maloval, které mají silný barevný dojem a věřím, že patří k nejlepším, jaké jsem maloval. – Že pro tyto obrazy nepochybně lehce seženu kupce, o tom jsem přesvědčen; ale k tomu by je nejdříve museli vidět a na to já nemám nyní žádný čas.“ (v originále: „Ich habe sehr fleissig und zu meiner Zufriedenheit hier gearbeitet und einige reizende Motive gemalt, die einen kräftigen Farbeindruck haben und glaube zu dem Besten gehören, was ich malte. – Dass ich für diese Bilder gewiss leicht Käufer finde, davon bin ich überzeugt; aber dazu müssen sie erst gesehen werden und habe ich jezt keine Zeit dazu.“); Staatz, 10. 8. 1901 „Pracuji

pilně, mám, díky Bohu, dobré počasí - a co je hlavní, půvabné motivy. Sotva můžu říct, že jsem měl kdy tolik chutě a lásky k práci, jako tentokrát v Staatzu, je to pramen malířských poloh. Dopoledne pracuji současně v Kotting-Neusiedl a podnikám pořádné pochody, abych došel ke svým motivům. V půl sedmé odcházím z domu a do hodiny jsem na místě; tyto ranní vycházky, třebaže jen mezi poli a rovinami, nejsou nepříjemné, ale zato cesta zpátky! Domů přicházím napůl upečený. Odpoledne je to potom lepší; pracuji v Enzersdorfu u pastvin, kde jsem minulý rok maloval jeden obraz. -„ (v originále: „Ich arbeite sehr fleissig, habe, Gott sei Dank, gutes Wetter - und was die Hauptsache ist, reizende Motive. Ich kann wohl sagen, dass ich wie mit so viel Lust und Liebe an der Arbeit war, wie diesesmal in Staatz, das eine Fundgrube ist von malerischen Situationen. Gegenwärtig arbeite ich Vormittags in Kotting-Neusiedl und habe einen tüchtigen Marsch zu machen, um zu meinem Motive zu gelangen. Ich gehe jetzt um 6 ½ Uhr vom Hause fort und bin in einer Stunde an Ort und Stelle; dieser Morgenspaziergang, obzwar nur zwischen Aeckern und Feldern, ist nicht unangenehm aber dafür der Rückweg! Ich komme halb gebraten nach Hause. Nachmittags ist es dann besser; ich arbeite dann in Enzersdorf bei der Weiden, wo ich in voriger Jahre ein Bild malte. -„); Dopisy jsou otištěné ve vzpomínkovém textu Augusta Schaeffera „Eugen Jettel“ vydaného k příležitosti posmrtné Jettelovy výstavy ve Vídni roku 1902. (text se dochoval v archivu vídeňského Domu umělců, není však poznat, v jakém časopise byl původně otištěn).

¹⁹⁷ Eugen Jettel, *Selský statek, Staatz, Dolní Rakousko*, kolem 1898, kvaš, papír polepený lepenkou, 46,5 x 38 cm, neznačeno, Oblastní galerie v Liberci, inv. č. O 145.

¹⁹⁸ Eugen Jettel, *Stohy slámy v Staatzu*, kolem 1898, 54 x 45 cm, soukromá sbírka. [Viz Fuchs 1975 (pozn. 9), č. kat. 712, s. 248.]

¹⁹⁹ Eugen Jettel, *Dorfpartie*, Österreichische Galerie, Inv.č. 3128, 37 x 54 cm, Deckfarben, karton. [Viz Fuchs 1975 (pozn. 9), č. kat. 692, s. 245]

²⁰⁰ Eugen Jettel, *Pohled z KottingNeusiedl*, 1898, olej, karton, 66 x 97 cm, značeno vpravo dole: Eugène Jettel. 98., Národní galerie v Praze, sbírka malířství 19. století, inv. č. O 4449.

²⁰¹ Eugen Jettel, *Ansicht aus Kotting-Neusiedl*, kolem 1898, 66 x 94 cm [Viz Fuchs 1975 (pozn. 9), č. kat. 674, s. 242]

²⁰² Eugen Jettel, *Selský dvorec*, 1895, olej, plátno, 38 x 55 cm, značeno vlevo dole: Eugène Jettel. paris 95., Slezské zemské muzeum v Opavě, inv. č. U1031A.

²⁰³ Eugen Jettel, *Statek v Cayeux*, 1888, olej, plátno, 39 x 69 cm, značeno: Eugène Jettel paris 88, soukromá sbírka. [Viz Fuchs 1975 (pozn. 9), č. kat. 318, s. 175.]

²⁰⁴ Eugen Jettel, *Slunečnice*, 1889, kvaš, karton, 56 x 76 cm, značeno: Eugène Jettel Paris 89, soukromá sbírka. [Viz Fuchs 1975 (pozn. 9), č. kat. 353, s. 183.]

-
- ²⁰⁵ Eugen Jettel, *Statek v Normandii*, 1895, olej, plátno, 35 x 57 cm, značeno vlevo dole: Eugène Jettel paris 95, Landesmuseum Joanneum Graz, inv. č. 1144. [Viz Fuchs 1975 (pozn. 9), č. kat. 559, s. 218.]
- ²⁰⁶ Ludwig Hevesi, *Acht Jahre Sezession, März 1897 - Juni 1905*, Wien 1906, s. 149. „Wien hat sein Herz für ihn entdeckt.“
- ²⁰⁷ Ibidem, s. 140. „...; er steigt diesmal bedeutend!“
- ²⁰⁸ Eugen Jettel, *Krajina s hradem (Hřbitov v Staatzu s hradní zříceninou)*, 1898, tempera, pastel, překližka, 57 x 47 cm, značeno vpravo dole: Eugène Jettel. 98., Lednice, inv. č. LE01469a.
- ²⁰⁹ Eugen Jettel, *Pohled od hřbitova ke kostelu v Lovrani*, 1899, kvaš, papír, 38 x 29,5 cm, značeno vpravo dole: Eugène Jettel Lovrana 99, soukromá sbírka. [Viz Fuchs 1975 (pozn. 9), č. kat. 731, s. 251.]
- ²¹⁰ Eugen Jettel, *Letní ráno v Lovrani*, 1899, kvaš, karton, 62 x 46 cm, značeno vpravo dole: Eugène Jettel Lovrana 99, soukromá sbírka. [Viz Fuchs 1975 (pozn. 9), č. kat. 737, s. 253.]
- ²¹¹ Viz Schaeffer 1902 (pozn. 61).
- ²¹² Gaston-Frédéric de Burggraff, *Pohřebiště námořníků, u Crotoy (Cimetière dē marins; au Crotoy /Somme)*, Catalogue Illustré du Salon des Beaux-Arts 1892, č. kat. 315, s. 82.
- ²¹³ Maurice Dainville, *Místo posledního odpočinku, u Crotoy (Le champ du repos, le Crotoy /Somme)*, Catalogue Illustré du Salon des Beaux-Arts 1892, č. kat. 470, s. 35.

7. LITERATURA (ŘAZENO ABECEDNĚ)

- F. A., Prager Kunstaussstellung, *Bohemia* LXXV, 1902, č. 142, 25. 5., s. 3.
- F. A., Prager Kunstaussstellung, *Bohemia* LXXVII, 1904, č. 146, 28. 5., s. 1.
- Wladimir Aichelburg, *Das Wiener Künstlerhaus 1861 - 2001, Die Künstlergenossenschaft in ihrer historischen Entwicklung und ihre Rivalen Secession und Hagenbund*, Band I., Wien 2003.
- B., Die Kunstaussstellung in Rudolfinum, *Politik* XXX, 1891, č. 210, 2. 8., s. 6.
- Hermann Bahr, *Secession*, Wien 1900.
- Peter Baum, *Neue Galerie der Stadt Linz*, Linz 1979, s. 167.
- Otto Benesch, *Kleine Geschichte der Kunst in Österreich*, Wien 1950.
- E. Bénézit, heslo Eugène Jettel, in: idem, *Dictionnaire critique et documentaire des Peintres, Sculpteurs, Dessinateurs et Graveurs*, Band VII, Gründ 1999, s. 532.
- Naděžda Blažíčková-Horová (ed.), *Václav Brožík (1851 - 1901)*, Národní galerie v Praze 2003.
- Friedrich von Bötticher, *Malerwerke des neunzehnten Jahrhunderts*, Band II, Leipzig 1948, s. 644-5.
- Theo Braunegger - Magdalena Hörmann-Weingartner, *Theodor von Hörmann 1840 - 1895*, Wien 1979.
- Norma Broude (ed.), *Impressionismus. Eine internationale Kunstbewegung 1860 - 1920*, Köln 1990.
- Walther Buchowiecki, Geschichte der Malerei in Wien, in: idem, *Geschichte der bildenden Kunst in Wien*, Band VII, Neue Reihe, Wien 1955.
- Catalogue Illustré du Salon des Beaux-Arts, Paris 1881-1897.

- Götz Czymmek (ed.), *Landschaft im Licht, Impressionistische Malerei in Europa und Nordamerika 1860 - 1910* (kat. výst.) Wallraf-Richartz-Museum der Stadt Köln - Kunsthaus Zürich 1990.
- Robert Darmstaedter, *Künstlerlexikon*, Bern 1961, s. 233.
- E., Wiener Brief., *Bohemia* LXXV, 1902, č. 17, 18. 1., s. 1 - 2.
- Zdrawka Ebenstein, heslo Jettel Eugen, in: idem, *Neue deutsche Biografie der bayerischen Akademie der Wissenschaften*, Band X, Berlin 1974, s. 428.
- Josef Engelhart, Dem Andenken Eugen Jettels, *Zeitschrift für bildende Kunst* LIII, 1918, s. 29-34.
- Josef Engelhart, Zum Erinnerung an den österreichischen Landschaftsmaler Eugen Jettel, *Neue Freie Presse*, 1930, č. 23536, 23. 3.
- Josef Engelhart, *Ein Wiener Maler erzählt*, Wien 1943.
- Arnold Erhard, *Die deutschböhmisches Ausstellung Reichenberg 1906* (kat. výst.), Oblastní galerie v Liberci 1906.
- Eugen Jettel vyznamenán řádem čestné legie, *Světobzor* XXIV, 1890, č. 11., 31. 1., s. 132.
- Rupert Feuchtmüller - Wilhelm Mrazek, *Kunst in Österreich 1860 - 1918*, Wien 1964.
- Jiří Fiedler, *Židovské památky v Čechách a na Moravě*, Praha 1992, s. 170.
- Gerhard Finckh (ed.), *Abenteuer Barbizon, Landschaft, Malerei und Fotografie von Corot bis Monet* (kat. výst.), Heydt-Museum Wuppertal 2007.
- Th. v. Fr., Aus dem Künstlerhaus, *Montags Revue*, 1902, 6. 1.
- Gerbert Frodl (ed.), *Geschichte der bildenden Kunst in Österreich. 19. Jahrhundert*, Band V, Wien 2002.

- Gerbert Frodl - Klaus Albert Schröder, *Wiener Biedermeier, Malerei zwischen Wiener Kongress und Revolution*, München 1992.
- Heinrich Fuchs, Eugen Jettel 1845 - 1901, *Weltkunst XL.*, 1970, č. 22, 15. 11., München, s. 1519.
- Heinrich Fuchs, *Die österreichischen Maler des 19. Jahrhunderts*, Band II., Wien 1973, s. 90.
- Heinrich Fuchs, *Eugen Jettel*, Wien 1975.
- B. G., Feuilleton. Eugen Jettel, *Neues Wiener Journal*, 1902, 20. 1.
- Herbert Giese, Die Poesie der Stille. Eugen Jettel zum 150. Geburtstag, *Parnass XV*, 1995, s. 44.
- Sabine Grabner - Csilla Markója, *László Mednyánszky 1852 - 1919* (kat. výst.), Österreichische Galerie Belvedere Wien 2005.
- Franz Goldstein, *Monogrammllexikon I, Internationales Verzeichnis der Monogramme bildender Künstler seit 1850*, Berlin - New York 1999, EI 770.
- Bruno Grimschitz, *Die österreichische Zeichnung im 19. Jahrhundert*, Wien 1928.
- Bruno Grimschitz, *Maler der Ostmarkt im 19. Jahrhundert*, Wien 1940.
- Bruno Grimschitz, *Die Altwiener Maler*, Wien 1961.
- Bruno Grimschitz, *Österreichische Maler vom Biedermeier zur Moderne*, Wien 1963.
- Andrea Grösslein, *Die internationalen Kunstausstellung der Münchner Künstlergenossenschaft im Glaspalast in München von 1869 - 1888*, Band CXXXVII, München 1987.
- František Xaver Harlas, Prager Salon, *Politik XXXIII*, 1894, č. 153, 5. 6., s. 2.
- František Xaver Harlas, Prager Salon, *Politik XXXVI*, 1897, č. 148, 29. 5., s. 1.

- František Xaver Harlas, *Simplicissimus-Ausstellung*, *Politik* XXXVIII, 1899, č. 355, 23. 12., s. 5.
- František Xaver Harlas, Prager Salon, *Politik* XLI, 1902, č. 124, 6. 5., s. 1.
- František Xaver Harlas, Prager Salon, *Politik* XLIII, 1904, č. 124, 4. 5., s. 2.
- Christoph Heilmann - Michael Clarke - John Silleviis, *Corot, Courbet und die Maler von Barbizon* (kat. výst.), Haus der Kunst München 1996.
- Hermann Heller, *Mährens Männer der Gegenwart V*, Brno 1892, s. 47.
- L. H-i. [Ludwig Hevesi], Feuilleton. Eugen Jettel - Eduard v. Lichtenfels, *Fremden - Blatt*, 1902, č. 10, 11. 1., s. 13-14.
- Ludwig Hevesi, *Österreichische Kunst im 19. Jahrhundert*, Band II, Leipzig 1903.
- Ludwig Hevesi, *Acht Jahre Sezession, März 1897 - Juni 1905*, Wien 1906.
- Holandská krajina. Ku perokresbě Eugena Jettela, *Světazor* XXII., 1889, č. 7., 4. 1., s. 83.
- Karl Höss, *Fürst Johann II. von Liechtenstein und die Bildende Kunst*, Wien 1908.
- Elisabeth Hülmbauer, *Kunst des 19. Jahrhundert*, Bestandskatalog der Österreichischen Galerie in Wien, Band 2., Wien 1993, s. 190 - 194.
- R. Ja. [Robert Janás], heslo Jettel Eugen, in: Horová Anděla (ed.), *Nová encyklopedie českého výtvarného umění. Dodatky*. Praha 2006, s. 333 - 334.
- J. K., heslo Jettel Evžen, in: J. Otto (ed.), *Ottův slovník naučný: ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí XIII*, Praha 1898, s. 302.

- Jaroslav Kačer, *Rakouské malířství 19. století ze sbírek Moravské galerie v Brně* (kat. výst.), Moravská galerie v Brně 1977.
- Jaroslav Kačer, *Evropské malířství 19. století, Styl okružní třídy Secese* (kat. výst.), Moravská galerie v Brně 1985.
- Jaroslav Kačer, *Eugen Jettel /1845 - 1901/ a dvě jeho krajiny v Moravské galerii*, in: *Bulletin Moravské galerie v Brně* IXXXX, 1985, s. 16 - 20.
- Jaroslav Kačer, *Rakouské malířství 19. století* (kat. výst.), Galerie Slováckého muzea v Uherském Hradišti 1987.
- Jaroslav Kačer, *Evropské malířství druhé poloviny 19. století* (kat. výst.), Dům umění v Gottwaldově 1988.
- Jaroslav Kačer, *Malířství 19. století, Stálá expozice starého umění* (kat. výst.), Moravská galerie v Brně 1992.
- Jaroslav Kačer, *Evropské malířství devatenáctého století* (kat. výst.), Moravská galerie v Brně 1996.
- Jaroslav Kamper, *Die österreichisch-ungarische Kunstaussstellung in Petersburg*, *Politik* IXXXX, 1900, č. 44, 14. 2., s. 2.
- Otto Kapfinger (ed.), *Secession. Die Wiener Secession: vom Kunsttempel zum Ausstellungshaus* (kat. výst.), Hatje 1997, foto s. 15.
- Jiří Karel, Vladimír Jettel, chemik a malíř, *Rýmařovský horizont X*, 2008, č. 16, 19. 9., s. 18-19.
- Jiří Karel, Významný představitel francouzské barbizonské školy z Janušova, *Rýmařovský horizont X*, 2008, č. 17, 3. 10., s. 17-18.
- Jiří Karel, Evžen a Vladimír Jettelové, *Střední Morava, vlastivědná revue XIV*, 2008, č. 27, s. 76-83.

- Kol. autorů, *Corot bis Monet. Von Barbizon zum Impressionismus*. (kat. výst.), Museum der bildenden Künste Leipzig 2003.
- Kol. autorů, *Zurück zur Natur, Die Künstlerkolonie von Barbizon. Ihre Vorgeschichte und ihre Auswirkung*. (kat. výst.), Kunsthalle Bremen 1978.
- Kol. autorů, *Emil Jakob Schindler 1842 - 1892* (kat. výst.), Galerie des XIX. Jahrhunderts in Wien 1942.
- Kol. autorů, *Die Schule von Barbizon, Vorläufer des Impressionismus* (kat. výst.), Kunsthaus Bühler in Stuttgart 1988.
- Kol. autorů, *Die Szolnoker Malerschule* (kat. výst.), Österreichische Galerie und Collegium Hungaricum in Wien 1976.
- Kunstaussstellung, *Bohemia XXXVIII*, 1865, č. 143, 17. 6., s. 1808.
- *Künstlerhaus Rudolphinum* (kat. výst.), Dům umělců Rudolphinum v Praze 1891.
- A. L., *Die Dresdner Kunstaussstellung, Bohemia LXXVII*, 1904, č. 140, 21. 5., s. 1.
- Elisabeth Leopold - Rudolf Leopold - Ivan Ristic, *Leopold Museum Wien, Österreichische Kunst des 19. und 20. Jahrhunderts*, München-Berlin-London-New York 2008.
- Heinrich Freiherr von Liebiegsche, *Gemäldesammlung der Stadt Reichenberg* (kat. výst.), Oblastní galerie v Liberci 1906.
- Carl von Lützow, *Kunst und Kunstgewerbe auf der Wiener Weltausstellung 1873*, Leipzig 1875.
- Karel Boromejský Mádl, *Antonín Chittussi (1848 - 1891)*, Praha 1894, s. 28.
- *Maler der Gegenwart auf der Wiesner Weltausstellung, Politik XII*, 1873, č. 259, 20. 9., s. 1-2.

- Franz Malota, *Gemälde, Autographen, Bücher aus der Besitze Baron Kielmannsegg* (kat. výst.), Wien 1918.
- Maria Marchetti, *Wien um 1900. Kunst und Kultur*, Wien 1985.
- Pierre Mendell, *Nationalgalerie Berlin, Verzeichnis der Gemälde und Skulpturen des 19. Jahrhunderts*, Berlin 1976, s. 187.
- F. M. Haberditzl, *Galerie des neunzehnten Jahrhunderts* (kat. výst.), Oberes Belvedere Wien 1924, s. 24, čk. 63, čb. r. s. 6.
- Alexander Hermann Müller - Hans Wolfgang Singer, *Allgemeines Künstlerlexikon, Band II*, Frankfurt am Main 1922, s. 271.
- Marie Mžyková, *Díla českých malířů 19. a 20. století v zámeckých sbírkách, Památky a příroda X*, 1985, s. 402 - 409.
- Marie Mžyková, *Křídla slávy, Hynais, čeští Pařížané a Francie I. - II.*, (kat. výst.), Galerie Rudolfinum, Praha 2001.
- Friedrich Pecht, *Die Dritte Internationale Kunstausstellung (Münchener Jubiläums-Ausstellung 1888)* (kat. výst.), München 1888.
- Naďa Řeháková, *Německé a rakouské malířství 19. století ze sbírek Oblastní galerie v Liberci*, Liberec 1976.
- Dierulf Sander, *Museum der bildenden Künste Leipzig, Katalog der Gemälde 1995*, Stuttgart 1995, s. 91.
- Jitka Sedlářová, *Pohledy do sbírek moravské galerie v Brně. Rakouská secesní kresba a grafika* (kat. výst.), Moravská galerie v Brně 1984.
- Jitka Sedlářová - Jaroslav Kačer, *Výtvarné umění Moravy 1880 - 1920* (kat. výst.), Moravská galerie v Brně 1994.
- Jitka Sedlářová, *Romantismus 19. století v evropském umění. Průvodce pro milovníka umění a historie*, Lednice 2007.

- *Seznam umělecké výstavy roku 1891 (kat. výst.)*, Krasoumná jednota v Praze (Dům umělců Rudolfinum) 1891.
- *Seznam 55. výroční výstavy pro Čechy v Praze 1894 (kat. výst.)*, Krasoumná jednota v Praze (Dům umělců Rudolfinum) 1894.
- *Seznam 58. výroční výstavy Krasoumné jednoty pro Čechy v Praze 1897 (kat. výst.)*, Krasoumná jednota v Praze (Dům umělců Rudolfinum) 1897.
- M. Sch-a., *Aus dem Künstlerhaus, Der Nachlaß Eugen Jettel's-Lichtenfels-Ausstellung, Illustrierte Wiener Extra Blatt*, 1902, č. 14, 15. 1.
- August Schaeffer, *50 Jahre Wiener Künstler-Genossenschaft unter Kaiser Franz Josef I (1861 - 1911)*, Wien.
- Gerhard Schmidt, *Neue Malerei in Österreich*, Wien 1956.
- Heinz Schöny, *Wiener Künstler-Ahnen, Genealogische Daten und Ahnenlisten Wiener Maler*, Band II, s. 320.
- Hans Schweers, *Gemälde in Museen Deutschland, Österreich, Schweiz, Katalog der ausgestellten und depotgelagerten Werke*, Teil 1. Künstler und ihre Werke, Band II., München 2008, s. 707.
- Christa Steinle - Gudrun Danzer, *Unter freiem Himmel. Die Schule von Barbizon und ihre Wirkung auf die österreichische Landschaftsmalerei (kat. výst.)*, Neue Galerie Graz am Landesmuseum Joanneum 2000.
- Wilhelm Suida, *Die Landesbildgalerie und Skulpturensammlung in Graz*, Wien 1923.
- Jana Svobodová, *Výtvarné umění 18. a 19. století ze sbírek Muzea města Brna (kat. výst.)*, Muzeum Strážnice 1998.
- Jana Svobodová, *Rakouské malířství 19. století v moravských sbírkách (kat. výst.)*, Moravská galerie v Brně 2002.

- Kateřina Svobodová - Jana Svobodová, *Z lásky k umění a sobě pro radost, umělecká sbírka Heinricha Gompeze (1843 - 1894)* (kat. výst.), Moravská galerie v Brně 2004.
- Markéta Theinhardtová - Eva Výtisková Eva, *Německé a rakouské malířství 19. století ze sbírek Oblastní galerie v Liberci*, Liberec 1997.
- Prokop Toman, *Nový slovník československých výtvarných umělců*, Praha 1936, s. 265.
- Rolf Toman (ed.), *Wien. Kunst und Architektur*, Köln 1999.
- H. V., Jettel, Eugen, in: Ulrich Thieme - Thieme Becker, *Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler*, Band XVIII, Leipzig 1925, s. 542 - 543.
- Vlastimil Vinter, *Poklady liberecké galerie, Německé a rakouské malířství 19. století*, Liberec 1964.
- Robert Waissenberger, *Die Wiener Secession*, Wien - München 1971.
- Robert Waissenberger (ed.), *Wien 1890 - 1920*, Wien 1984.
- Arpad Weixlgärtner, *August Pettenkofen*, Wien 1916.
- Peter Weninger - Peter Müllet, *Die Schule von Palnkenberg. Emil Jakob Schindler und der österreichische Stimmungsimpressionismus* (kat. výst.), Niederösterreichischen Landesmuseum in Graz 1991.
- Constant von Wurzbach, *Biographisches Lexikon des kaiserthums Österreich XXVI*, Wien 1874, s. 395.
- B. Z., Personal- und Atelier- Nachrichten, *Die Kunst für Alle* XVII, 1901, č. 2, 15. 10., s. 43-44.
- Herbert Zemen, *Leopold Carl Müller 1834 - 1892, Ein Künstlerbildnis nach Briefen und Dokumenten*, Wien 2001.
- Herbert Zemen, *August Pettenkofen 1822 - 1889, Sein künstlerischer Nachlass*, Wien 2008.

- Max Zimmermann (ed.), *Kunstchronik: Wochenschrift für Kunst und Kunstgewerbe* XI., 1899, č. 5., 16. 11., s. 76-77.
- Max Zimmermann (ed.), *Kunstchronik: Wochenschrift für Kunst und Kunstgewerbe* XIII., 1902, č. 14., 30. 1., s. 220-221.

8. LITERATURA (ŘAZENO CHRONOLOGICKY)

- Kunstaussstellung, *Bohemia* XXXVIII, 1865, č. 143, 17. 6., s. 1808.
- Maler der Gegenwart auf der Wiesner Weltausstellung, *Politik* XII, 1873, č. 259, 20. 9., s. 1-2.
- Constant von Wurzbach, *Biographisches Lexikon des kaiserthums Österreich* XXVI, Wien 1874, s. 395.
- Carl von Lützwow, *Kunst und Kunstgewerbe auf der Wiener Weltausstellung 1873*, Leipzig 1875.
- Catalogue Illustré du Salon des Beaux-Arts, Paris 1881-1897.
- Friedrich Pecht, *Die Dritte Internationale Kunstaussstellung (Münchener Jubiläums-Ausstellung 1888)* (kat. výst.), München 1888.
- Holandská krajina. Ku perokresbě Eugena Jettela, *Světozor* XXII., 1889, č. 7., 4. 1., s. 83.
- Eugen Jettel vyznamenán řádem čestné legie, *Světozor* XXIV, 1890, č. 11., 31. 1., s. 132.
- *Seznam umělecké výstavy roku 1891* (kat. výst.), Krasoumná jednota v Praze (Dům umělců Rudolfinum) 1891.
- B., Die Kunstaussstellung in Rudolfinum, *Politik* XXX, 1891, č. 210, 2. 8., s. 6.
- *Künstlerhaus Rudolphinum* (kat. výst.), Dům umělců Rudolfinum v Praze 1891.
- Hermann Heller, *Mährens Männer der Gegenwart* V, Brno 1892, s. 47.
- František Xaver Harlas, Prager Salon, *Politik* XXXIII, 1894, č. 153, 5. 6., s. 2.
- Karel Boromejský Mádl, *Antonín Chittussi (1848 - 1891)*, Praha 1894, s. 28.

- *Seznam 55. výroční výstavy pro Čechy v Praze 1894* (kat. výst.), Krasoumná jednota v Praze (Dům umělců Rudolfinum) 1894.
- František Xaver Harlas, Prager Salon, *Politik* XXXVI, 1897, č. 148, 29. 5., s. 1.
- *Seznam 58. výroční výstavy Krasoumné jednoty pro Čechy v Praze 1897* (kat. výst.), Krasoumná jednota v Praze (Dům umělců Rudolfinum) 1897.
- J. K., heslo Jettel Evžen, in: J. Otto (ed.), *Ottův slovník naučný: ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí XIII*, Praha 1898, s. 302.
- František Xaver Harlas, *Simplicissimus-Ausstellung*, *Politik* XXXVIII, 1899, č. 355, 23. 12., s. 5.
- Max Zimmermann (ed.), *Kunstchronik: Wochenschrift für Kunst und Kunstgewerbe* XI., 1899, č. 5., 16. 11., s. 76-77.
- Hermann Bahr, *Secession*, Wien 1900.
- Jaroslav Kamper, Die österreichisch-ungarische Kunstausstellung in Petersburg, *Politik* IXXXX, 1900, č. 44, 14. 2., s. 2.
- B. Z., Personal- und Atelier- Nachrichten, *Die Kunst für Alle* XVII, 1901, č. 2, 15. 10., s. 43-44.
- F. A., Prager Kunstausstellung, *Bohemia* LXXV, 1902, č. 142, 25. 5., s. 3.
- E., Wiener Brief., *Bohemia* LXXV, 1902, č. 17, 18. 1., s. 1 - 2.
- Th. v. Fr., Aus dem Künstlerhaus, *Montags Revue*, 1902, 6. 1.
- B. G., Feuilleton. Eugen Jettel, *Neues Wiener Journal*, 1902, 20. 1.
- František Xaver Harlas, Prager Salon, *Politik* XLI, 1902, č. 124, 6. 5., s. 1.

- L. H-i. [Ludwig Hevesi], Feuilleton. Eugen Jettel - Eduard v. Lichtenfels, *Fremden - Blatt*, 1902, č. 10, 11. 1., s. 13-14.
- M. Sch-a., Aus dem Künstlerhaus, Der Nachlaß Eugen Jettel's-Lichtenfels-Ausstellung, *Illustrierte Wiener Extra Blatt*, 1902, č. 14, 15. 1.
- Max Zimmermann (ed.), *Kunstchronik: Wochenschrift für Kunst und Kunstgewerbe* XIII., 1902, č. 14., 30. 1., s. 220-221.
- Ludwig Hevesi, *Österreichische Kunst im 19. Jahrhundert*, Band II, Leipzig 1903.
- F. A., Prager Kunstaussstellung, *Bohemia* LXXVII, 1904, č. 146, 28. 5., s. 1.
- František Xaver Harlas, Prager Salon, *Politik* XLIII, 1904, č. 124, 4. 5., s. 2.
- A. L., Die Dresdner Kunstaussstellung, *Bohemia* LXXVII, 1904, č. 140, 21. 5., s. 1.
- Arnold Erhard, *Die deutschböhmisches Ausstellung Reichenberg 1906* (kat. výst.), Oblastní galerie v Liberci 1906.
- Ludwig Hevesi, *Acht Jahre Sezession, März 1897 - Juni 1905*, Wien 1906.
- Heinrich Freiherr von Liebiegsche, *Gemäldesammlung der Stadt Reichenberg* (kat. výst.), Oblastní galerie v Liberci 1906.
- Carl Höss, *Fürst Johann II. von Liechtenstein und die Bildende Kunst*, Wien 1908.
- Arpad Weixlgärtner, *August Pettenkofen*, Wien 1916.
- August Schaeffer, *50 Jahre Wiener Künstler-Genossenschaft unter Kaiser Franz Josef I (1861 - 1911)*, Wien (před) 1917.
- Josef Engelhart, Dem Andenken Eugen Jettels, *Zeitschrift für bildende Kunst* LIII, 1918, s. 29-34.

- Franz Malota, *Gemälde, Autographen, Bücher aus der Besitze Baron Kielmannsegg* (kat. výst.), Wien 1918.
- Alexander Hermann Müller - Hans Wolfgang Singer, *Allgemeines Künstlerlexikon*, Band II, Frankfurt am Main 1922, s. 271.
- Wilhelm Suida, *Die Landesbildgalerie und Skulpturensammlung in Graz*, Wien 1923.
- F. M. Haberditzl, *Galerie des neunzehnten Jahrhunderts* (kat. výst.), Oberes Belvedere Wien 1924, s. 24, čk. 63, čb. r. s. 6.
- H. V., Jettel, Eugen, in: Ulrich Thieme - Thieme Becker, *Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler*, Band XVIII, Leipzig 1925, s. 542 - 543.
- Bruno Grimschitz, *Die österreichische Zeichnung im 19. Jahrhundert*, Wien 1928.
- Josef Engelhart, *Zum Erinnerung an den österreichischen Landschaftsmaler Eugen Jettel*, *Neue Freie Presse*, 1930, č. 23536, 23. 3.
- Prokop Toman, *Nový slovník československých výtvarných umělců*, Praha 1936, s. 265.
- Bruno Grimschitz, *Maler der Ostmarkt im 19. Jahrhundert*, Wien 1940.
- Kol. autorů, *Emil Jakob Schindler 1842 - 1892* (kat. výst.), *Galerie des XIX. Jahrhunderts in Wien* 1942.
- Josef Engelhart, *Ein Wiener Maler erzählt*, Wien 1943.
- Friedrich von Bötticher, *Malerwerke des neunzehnten Jahrhunderts*, Band II, Leipzig 1948, s. 644-5.
- Otto Benesch, *Kleine Geschichte der Kunst in Österreich*, Wien 1950.

- Walther Buchowiecki, *Geschichte der Malerei in Wien*, in: idem, *Geschichte der bildenden Kunst in Wien*, Band VII, Neue Reihe, Wien 1955.
- Gerhard Schmidt, *Neue Malerei in Österreich*, Wien 1956.
- Robert Darmstaedter, *Künstlerlexikon*, Bern 1961, s. 233.
- Bruno Grimschitz, *Die Altwiener Maler*, Wien 1961.
- Bruno Grimschitz, *Österreichische Maler vom Biedermeier zur Moderne*, Wien 1963.
- Rupert Feuchtmüller - Wilhelm Mrazek, *Kunst in Österreich 1860 - 1918*, Wien 1964.
- Vlastimil Vinter, *Poklady liberecké galerie, Německé a rakouské malířství 19. století*, Liberec 1964.
- Heinrich Fuchs, Eugen Jettel 1845 - 1901, *Weltkunst* XL., 1970, č. 22, 15. 11., München, s. 1519.
- Robert Waissenberger, *Die Wiener Secession*, Wien - München 1971.
- Heinrich Fuchs, *Die österreichischen Maler des 19. Jahrhunderts*, Band II., Wien 1973, s. 90.
- Zdrawka Ebenstein, heslo Jettel Eugen, in: idem, *Neue deutsche Biografie der bayerischen Akademie der Wissenschaften*, Band X, Berlin 1974, s. 428.
- Heinrich Fuchs, *Eugen Jettel*, Wien 1975.
- Heinz Schöny, *Wiener Künstler-Ahnen, Genealogische Daten und Ahnenlisten Wiener Maler*, Band II, Wien 1975, s. 320.
- Kol. autorů, *Die Szolnoker Malerschule (kat. výst.)*, Österreichische Galerie und Collegium Hungaricum in Wien 1976.
- Pierre Mendell, *Nationalgalerie Berlin, Verzeichnis der Gemälde und Skulpturen des 19. Jahrhunderts*, Berlin 1976, s. 187.

- Naďa Řeháková, *Německé a rakouské malířství 19. století ze sbírek Oblastní galerie v Liberci*, Liberec 1976.
- Jaroslav Kačer, *Rakouské malířství 19. století ze sbírek Moravské galerie v Brně* (kat. výst.), Moravská galerie v Brně 1977.
- Kol. autorů, *Zurück zur Natur, Die Künstlerkolonie von Barbizon. Ihre Vorgeschichte und ihre Auswirkung.* (kat. výst.), Kunsthalle Bremen 1978.
- Peter Baum, *Neue Galerie der Stadt Linz*, Linz 1979, s. 167.
- Theo Braunegger - Magdalena Hörmann-Weingartner, *Theodor von Hörmann 1840 - 1895*, Wien 1979.
- Jitka Sedlářová, *Pohledy do sbírek moravské galerie v Brně. Rakouská secesní kresba a grafika* (kat. výst.), Moravská galerie v Brně 1984.
- Robert Waissenberger (ed.), *Wien 1890 - 1920*, Wien 1984.
- Jaroslav Kačer, *Evropské malířství 19. století, Styl okružní třídy Secese* (kat. výst.), Moravská galerie v Brně 1985.
- Jaroslav Kačer, *Eugen Jettel /1845 - 1901/ a dvě jeho krajiny v Moravské galerii*, in: *Bulletin Moravské galerie v Brně* IXXXX, 1985, s. 16 - 20.
- Maria Marchetti, *Wien um 1900. Kunst und Kultur*, Wien 1985.
- Marie Mžyková, *Díla českých malířů 19. a 20. století v zámeckých sbírkách*, *Památky a příroda* X, 1985, s. 402 - 409.
- Andrea Grösslein, *Die internationalen Kunstausstellung der Münchner Künstlergenossenschaft im Glaspalast in München von 1869 - 1888*, Band CXXXVII, München 1987.
- Jaroslav Kačer, *Rakouské malířství 19. století* (kat. výst.), Galerie Slováckého muzea v Uherském Hradišti 1987.

- Jaroslav Kačer, *Evropské malířství druhé poloviny 19. století* (kat. výst.), Dům umění v Gottwaldově 1988.
- Kol. autorů, *Die Schule von Barbizon, Vorläufer des Impressionismus* (kat.výst.), Kunsthaus Bühler in Stuttgart 1988.
- Norma Broude (ed.), *Impressionismus. Eine internationale Kunstbewegung 1860 - 1920*, Köln 1990.
- Götz Czymmek (ed.), *Landschaft im Licht, Impressionistische Malerei in Europa und Nordamerika 1860 - 1910* (kat. výst.) Wallraf-Richartz-Museum der Stadt Köln - Kunsthaus Zürich 1990.
- Peter Weninger - Peter Müllet, *Die Schule von Palnkenberg. Emil Jakob Schindler und der österreichische Stimmungsimpressionismus* (kat. výst.), Niederösterreichischen Landesmuseum in Graz 1991.
- Jiří Fiedler, *Židovské památky v Čechách a na Moravě*, Praha 1992, s. 170.
- Gerbert Frodl - Klaus Albert Schröder, *Wiener Biedermeier, Malerei zwischen Wiener Kongress und Revolution*, München 1992.
- Jaroslav Kačer, *Malířství 19. století, Stálá expozice starého umění* (kat. výst.), Moravská galerie v Brně 1992.
- Elisabeth Hülmbauer, *Kunst des 19. Jahrhundert*, Bestandskatalog der Österreichischen Galerie in Wien, Band 2., Wien 1993, s. 190 - 194.
- Jitka Sedlářová - Jaroslav Kačer, *Výtvarné umění Moravy 1880 - 1920* (kat. výst.), Moravská galerie v Brně 1994.
- Herbert Giese, *Die Poesie der Stille. Eugen Jettel zum 150. Geburtstag*, Parnass XV, 1995, s. 44.
- Dierulf Sander, *Museum der bildenden Künste Leipzig, Katalog der Gemälde 1995*, Stuttgart 1995, s. 91.

- Christoph Heilmann - Michael Clarke - John Sillevius, *Corot, Courbet und die Maler von Barbizon* (kat. výst.), Haus der Kunst München 1996.
- Jaroslav Kačer, *Evropské malířství devatenáctého století* (kat. výst.), Moravská galerie v Brně 1996.
- Otto Kapfinger (ed.), *Secession. Die Wiener Secession: vom Kunsttempel zum Ausstellungshaus* (kat. výst.), Hatje 1997, foto s. 15.
- Markéta Theinhardtová - Eva Výtisková Eva, *Německé a rakouské malířství 19. století ze sbírek Oblastní galerie v Liberci*, Liberec 1997.
- Jana Svobodová, *Výtvarné umění 18. a 19. století ze sbírek Muzea města Brna* (kat. výst.), Muzeum Strážnice 1998.
- E. Bénézit, heslo Eugène Jettel, in: idem, *Dictionnaire critique et documentaire des Peintres, Sculpteurs, Dessinateurs et Graveurs*, Band VII, Gründ 1999, s. 532.
- Franz Goldstein, *Monogrammllexikon I, Internationales Verzeichnis der Monogramme bildender Künstler seit 1850*, Berlin - New York 1999, EI 770.
- Rolf Toman (ed.), *Wien. Kunst und Architektur*, Köln 1999.
- Christa Steinle - Gudrun Danzer, *Unter freiem Himmel. Die Schule von Barbizon und ihre Wirkung auf die österreichische Landschaftsmalerei* (kat. výst.), Neue Galerie Graz am Landesmuseum Joanneum 2000.
- Marie Mžýková, *Křídla slávy, Hynais, čeští Pařížané a Francie I. - II.*, (kat. výst.), Galerie Rudolfinum, Praha 2001.
- Herbert Zemen, *Leopold Carl Müller 1834 - 1892, Ein Künstlerbildnis nach Briefen und Dokumenten*, Wien 2001.
- Gerbert Frodl (ed.), *Geschichte der bildenden Kunst in Österreich. 19. Jahrhundert*, Band V, Wien 2002.

- Jana Svobodová, *Rakouské malířství 19. století v moravských sbírkách* (kat. výst.), Moravská galerie v Brně 2002.
- Wladimir Aichelburg, *Das Wiener Künstlerhaus 1861 - 2001, Die Künstlergenossenschaft in ihrer historischen Entwicklung und ihre Rivalen Secession und Hagenbund*, Band I., Wien 2003.
- Naděžda Blažíčková-Horová (ed.), *Václav Brožík (1851 - 1901)*, Národní galerie v Praze 2003.
- Kol. autorů, *Corot bis Monet. Von Barbizon zum Impressionismus*. (kat. výst.), Museum der bildenden Künste Leipzig 2003.
- Kateřina Svobodová - Jana Svobodová, *Z lásky k umění a sobě pro radost, umělecká sbírka Heinricha Gompeze (1843 - 1894)* (kat. výst.), Moravská galerie v Brně 2004.
- Sabine Grabner - Csilla Markója, *László Mednyánszky 1852 - 1919* (kat. výst.), Österreichische Galerie Belvedere Wien 2005.
- R. Ja. [Robert Janás], heslo Jettel Eugen, in: Horová Anděla (ed.), *Nová encyklopedie českého výtvarného umění. Dodatky*. Praha 2006, s. 333 - 334.
- Gerhard Finckh (ed.), *Abenteuer Barbizon, Landschaft, Malerei und Fotografie von Corot bis Monet* (kat. výst.), Heydt-Museum Wuppertal 2007.
- Jitka Sedlářová, *Romantismus 19. století v evropském umění. Průvodce pro milovníka umění a historie*, Lednice 2007.
- Jiří Karel, Vladimír Jettel, chemik a malíř, *Rýmařovský horizont X*, 2008, č. 16, 19. 9., s. 18-19.
- Jiří Karel, Významný představitel francouzské barbizonské školy z Janušova, *Rýmařovský horizont X*, 2008, č. 17, 3. 10., s. 17-18.
- Jiří Karel, Evžen a Vladimír Jettelové, *Střední Morava, vlastivědná revue XIV*, 2008, č. 27, s. 76-83.

- Elisabeth Leopold - Rudolf Leopold - Ivan Ristic, *Leopold Museum Wien, Österreichische Kunst des 19. und 20. Jahrhunderts*, München-Berlin-London-New York 2008.
- Hans Schweers, *Gemälde in Museen Deutschland, Österreich, Schweiz, Katalog der ausgestellten und depotgelagerten Werke*, Teil 1. Künstler und ihre Werke, Band II., München 2008, s. 707.
- Herbert Zemen, *August Pettenkofen 1822 - 1889, Sein künstlerischer Nachlass*, Wien 2008.

9. PRAMENY (ŘAZENO ABECEDNĚ)

- Das Universitätsarchiv der Akademie der bildenden Künste Wien, Bände 78 - 86.
- Mojmir Hamsík - Radana Hamsíková, Restaurátorská zpráva, Muzeum města Brna 1996.
- Bohumil Knyttl, Restaurátorská zpráva, Oblastní galerie v Liberci 1961.
- Künstlerhausarchiv Wien, biographische Sammlung, fond: Biographische Mappe Eugen Jettel.
- Milena Nečásková, Restaurátorská zpráva č. 90/94, Oblastní galerie v Liberci 1994.
- Milena Nečásková, Restaurátorská zpráva č. 110/96, Oblastní galerie v Liberci 1996.
- Milena Nečásková, Restaurátorská zpráva č. 113/96, Oblastní galerie v Liberci 1996.
- Milena Nečásková, Restaurátorská zpráva č. 116/97, Oblastní galerie v Liberci 1997.
- Milena Nečásková, Restaurátorská zpráva č. 118/97, Oblastní galerie v Liberci 1997.
- Milena Nečásková, Restaurátorská zpráva č. 119/97, Oblastní galerie v Liberci 1997.
- Wiener Stadt- und Landesarchiv, biographische Sammlung, fond: Biographische Mappe Eugen Jettel.
- Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond: oddací matrika římsko-katolické fary Rýmařov, sign. M 7380, fol. 50.
- Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond: rodná matrika římsko-katolické fary Rýmařov, sign. M 7374, fol. 159, 199.
- Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond: úmrtní matrika římsko-katolické fary Rýmařov, sign. M 7392, fol. 46, 76.

- Marie Zmydlená, Restaurátorská zpráva, Moravská galerie v Brně 2001.

10. TEXTOVÉ PŘÍLOHY

10. 1 BIOGRAFIE V DATECH

20. 3. 1845 narozen v Janušově (Johnsdorf) v domě čp. 47
1849 po smrti matky odchází s otcem a sourozenci do
 Vídně
- 1855 - 1860 žák reálné školy ve Vídni (Oberrealschule)
Říjen 1860 zahajuje studium v krajinářské škole Alberta
 Zimmermanna na vídeňské Akademii výtvarných
 umění (Akademie der bildenden Künste)
 v rámci studií podniká řadu cest do
 salcburských a bavorských Alp
- 1862 Gundel-Preis (52 1/2 fl.)
- 1863 Füger-Preis (držitel zlaté medaile)
- 1864/I.1865 Füger-Preis (obdržel pochvalné vysvědčení)
- 1865/I.1866 Füger-Preis (obdržel pochvalné vysvědčení)
14. 12. 1868 stává se členem vídeňského Sdružení výtvarných
 umělců (Genossenschaft der bildenden Künstler,
 Wiener Künstlerhaus)
 první prodeje děl Georgu Plachovi
- 1869 studia úspěšně dokončuje
 účast na mezinárodní výstavě v Mnichově, zlatá
 medaile I. třídy (obrazy *Lesní krajina* a
 Hintersee)
 první setkání s Augustem von Pettenkofen
10. 2. 1870 Domu umělců přislíbil členský vklad 100
 zlatých (nakonec zaplatil 25 zl.)
- 1869 - 1892 pravidelná účast na výročních výstavách
 v Mnichově (Glaspalast)

- 1870 studijní cesta (severní Francie, Holandsko, Istrie)
- 1871 pobyt v Uhrách
- 1872 - 3 s Carlem Leopoldem Müllerem cesta do Itálie
- 1873 na vídeňské světové výstavě členem výstavní komise
- 1874 účast na světové výstavě v Mnichově, zlatá medaile 1. třídy.
Navštěvuje Barbizon
- 1875 přijímá nabídku mecenášství Charlese Sedelmeyera a natrvalo se usazuje v Paříži
Žení se s Cäcilií Mailer (1853 - 1899)
cesty do Holandska, Pikardie, Normandie, Bretaně
poprvé vystavuje na pařížském Salonu (*Pohled od Dieppe a Cesta v Holandsku*)
- 1877 - 1881 vystavuje na Salonu na Champs Elysées
- 1877 účast na mezinárodní výstavě ve Vídni, velká zlatá medaile
- 1878 účast na světové výstavě v Paříži, zlatá medaile
- 1879 účast na světové výstavě v Paříži, člen poroty, zlatá medaile
- 1880 - 1886 pravidelná účast na výročních výstavách v Berlíně
- 1889 účast na světové výstavě v Paříži, člen poroty, zlatá medaile
získává ve Francii titul rytíře čestné legie
- 1890 - 1897 vystavuje na Salonu Societé Nationale na Champs-de-Mars
- 1891 účast na výroční výstavě ve Stuttgartu

- 1891 vystavuje v Praze v rámci 53. výroční výstavy Krasoumné jednoty (*Větrníky*)
- 1893 účast na mezinárodní výstavě v Antverpách a Chicagu, zlatá medaile
- 1894 vystavuje v Praze v rámci 55. výroční výstavy Krasoumné jednoty (*Motiv z Cayeux, Vchod do vesnice, Lučina v Cayeux*)
- 1897 vystavuje v Praze v rámci 58. výroční výstavy Krasoumné jednoty (*Bouře v Cayeux, Zahradnické obydlí u Paříže, Vesnická silnice po dešti*)
 účast na mezinárodní výstavě v Drážďanech, velká zlatá medaile
24. 5. 1897 telegraficky z Paříže oznamuje vystoupení z Domu umělců
- 1897 členem Vídeňské secese (Vereinigung bildender Künstler Österreichs, Secession), pravidelně se účastní jejích výstav
 usazuje se ve Vídni
- 1897 – 1901 cesty ve společnosti arcivévody Karla Stephana (Istrie, Dalmatské ostrovy)
27. 11. 1899 umírá jeho žena
27. 8. 1901 umírá bezdětný na Lussin Grande v Triestu
1. 9. 1901 pochován na hřbitově sv. Anny v Terstu
4. 1. 1902 zahájena pamětní výstava jeho děl v Domě umělců ve Vídni
- 1932 ulice ve Wien-Hietzing pojmenována Eugen-Jettel-Weg

10. 2 SEZNAM DĚL VÝSTAVY EUGENA JETTELA POŘÁDANÉ ROKU 1902 VE
VÍDEŇSKÉM DOMĚ UMĚLCŮ

1/ Ansicht aus Staatz.	15/ Flache Gegend mit zwei Strohtristen im Hintergrunde. Motiv bei Cayeux.
2/ Strasse in Rovenska	16/ Landschaft mit Windmühlen an einem Flusse.
3/ Angegend mit einem Flusse. Motiv aus der Normandie.	17/ Landstrasse. Motiv aus Holland.
4/ Landschaften mit zwei Strohtristen bei einem Tümpel.	18/ Flussufer mit einem Kahne.
5/ Flache Gegend mit einem Flusse und einer Breiten Fahrstrasse. Motiv bei Beilen.	19/ Bauernhäuser bei einem Tümpel.
6/ An den Ufern der Oise.	20/ Bauernhäuser bei Staatz.
7/ Eingang zum Dorfe Putty bei Cayeux.	21/ Ansicht von Pod-Javary
8/ Ackerfeld bei Auvers.	22/ Feldweg bei Staatz.
9/ Kornfelder bei Cayeux.	23 /Landschaft. Flache Gegend mit Feldern. Als Staffage eine Schafherde.
10/ Landschaft mit Bauernhäusern und Windmühlen. Motiv bei Cayeux.	24/ Motiv aus den holländischen Dünen.
11/ Holländische Flussgegend mit Entenkörben. Motiv bei Giessen-Nieuwkerk.	25/ Bauernhäuser und Windmühle bei Giessen-Nieuwkerk.
12/ Strand. Motiv aus der Bretagne.	26/ Französische Küstengegend.
13/ Valle Arad.	27/ Landschaft mit einem schmalen Canal und
14/ Bauernhof bei Staatz.	

- Baumgruppen. Motiv bei Ville d'Eu.
- 28/ Sonnenblumen.
- 29/ Landschaft mit einer Bauernhütte bei einer Viehweide.
- 30/ Weideplatz bei Mondlicht. Motiv bei Cayeux.
- 31/ Landschaft mit einer Schafherde auf der Strasse. Motiv bei Cayeux.
- 32/ Strasse in einem Dorfe bei Cayeux.
- 33/ Französische Dünengegend (Cayeux).
- 34/ Fischerdorf bei Giessen-Nieuwkerk.
- 35/ Felder mit blühenden Zwiebeln.
- 36/ Ansicht von Rhynsburg in Holland bei Mondlicht.
- 37/ Holweg und Ackerfelder bei Staatz.
- 38/ Holländischer Dorfweg.
- 39/ Landstrasse. Motiv aus der Bretagne.
- 40/ Dorfstrasse nach einem Regen.
- 41/ Blick aus dem Fenster der Wohnung des Künstlers in Staatz.
- 42/ Ansicht vom Valle oscura.
- 43/ Windmühle bei Cayeux. Gewitterstimmung.
- 44/ Bauernhaus und Bäume bei Sturm. Motiv bei Cayeux.
- 45/ Weideplatz und Felder bei Cayeux.
- 46/ Landschaft. Im Vordergrund ein Weideplatz mit Disteln.
- 47/ Dünengegend. Motiv bei Katwyk in Holland.
- 48/ Flusslandschaft mit Auen.
- 49/ Strohhütten im Dorfe Beilen (Provinz Drenthe in Holland).
- 50/ Motiv vom Ufer der Oise.
- 51/ Bauernschänke bei Cayeux.
- 52/ Landstrasse bei Cayeux.
- 53/ Viehweide am Wasser.
- 54/ Ansicht einer Gracht in Dortrecht.
- 55/ Feldweg, im Hintergrunde ein Dorf. Motiv bei Barbizon.
- 56/ Strohhütten. Motiv bei Beilen.

- 57/ Ansicht von Dortrecht, bei Modlicht.
- 58/ Bauerngarten mit blühenden Hecken.
- 59/ Ansicht aus Lussin-Grande.
- 60/ Ansicht von Auvers. Im Vordergrunde Arbeiter bei einer Strohriste.
- 61/ Motiv bei Cayeux.
- 62/ Frühlingslandschaft bei Mondlicht. Felder bei Cayeux.
- 63/ Strand bei Lussin.
- 64/ Französischer Bauernhof mit Sonnenblumen.
- 65/ Strohütten in Staatz.
- 66/ Landschaft mit Bauernhütten an der Fahrstrasse.
- 67/ Ein Bauerngarten mit einem Zaun und blühenden Rosenhecken.
- 68/ Strasse in Staatz.
- 69/ Entenkörbe bei Giessen-Nieuwkerk.
- 70/ Holländische Kuhweide.
- 71/ Flache Gegend mit Strohristen. Motiv bei Cayeux.
- 72/ Bauernhäuser bei Cayeux.
- 73/ Landschaft mit alten Weidebäumen und einem mit Schilf bewachsenen Tümpel.
- 74/ Dorf in den holländischen Dünen.
- 75/ Holländischer Weideplatz.
- 76/ Bauerngarten mit blühenden Blumenhecken.
- 77/ Bauernkirchhof bei Cayeux.
- 78/ Strohhütten. Motiv bei Neusiedl.
- 79/ Landschaft mit einem Rübenfelde und einer Strohriste.
- 80/ Landschaft mit Strohristen an einem Feldwege.
- 81/ Weideplatz bei Auvers.
- 82/ Motiv bei Kottling-Neusiedel.
- 83/ Fischerdorf bei Giessen-Nieuwkerk in Südholland.
- 84/ Dorf und Felder. Motiv aus der Bretagne.
- 85/ Landstrasse bei Cayeux „Regenstimmung“.
- 86/ Augegend mit einem Acker im Vordergrunde. Motiv aus Frankreich.

- 87/ Wäldchen bei Barbizon.
- 88/ Bauernhof in Auvers.
- 89/ Bauernhäuser und Ententeich. Motiv bei Staatz.
- 90/ Sumpfgegend bei Bang in Bayern.
- 91/ Landstrasse im Winter. Gegend bei Auvers.
- 92/ Weideplatz bei Cayeux.
- 93/ Frühlinglandschaft. Ansicht des Gartens Budinich in Lussin-Grande.
- 94/ Flusslandschaft mit Bäumen. Motiv bei Beilen in Holland.
- 95/ Kuhweide. Im Hintergrunde eine Windmühle.
- 96/ Bauernhäuser. Motiv aus Kotting-Neusiedel.
- 97/ Ackerfeld mit Windmühlen. Gegend bei Cayeux.
- 98/ Häuser am Strande bei Lussin-Grande.
- 99/ Die Pension Johanneshof bei Lussin-Grande.
- 100/ Strihhütten. Motiv bei Staatz.
- 101/ Bauernhäuser und Ententeich. Motiv aus Staatz.
- 102/ Alte Bogenbrücke in Ika.
- 103/ Bauernhof in der Bretagne.
- 104/ Bauerngarten mit blühenden Hecken.
- 105/ Nach dem Regen. Motiv bei Giessen-Nieuwkerk in Südholland.
- 106/ Die Madonnenkirche in Lussin.
- 107/ Fischerdorf bei Rovenska.
- 108/ „Memento Mori“,
- 109/ Gegend bei Delft.
- 110/ Landschaft mit weidenden Schafen.
- 111/ Punta Sestavina.
- 112/ Felder mit blühenden Samenzwiebeln.
- 113/ Strasse in Staatz.
- 114/ Weideplatz mit Schafen bei Mondlicht. Gegend bei Cayeux.
- 115/ Holländische Flusslandschaft bei Dämmerung.

- 116/ Gegend mit Sandhügel
und einer Kuhweide.
- 117/ Kornfeld mit
Strohtristen. Motiv bei
Cayeux.
- 118/ Dorfstrasse bei Auvers.
- 119/ Strohhütten bei Staatz.
- 120/ Bauernhof. Motiv bei
Kotting-Neusiedl.
- 121/ Frühlingslandschaft.
Kirche von Lussin-Grande.
- 122/ Wiese mit alten
Weidenbäumen. Motiv bei
Staatz.
- 123/ Windmühle bei Giessen-
Nieuwkerk.
- 124/ Holländische
Flusslandschaft. Im
Hintergrunde ein Dorf.
- 125/ Punta Vele Stjme.
- 126/ Bauernhof in Staatz.
- 127/ Landschaft bei Sturm.
Motiv bei Vlaadingen in
Holland.
- 128/ Ansicht von Auvers.
- 129/ Landschaft bei
Mondlicht. Gegend bei
Auvers.
- 130/ Flusslandschaft mit
Entenkörben. Motiv bei
Giessen-Nieuwkerk in
Südholland.
- 131/ Ansicht aus Kotting-
Neusiedl.
- 132/ Ackerfeld bei
Mondlicht. Gegend bei
Antwerpen.
- 133/ Die Kirche und ein
Bauernhof in Rhynsburg.
- 134/ Wiesengrund mit alten
Weiden. Motiv bei Staatz.
- 135/ Flache Gegend mit
Kornfeldern.
- 136/ Strohtriste. Motiv bei
Cayeux.
- 137/ Das Dorf Treport in
Frankreich.
- 138/ Waldstrasse bei Ault in
Frankreich.
- 139/ Naturstudie aus den
holländischen Dünen,
- 140/ Holländische Kuhweide.
- 140/ Holländische
Flusslandschaft. Gegend an
der Maas.
- 142/ Feldweg. Motiv aus der
Normandie.
- 143/ Bauerngarten in
Barbizon.

- 144/ Kuhweide bei Staatz. Im Vordergrunde ein Tümpel mit Enten.
- 145/ Bauerngarten mit Sonnenblumen.
- 146/ Holländische Canalgegend mit Windmühlen. Motiv bei Kinderdyk.
- 147/ Feldweg bei Staatz.
- 148/ Weg zu einem französischen Bauerndorfe. Motiv bei Barbizon.
- 149/ Bauernhof mit Hühnern und Enten staffirt.
- 150/ Ein Hauskeller.
- 151/ Bauernhof in Staatz.
- 152/ Canal bei Giessen-Nieuwkerk in Südholland.
- 153/ Wäldchen bei Barbizon.
- 154/ Die Stadt Arbe bei Lussin von der Westseite gesehen.
- 155/ Friedhof in Lovrana.
- 156/ Bauernhof in Staatz.
- 157/ Ackerfeld mit Sonnenblumen.
- 158/ Flussufer bei Giessen-Nieuwkerk.
- 159/ Ruine Staatz.
- 160/ Ansicht von Pod-Javary.
- 161/ Hof mit Orangenbäumen in Lussin-Grande.
- 162/ Landschaft mit einem Bauernhaus unter Bäumen. Im Vordergrund ein Steg und ein Ententeich.
- 163/ Holländische Landschaft mit einer Windmühle. Motiv bei Giessen-Nieuwkerk in Holland.
- 164/ Bauernhäuser in den Dünen von Katwyk (Südholland).
- 165/ Augegend.
- 166/ Kirche in Lussin-Grande.
- 167/ Friedhof und Kapelle in Lovrana.
- 168/ Madinnenkirche von Lussin-Grande.
- 169/ Kirche und Kirchhof von Cayeux.
- 170/ Bauernhof in Lussin.
- 171/ Blick auf das Fischerdorf Rovenska bei Lussin.
- 172/ Dorf Kalf in Belgien.
- 173/ Frühlingslandschaft. Die einstmalige Mühle von Galette auf dem Montmartre bei Paris.

- 174/ Kreuzweg bei Cayeux
(Picardie).
- 175/ Ansicht von Lussin bei
Sonnenuntergang.
- 176/ Flusslandschaft mit
Weidebäumen bei
untergehender Sonne. Motiv
bei Cayeux.
- 177/ Viehweide bei Knocke.
- 178/ Küchen - Interieur.
(Lussin.)
- 179/ Bauernhof mit einer
blühenden Rosenhecke.
- 180/ Windmühle und Bauernhof
in Giessen-Nieuwkerk
(Südholland).
- 181/ Viehweide bei Giessen-
Nieuwkerk.
- 182/ Der Platz in Staatz.
- 183/ Bauernhof bei Katwyk.
- 184/ Dorfweg.
- 185/ Dorf bei Cayeux.
- 186/ Weinkeller und
Bauernhäuser in Staatz.
- 187/ Gemüsegarten und
Bauernhof in Giessen-
Nieuwkerk.
- 188/ Wiesengrund mit alten
Weidenbäumen. Motiv aus
Staatz.
- 189/ Strasse in Staatz.
- 190/ Holländische
Canalgegend mit einer
Windmühle und einem
Bauernhause.
- 191/ Bauernhof und Tümpel
bei Giessen-Nieuwkerk, bei
Mondlicht.
- 192/ Bauernhof mit einer
Windmühle. Motiv aus Cayeux.
- 193/ Kuhweide bei Delft.
- 194/ Ansicht aus der
Umgebung von Kinderdyk bei
Rotterdam.
- 195/ Holländische Gegend mit
Bauernhäusern und
Windmühlen.
- 196/ Bauerngarten mit
blühenden Zwiebeln und
Kürbissen in Auvers.
- 197/ Alter Bauernhof in
Menesli bei Treport.
- 198/ Kornfelder und
Strohtristen. Motiv bei
Cayeux.
- 199/ Flussgegend mit
Entenkörben. Motiv bei
Giessen-Nieuwkerk.
- 200/ Dorfeingang mit einem
Ententeiche.

10. 3 SOUPIS DĚL ZE SBÍREK ČESKÉ REPUBLIKY¹

Muzeum města Brna

- Eugen Jettel, *Krajina s kozou*, 1894, olej, plátno, 38,5 x 55,3 cm, značeno vlevo dole: Eugène Jettel 94, inv. č. 52.719.

Jihomoravské muzeum ve Znojmě

- Eugen Jettel, *Po dešti*, 1896, olej, karton, 46,5 x 64 cm, značeno vlevo dole: Eugène Jettel. 96., inv. č. O 290.

Slezské zemské muzeum v Opavě

- Eugen Jettel, *Selský dvorec*, 1895, olej, plátno, 38 x 55 cm, značeno vlevo dole: Eugène Jettel. paris 95., inv. č. U1031A.

Národní galerie v Praze, sbírka malířství 19. století

- Eugen Jettel, *Pobřeží u Villerville*, 1882, olej, dřevo, 33,5 x 61,6 cm, neznačeno, inv. č. O 4342.
- Eugen Jettel, *Krávy na pastvě*, 1890, olej, plátno, 37 x 55 cm, značeno vpravo dole: Eugène Jettel. paris. 90., inv. č. O 9805.
- Eugen Jettel, *Pohled z Kottling-Neusiedl*, 1898, olej, karton, 66 x 97 cm, značeno vpravo dole: Eugène Jettel. 98., inv. č. O 4449.

Národní galerie v Praze, sbírka grafiky a kresby

- Eugen Jettel, *Krajina s břízou*, 90. léta, pero, kvaš, lepenka, 61 x 45,5 cm, značeno vpravo dole: Eugène Jettel. (dále nečitelné), inv. č. DK 4637.

- Eugen Jettel, *Stádo ovcí s pastýřem*, 70. léta, dole uprostřed pod obrazem: Originalradierung von E. Jettel., Album der Gesellschaft für vervielfältigende Kunst in Wien, lept, papír, 36 x 47,8 cm, neznačeno, inv. č. R 232271.

Státní zámek Sychrov

- Eugen Jettel, *Skupina stromů a most u vídeňské řeky*, 1868, olej, dřevo, 59,5 x 66,5 cm, značeno vpravo dole: Eūgen Jettel 1868., inv. č. S- 00646 a,b.
- Eugen Jettel, *Cesta u Raggenez, Bretagne*, 1892, olej, dřevo, 32 x 56 cm, značeno vpravo dole: Eugène Jettel. paris 92, inv. č. S- 00975 a,b.
- Eugen Jettel, *Krajina se stohy slámy*, 1893, olej, dřevo, 26 x 40 cm, značeno vpravo dole: Eugène Jettel. 93., inv. č. S- 00977 a,b.
- Eugen Jettel, *Krajina s rybníkem (Pastviny u rybníka u Koeke, Belgie)*, 1894, olej, plátno, 46 x 64 cm, značeno vpravo dole: Eugène Jettel. 94., inv. č. S- 00642 a,b.

Muzeum umění Olomouc

- Eugen Jettel, *Stádo ovcí s pastýřem*, dole uprostřed pod obrazem: Originalradierung von E. Jettel., Album der Gesellschaft für vervielfältigende Kunst in Wien, lept, papír, 18,1 x 23,8 cm, neznačeno, inv. č. G 2811.

Moravská galerie v Brně

- Eugen Jettel, *Motiv z Ramsau (Listnatý les)*, 1868, olej, plátno, 74,5 x 98,5 cm, značeno vlevo dole: Eugen Jettel 1868, inv. č. A 215.

- Eugen Jettel, *Krajina s močálem a figurální stafáží*, 1876, olej, dřevo, 54 x 81 cm, značeno vpravo dole: Eugène Jettel. paris. 76., inv. č. A 1024.
- Eugen Jettel, *Stádo ovcí*, 70. léta, dole uprostřed pod obrazem: Originalradierung von E. Jettel., Album der Gesellschaft für vervielfältigende Kunst in Wien, lept, papír, 18,2 x 23,7 cm, neznačeno, inv. č. C 233.
- Eugen Jettel, *Krajina s průplavem*, před 1895, tužka, akvarel, kvaš, plátno, 36,5 x 57,7 cm, neznačeno, inv. č. B 2733.
- Eugen Jettel, *Východ měsíce*, 1896, olej, plátno, 95,5 x 136,5 cm, značeno vpravo dole: Eugène Jettel. paris. 96., inv. č. A 214.
- Eugen Jettel, *Krajina s vesnicí na obzoru*, tužka, akvarel, plátno, 30 x 49,2 cm, neznačeno, inv. č. B 7378.
- Eugen Jettel, *Krajina s řekou a plachetnicí*, tužka, modrozelený papír, 24,8 x 34 cm, neznačeno, inv. č. B 11 787.

Státní zámek Lednice na Moravě

- Eugen Jettel, *Krajina s hradem (Hřbitov v Staatzu s hradní zříceninou)*, 1898, tempera, pastel, překližka, 57 x 47 cm, značeno vpravo dole: Eugène Jettel 98, inv. č. LE01469a.

Oblastní galerie v Liberci

- Eugen Jettel, *Krajina u Salzburgu*, 1868, olej, dřevo s parketáží, 29 x 44,5 cm, značeno vlevo dole: Eugen Jettel 1868, inv. č. O 128.
- Eugen Jettel, *Krajina u Váhu s kravami*, 1872, olej, dřevo s parketáží, 43,5 x 94,5 cm, značeno vpravo dole: Eugen Jettel 1872, inv. č. O 129.

- Eugen Jettel, *Holandská krajina*, 1874, olej, dřevo, 40,5 x 80,5 cm, značeno vpravo dole: Eugen Jettel. 1874., inv. č. O 130.
- Eugen Jettel, *Dunajské mlýny*, 1880, olej, dřevo, 22,5 x 46 cm, značeno vpravo dole: Eugène Jettel. paris. 1880, inv. č. O 131.
- Eugen Jettel, *Měsíční krajina s větrníky*, 1884, olej, dřevo, 46,5 x 68 cm, značeno vpravo dole: Eugène Jettel. paris 84, inv. č. O 132.
- Eugen Jettel, *Krajina u Váhu s koupajícím se chlapcem, vepři a husami*, kolem 1872, olej, dřevo, 24 x 57,5 cm, značeno vpravo dole: Eugen Jettel 187?, inv. č. O 133.
- Eugen Jettel, *Strniště se zelenou károu*, ca. 1890 - 1897, olej, plátno, 33 x 46 cm, značeno vlevo dole: Eugène Jettel., inv. č. O 134.
- Eugen Jettel, *Dýňové pole*, ca. 1881 - 1885, olej, dřevo, 33 x 40,5 cm, značeno vpravo dole: Eugène Jettel. paris, inv. č. O 135.
- Eugen Jettel, *Rašeniliště u Šeldy, Holandsko*, ca. 1875 - 1878, olej, dřevo s parketáží, 40,4 x 89,5, značeno vpravo dole: E. Jettel, inv. č. O 136.
- Eugen Jettel, *Zimní krajina, Auvers sur Oise*, 1896, kvaš, papír podlepený lepenkou, 22,5 x 33,5 cm, značeno vpravo dole: Eugène Jettel. 96., inv. č. O 137.
- Eugen Jettel, *Motiv z Bretagne (Dům se stromy u vody. Gomarche)*, 1896, kvaš, papír podlepený lepenkou, 33,5 x 28 cm, značeno vlevo dole: Eugène Jettel. 96, inv. č. O 138.
- Eugen Jettel, *Holandská krajina, Katwijk-binnen*, 1897, kvaš, papír podlepený lepenkou, 44 x 63 cm, značeno vlevo dole: Eugène Jettel. paris 97., inv. č. O 139.

- Eugen Jettel, *Krajina s větrníky, Cayeux sur Mer, Normandie*, 1897, kvaš, papír podlepený lepenkou, 38,3 x 55,2 cm, značeno vpravo dole: Eugène Jettel. paris 97., inv. č. O 140.
- Eugen Jettel, *Selské dvorce, Cayeux sur Mer, Normandie*, 1897, kvaš, papír podlepený lepenkou, 44,5 x 63 cm, značeno vlevo dole: Eugène Jettel. paris 97., inv. č. O 141.
- Eugen Jettel, *Polní cestou u Cayeux sur Mer, Normandie*, 1897, kvaš, papír podlepený lepenkou, 49 x 64,5 cm, značeno vlevo dole: Eugène Jettel. paris 97, inv. č. O 142.
- Eugen Jettel, *Podzimní krajina, Normandie*, 1897, kvaš, papír podlepený lepenkou, 34,5 x 46,5 cm, značeno vlevo dole: Eugène Jettel 97, inv. č. O 143.
- Eugen Jettel, *Motiv ze vsi (Krajina s močálem)*, po r. 1897, kvaš, papír podlepený lepenkou, 47 x 41 cm, neznačeno, inv. č. O 144.
- Eugen Jettel, *Selský statek, Staatz, Dolní Rakousko*, kolem 1898, kvaš, papír polepený lepenkou, 46,5 x 38 cm, neznačeno, inv. č. O 145.
- Eugen Jettel, *Holandská krajina (Krávy na louce)*, 1888, olej, dřevo, 46 x 76,5 cm, značeno vpravo dole: Eugène Jettel paris 88., inv. č. O 146.
- Eugen Jettel, *Stráň s balvany - studie*, olej, plátno na lepence, 22 x 34 cm, značeno vlevo dole: E. Jettel, inv. č. O 1473.
- Eugen Jettel, *Krajina s řekou a lodkou*, 1895, olej, plátno, 35 x 52 cm, značeno vpravo dole: Eugène Jettel. 95., inv. č. O 2025.
- Eugen Jettel, *Zátiší s pomeranči a ořechy*, olej, plátno, 31 x 51 cm, značeno vpravo dole: Eug. Jettel, inv. č. O 1875.

¹ Od zpracování katalogu bylo upuštěno, neboť Národní galerie v Praze neumožnila při studiu nahlédnout na rubové strany evidenčních listů s údaji o provenienci děl a zastoupení na výstavách. Podrobný katalog děl ze sbírek Oblastní galerie v Liberci je zpracován v publikaci: Markéta Theinhardtová - Eva Výtisková Eva, *Německé a rakouské malířství 19. století ze sbírek Oblastní galerie v Liberci*, Liberec 1997.

10. 4 SEZNAM OBRAZOVÉ PŘÍLOHY

[1] Eugen Jettel, *Autoportrét*, kolem 1880, olej, plátno, 62,5 x 47 cm, Historisches Museum der Stadt Wien, inv. č. 48.999, foto převzato z: Heinrich Fuchs, *Eugen Jettel*, Wien 1975, s. 151.

[2] Podobizna Eugena Jettela, foto převzato z: Josef Engelhart, *Dem Andenken Eugen Jettels*, *Zeitschrift für bildende Kunst* LIII, 1918, s. 29.

[3] Podobizna Eugena Jettela, foto převzato z: B. Z., *Personal- und Atelier- Nachrichten*, *Die Kunst für Alle* XVII, 1901, č. 2, 15. 10., s. 43.

[4] Císař František Josef I. během návštěvy I. výstavy Vídeňské secese roku 1898, vítán Rudolfem Altem, okolo stojí: Gustav Klimt, Josef Engelhart, Carl Moll, Franz Hohenberger, Hans Tichý Josef M. Olbrich, Carl Müller a Eugen Jettel. (malba Rudolfa Bachera), foto převzato z: Otto Kapfinger (ed.), *Secession. Die Wiener Secession: vom Kunsttempel zum Ausstellungshaus* (kat. výst.), Hatje 1997, s. 15.

[5] Eugen Jettel, *Krajina s průplavem*, před 1895, tužka, akvarel, kvaš, plátno, 36,5 x 57,7 cm, neznačeno, Moravská galerie v Brně, inv. č. B 2733, foto: Moravská galerie v Brně.

[6] Eugen Jettel, *Krajina s vesnicí na obzoru*, tužka, akvarel, plátno, 30 x 49,2 cm, neznačeno, Moravská galerie v Brně, inv. č. B 7378, foto: Moravská galerie v Brně.

[7] Eugen Jettel, *Krajina s řekou a plachetnicí*, tužka, modrozelený papír, 24,8 x 34 cm, neznačeno, Moravská galerie v Brně, inv. č. B 11 787, foto: Moravská galerie v Brně.

[8] Eugen Jettel, *Stádo ovcí s pastýřem*, 70. léta, dole uprostřed pod obrazem: Originalradierung von E. Jettel., *Album der Gesellschaft für vervielfältigende Kunst in Wien*,

lept, papír, 36 x 47,8 cm, neznačeno, Národní galerie v Praze, inv. č. R 232271, fotografie @ 2010 Národní galerie v Praze.

[9] Charles-Émile Jacque, *Pastýř se stádem ovcí*, 60. léta 19. st., olej, plátno, 81 x 66 cm, značeno vpravo dole: Ch. Jacque, Moravská galerie v Brně, inv. č. A 987, foto převzato z: Marie Mžysková, *Křídla slávy, Hynais, čeští Pařížané a Francie I.*, (kat. výst.), Galerie Rudolfinum, Praha 2001, s. 299.

[10] Eugen Jettel, *Skupina stromů a most u vídeňské řeky*, 1868, olej, dřevo, 59,5 x 66,5 cm, značeno vpravo dole: Eūgen Jettel 1868., Státní zámek Sychrov, inv. č. S- 00646 a,b, foto: autorka práce.

[11] Jules Dupré, *Krajina s kravami u vody*, 1849, olej, plátno, 28,5 x 35 cm, značeno vlevo dole: Jules Dupré, Moravská galerie v Brně, inv. č. Z 1306, foto převzato z: Marie Mžysková, *Křídla slávy, Hynais, čeští Pařížané a Francie I.*, (kat. výst.), Galerie Rudolfinum, Praha 2001, s. 302.

[12] Eugen Jettel, *Motiv z Ramsau (Listnatý les)*, 1868, olej, plátno, 74,5 x 98,5 cm, značeno vlevo dole: Eugen Jettel 1868, Moravská galerie v Brně, inv. č. A 215, foto: Moravská galerie v Brně.

[13] Eugen Jettel, *Krajina u Salzburgu*, 1868, olej, dřevo s parketáží, 29 x 44,5 cm, značeno vlevo dole: Eugen Jettel 1868, Oblastní galerie v Liberci, inv. č. O 128, foto: Oblastní galerie v Liberci.

[14] Eugen Jettel, *Krajina u Váhu s kravami*, 1872, olej, dřevo s parketáží, 43,5 x 94,5 cm, značeno vpravo dole: Eugen Jettel 1872, inv. č. O 129, foto: Oblastní galerie v Liberci.

[15] Eugen Jettel, *Krajina u Váhu s koupajícím se chlapcem, vepři a husami*, kolem 1872, olej, dřevo, 24 x 57,5 cm,

značeno vpravo dole: Eugen Jettel 187?, inv. č. O 133, foto: Oblastní galerie v Liberci.

[16] Eugen Jettel, *Holandská krajina*, 1874, olej, dřevo, 40,5 x 80,5 cm, značeno vpravo dole: Eugen Jettel. 1874., inv. č. O 130, foto: Oblastní galerie v Liberci.

[17] Eugen Jettel, *Krajina s močálem a figurální stafáží*, 1876, olej, dřevo, 54 x 81 cm, značeno vpravo dole: Eugène Jettel. paris. 76., inv. č. A 1024, foto: Moravská galerie v Brně.

[18] Eugen Jettel, *Pobřeží u Villerville*, 1882, olej, dřevo, 33,5 x 61,6 cm, neznačeno, Národní galerie v Praze, inv. č. O 4342, fotografie © 2010 Národní galerie v Praze.

[19] Eugen Jettel, *Rašeniliště u Šeldy, Holandsko*, ca. 1875 - 1878, olej, dřevo s parketáží, 40,4 x 89,5, značeno vpravo dole: E. Jettel, Oblastní galerie v Liberci, inv. č. O 136, foto: Oblastní galerie v Liberci.

[20] Eugen Jettel, *Dýňové pole*, ca. 1881 - 1885, olej, dřevo, 33 x 40,5 cm, značeno vpravo dole: Eugène Jettel. paris, Oblastní galerie v Liberci, inv. č. O 135, foto: Oblastní galerie v Liberci.

[21] Václav Brožík, *Návrat z pole (Večer)*, 1891 - 1893, olej, plátno, 96 x 132 cm, značeno vpravo dole: VBrožík, Galerie hlavního města Prahy, inv. č. M 147, foto převzato z: Naděžda Blažíčková-Horová (ed.), *Václav Brožík (1851 - 1901)*, Národní galerie v Praze 2003, s.183.

[22] Eugen Jettel, *Měsíční krajina s větrníky*, 1884, olej, dřevo, 46,5 x 68 cm, značeno vpravo dole: Eugène Jettel. paris 84, Oblastní galerie v Liberci, inv. č. O 132, foto: Oblastní galerie v Liberci.

- [23] Marie-Joseph-Léon Iwill, *Máza v Dordrechtu*, foto převzato z: Catalogue Illustré du Salon des Beaux-Arts 1884, s. 128.
- [24] Eugen Jettel, *Krajina s větrníky, Cayeux sur Mer, Normandie*, 1897, kvaš, papír podlepený lepenkou, 38,3 x 55,2 cm, značeno vpravo dole: Eugène Jettel. paris 97., Oblastní galerie v Liberci, inv. č. O 140, foto: Oblastní galerie v Liberci.
- [25] Eugen Jettel, *Po dešti*, 1896, olej, karton, 46,5 x 64 cm, značeno vlevo dole: Eugène Jettel. 96., Jihomoravské muzeum ve Znojmě, inv. č. O 290, foto: Jaroslav Frečer.
- [26] Eugen Jettel, *Holandská krajina (Krávy na louce)*, 1888, olej, dřevo, 46 x 76,5 cm, značeno vpravo dole: Eugène Jettel paris 88., Oblastní galerie v Liberci, inv. č. O 146, foto: Oblastní galerie v Liberci.
- [27] Eugen Jettel, *Krávy na pastvě*, 1890, olej, plátno, 37 x 55 cm, značeno vpravo dole: Eugène Jettel. paris. 90., Národní galerie v Praze, inv. č. O 9805, fotografie @ 2010 Národní galerie v Praze.
- [28] Henri Rooke, *Ráno v údolí Bresle*, foto převzato z: Catalogue Illustré du Salon des Beaux-Arts 1889, s. 266.
- [29] Edwin D. Connell, *Na louce*, foto převzato z: Catalogue Illustré du Salon des Beaux-Arts 1897, s. 116.
- [30] Eugen Jettel, *Krajina se stohy slámy*, 1893, olej, dřevo, 26 x 40 cm, značeno vpravo dole: Eugène Jettel. 93., Státní zámek Sychrov, inv. č. S- 00977 a,b, foto: autorka práce.
- [31] Eugen Jettel, *Zimní krajina, Auvers sur Oise*, 1896, kvaš, papír podlepený lepenkou, 22,5 x 33,5 cm, značeno vpravo dole: Eugène Jettel. 96., Oblastní galerie v Liberci, inv. č. O 137, foto: Oblastní galerie v Liberci.

[32] Armand Guéry, *Zimní večer, Betricourt, blízko Remeše*, foto převzato z: Catalogue Illustré du Salon des Beaux-Arts 1894, s. 70.

[33] Armand Guéry, *Bodláky*, foto převzato z: Catalogue Illustré du Salon des Beaux-Arts 1890, s. 136.

[34] Eugen Jettel, *Krajina s kozou*, 1894, olej, plátno, 38,5 x 55,3 cm, značeno vlevo dole: Eugène Jettel 94, Muzeum města Brna, inv. č. 52.719, foto: Miloš Strnad.

[35] Václav Brožík, *Večerní nálada (Z večera)*, 1886, olej, plátno, 64 x 93 cm, značeno vlevo dole: VBROŽÍK. Janu Wiesnerovi na památku. Paříž. 1886, Státní ústav památkové péče Praha, inv. č. JHM 2 42.

Naděžda Blažíčková-Horová (ed.), *Václav Brožík (1851 - 1901)*, Národní galerie v Praze 2003, s. 65.

[36] Eugen Jettel, *Východ měsíce*, 1896, olej, plátno, 95,5 x 136,5 cm, značeno vpravo dole: Eugène Jettel. paris. 96., inv. č. A 214, foto: Moravská galerie v Brně.

[37] Eugen Jettel, *Polní cestou u Cayeux sur Mer, Normandie*, 1897, kvaš, papír podlepený lepenkou, 49 x 64,5 cm, značeno vlevo dole: Eugène Jettel. paris 97, Oblastní galerie v Liberci, inv. č. O 142, foto: Oblastní galerie v Liberci.

[38] Léon Charles Flahaut, *Návrat na statek*, foto převzato z: Catalogue Illustré du Salon des Beaux-Arts 1881, s. 97.

[39] Armand Guéry, *Podzim v Champagne*, foto převzato z: Catalogue Illustré du Salon des Beaux-Arts 1892, s. 3.

[40] Albert Humphreys, *Konec podzimu v Bretagni*, foto převzato z: Catalogue Illustré du Salon des Beaux-Arts 1890, s. 204.

[41] Eugen Jettel, *Holandská krajina, Katwijk-binnen*, 1897, kvaš, papír podlepený lepenkou, 44 x 63 cm, značeno vlevo

dole: Eugène Jettel. paris 97., Oblastní galerie v Liberci, inv. č. O 139, foto: Oblastní galerie Liberci.

[42] Ernest Gaston Marché, *Břeh u Loing v Nemours*, foto převzato z: Catalogue Illustré du Salon des Beaux-Arts 1893, s. 133.

[43] Eugen Jettel, *Krajina s řekou a lodkou*, 1895, olej, plátno, 35 x 52 cm, značeno vpravo dole: Eugène Jettel. 95., Oblastní galerie v Liberci, inv. č. O 2025, foto: Oblastní galerie v Liberci.

[44] Edmond Charles Yon, *Opuštěné bárky*, foto převzato z: Catalogue Illustré du Salon des Beaux-Arts 1895, s. 57.

[45] Paul Emmanuel Péraire, *Břeh Seiny*, foto převzato z: Catalogue Illustré du Salon des Beaux-Arts 1885, s. 74.

[46] Eugen Jettel, *Cesta u Raggenez, Bretagne*, 1892, olej, dřevo, 32 x 56 cm, značeno vpravo dole: Eugène Jettel. paris 92, Státní zámek Sychrov, inv. č. S- 00975 a,b, foto: autorka práce.

[47] Eugen Jettel, *Selské dvorce, Cayeux sur Mer, Normandie*, 1897, kvaš, papír podlepený lepenkou, 44,5 x 63 cm, značeno vlevo dole: Eugène Jettel. paris 97., Oblastní galerie v Liberci, inv. č. O 141, foto: Oblastní galerie v Liberci.

[48] Eugen Jettel, *Doškové chalupy na cestě do Cayeux*, foto převzato z: Catalogue Illustré, Exposition Nationale des Beaux-Arts 1892, s. 58.

[49] Eugène Villain, *Normandská cesta v Beuzeval*, foto převzato z: Catalogue Illustré du Salon des Beaux-Arts 1891, s. 213.

[50] Léon Charles Flahaut, *Dvůr v Brosse - Loiret*, foto převzato z: Catalogue Illustré du Salon des Beaux-Arts 1884, s. 226.

- [51] Edouard Louis Boudier, *Brévière*, foto převzato z: Catalogue Illustré du Salon des Beaux-Arts 1885, s. 124.
- [52] Eugen Jettel, *Motiv z Bretagne (Dům se stromy u vody. Gomarche)*, 1896, kvaš, papír podlepený lepenkou, 33,5 x 28 cm, značeno vlevo dole: Eugène Jettel. 96, Oblastní galerie v Liberci, inv. č. O 138, foto: Oblastní galerie v Liberci.
- [53] Hector Hanoteau, *Září*, foto převzato z: Catalogue Illustré du Salon des Beaux-Arts 1884, s. 127.
- [54] Eugen Jettel, *Krajina s břízou*, 90. léta, pero, kvaš, lepenka, 61 x 45,5 cm, značeno vpravo dole: Eugène Jettel. (dále nečitelné), Národní galerie v Praze, inv. č. DK 4637, fotografie @ 2010 Národní galerie v Praze.
- [55] Etienn Azambre, *Návrat z pole*, foto převzato z: Catalogue Illustré du Salon des Beaux-Arts 1888, s. 159.
- [56] Eugen Jettel, *Motiv ze vsí (Krajina s močálem)*, po r. 1897, kvaš, papír podlepený lepenkou, 47 x 41 cm, neznačeno, Oblastní galerie v Liberci, inv. č. O 144, foto: Oblastní galerie v Liberci.
- [57] Eugen Jettel, *Selský statek, Staatz, Dolní Rakousko*, kolem 1898, kvaš, papír polepený lepenkou, 46,5 x 38 cm, neznačeno, Oblastní galerie v Liberci, inv. č. O 145, foto: Oblastní galerie v Liberci.
- [58] Eugen Jettel, *Pohled z Kottling-Neusiedl*, 1898, olej, karton, 66 x 97 cm, značeno vpravo dole: Eugène Jettel. 98., Národní galerie v Praze, inv. č. O 4449, fotografie @ 2010 Národní galerie v Praze.
- [59] Eugen Jettel, *Selský dvorec*, 1895, olej, plátno, 38 x 55 cm, značeno vlevo dole: Eugène Jettel. paris 95., Slezské zemské muzeum v Opavě, inv. č. U1031A, foto: Slezské zemské muzeum v Opavě.

[60] Eugen Jettel, *Krajina s hradem (Hřbitov v Staatzu s hradní zříceninou)*, 1898, tempera, pastel, překližka, 57 x 47 cm, značeno vpravo dole: Eugène Jettel 98, Státní zámek Lednice na Moravě, inv. č. LE01469a, foto převzato z: Jana Svobodová, *Rakouské malířství 19. století v moravských sbírkách* (kat. výst.), Moravská galerie v Brně 2002, s. 62.

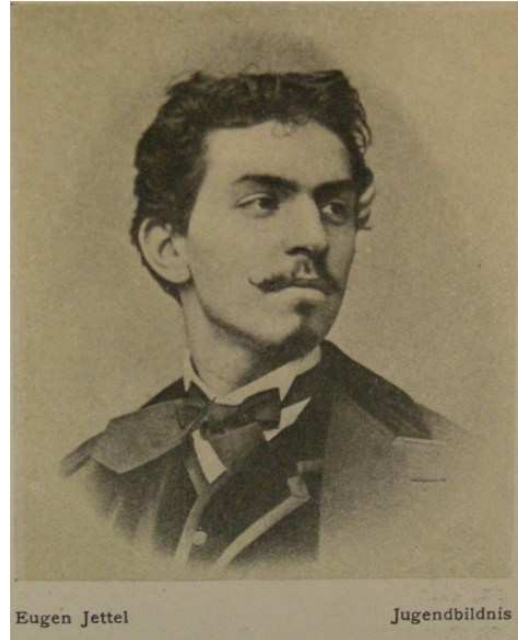
[61] Gaston-Frédéric de Burggraff, *Pohřebiště námořníků, u Crotoy*, foto převzato z: *Catalogue Illustré du Salon des Beaux-Arts 1892*, s. 82.

14. OBRAZOVÁ PŘÍLOHA

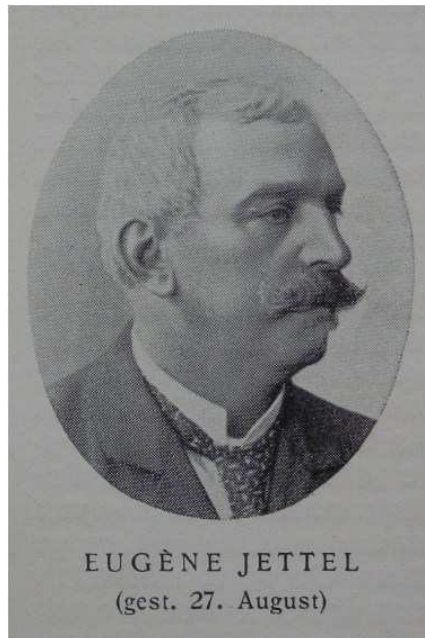
1/

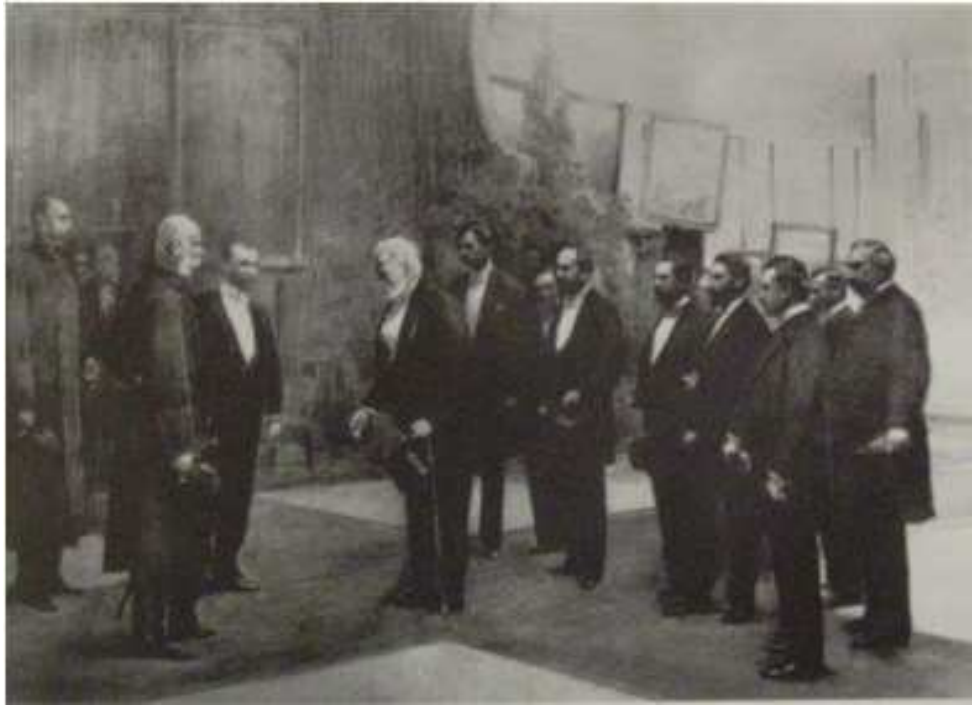
2/

3/

4/

5/

6/

7/

8/

9/

10/

11/

12/

13/

14/

15/

16/

17/

18/

19/

20/

21/

22/

23/

24/

25/

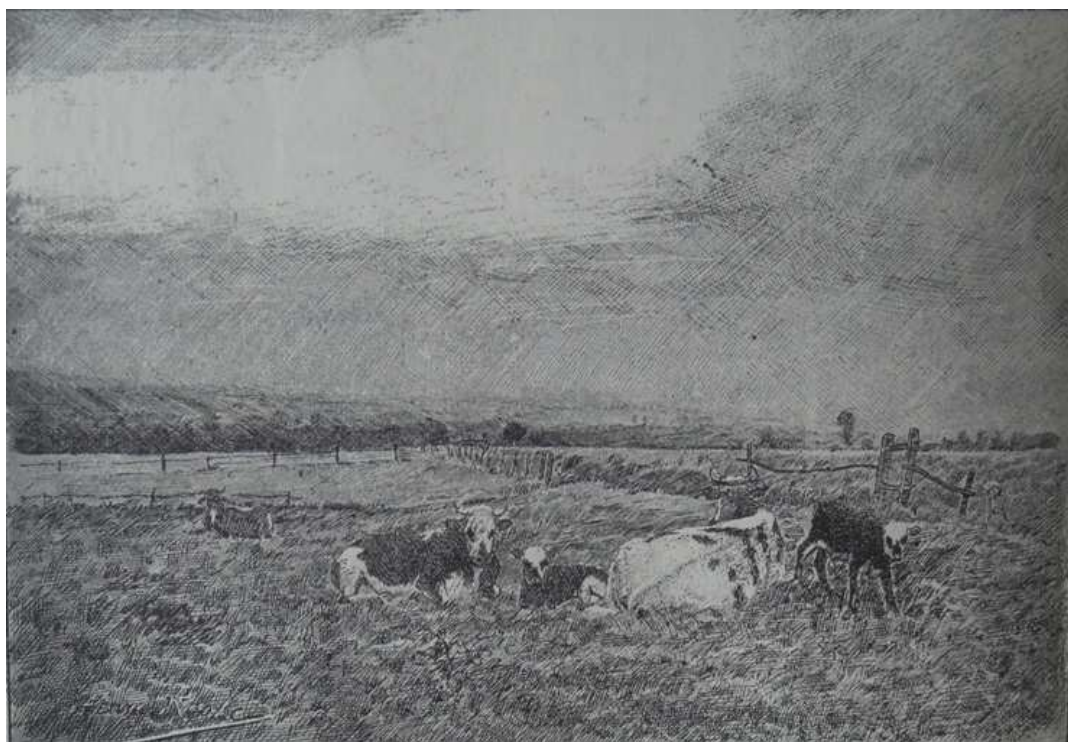
26/

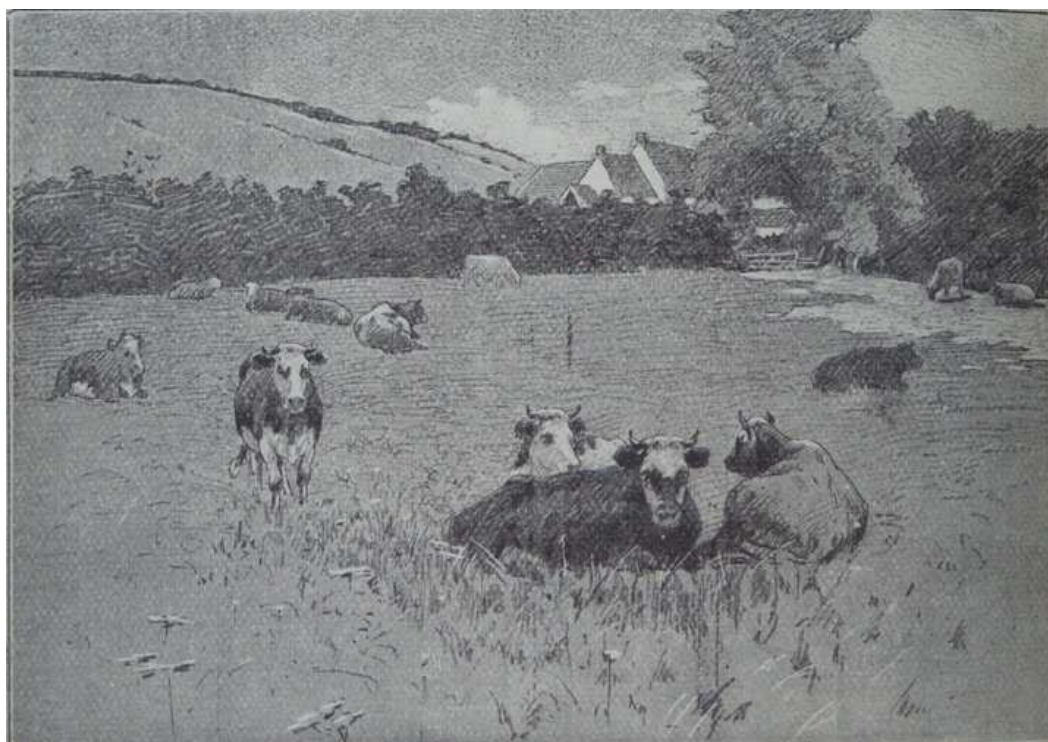
27/

28/

29/

30/

31/

32/

33/

34/

35/

36/

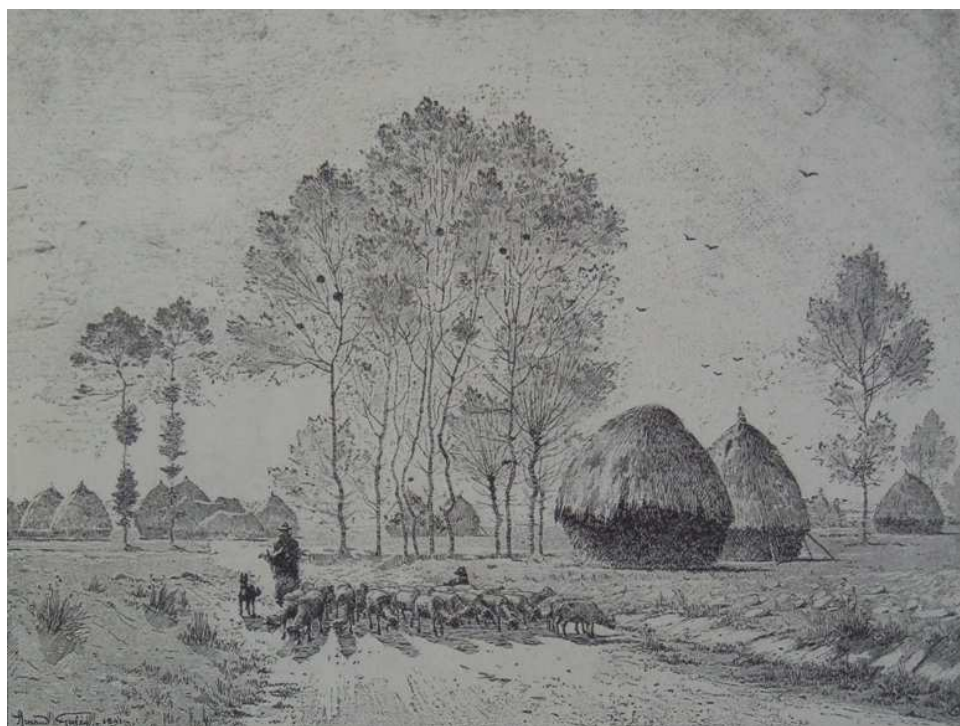
37/

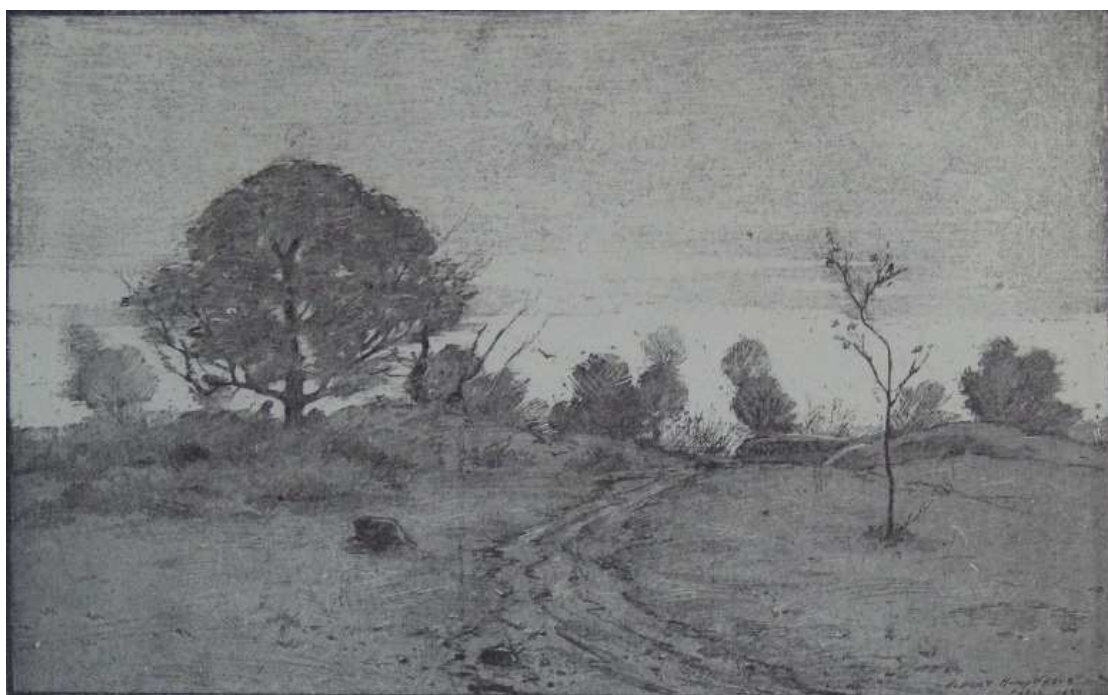
38/

39/

40/

41/

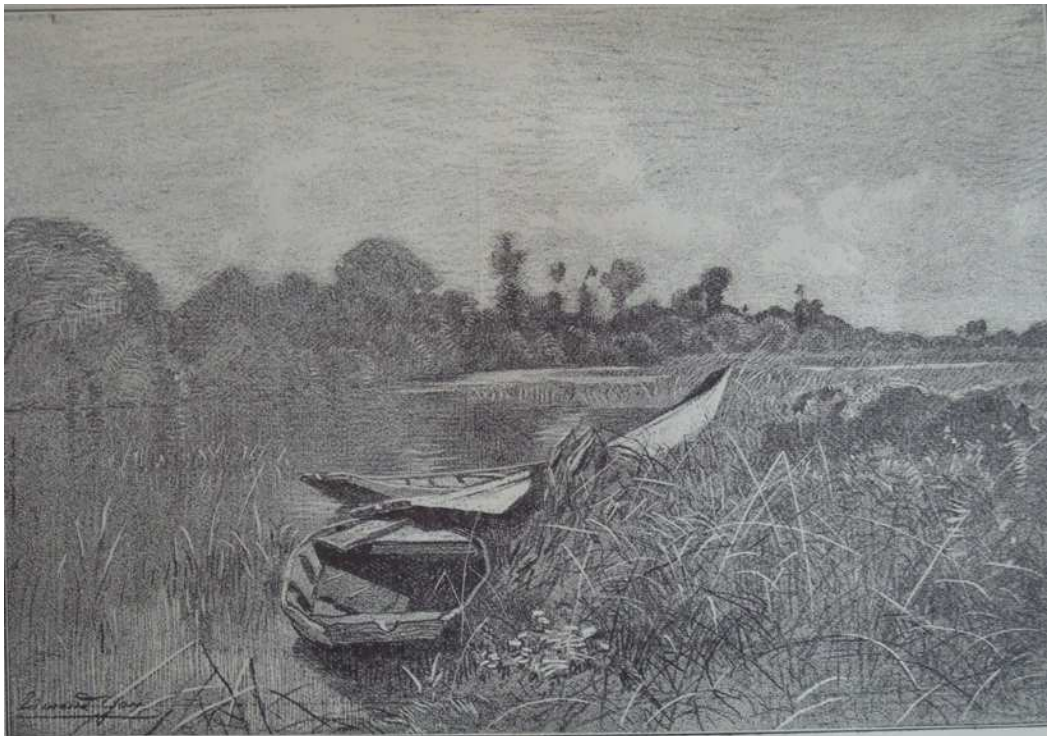
42/

43/

44/

45/

46/

47/

48/

49/

50/

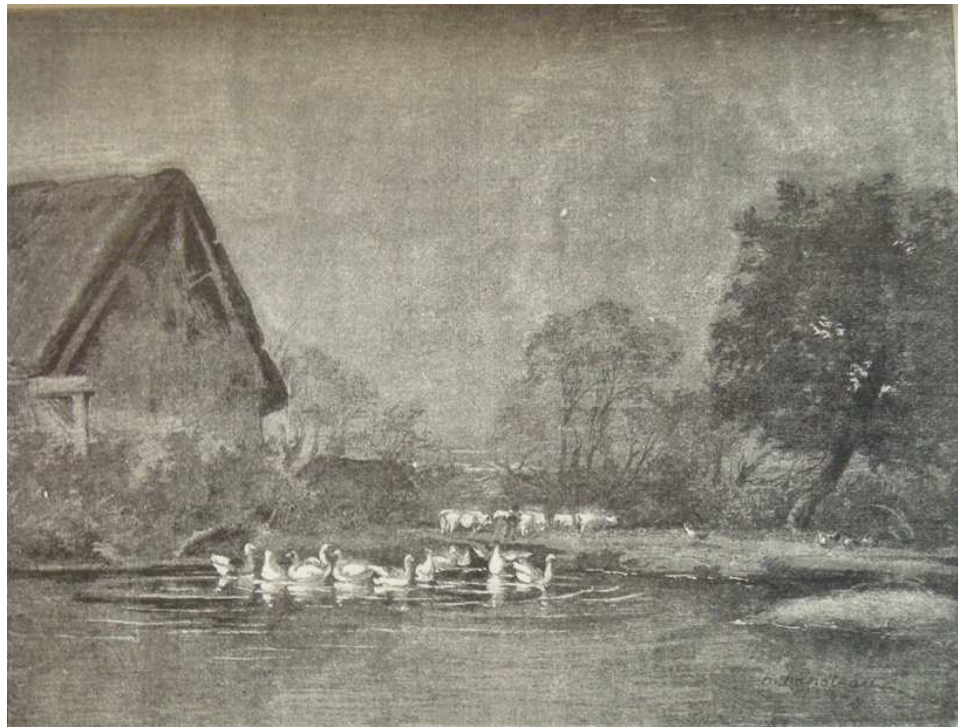
51/

52/

53/

54/

55/

56/

57/

58/

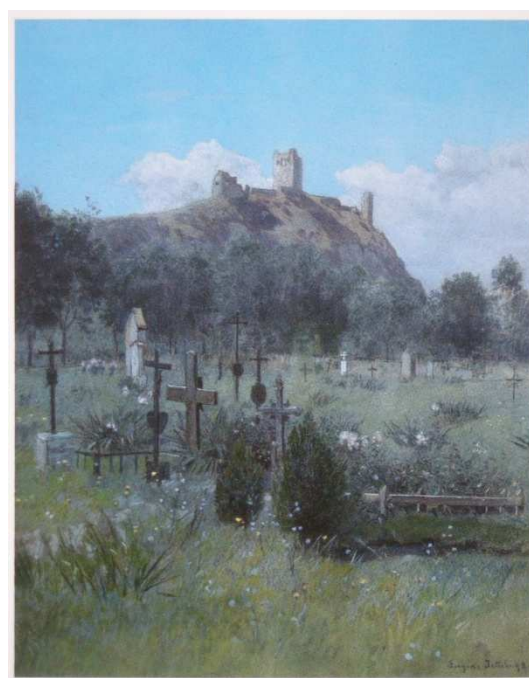
59/

60/

61/

15. SUMMARY

This master thesis is focused on life and work of a landscape painter - Eugen Jettel (1845 - 1901). It proceeds from currently available literature sources related to his person and, after a confrontation with archive records, sums up his basic biographical data. In a chronological order, it presents mainly work of art from collections of Czech museums and galleries on which it characterises his art legacy.

Emphasis is taken on a collection fund of Regional gallery in Liberec, collection of state castle Sychrov, collections of National gallery in Prague and Moravian gallery in Brno, as there are only solitaire painting present in others collection institutions of Czech Republic. Works of art from abovementioned collections represents Jettel's work within a range of almost thirty years, and thus bringing self-contained overview through painter's work.

An overview begins with description of Jettel's works from the end of his studies at the Vienna Academy at Albert Zimmermann. It documents the influence of Barbizon School, as well as his stays in Italy and Hungary in the early '70s. Further it presents the works of Paris period, with an apparent influence of Austrian atmospheric impressionism, French salon naturalism and luminism. Jettel's work is set to wider content of those artistic scene, mainly to the circle of Charles Sedelmayer - an Austrian painting dealer, to whom was Jettel contractual obligated and whose personality determinated Jettel's Paris period. His work of this period is also defined against French impressionism, which took control over Paris artistic scene of that time. There's an obvious influence of Paris Art nouveau style in a

characteristics of his late 90's works. After 1897 Jettel returned back to Vienna and became a member of Wiener Secession.

This master thesis aims to call for an attention to the artistic personality of Eugen Jettel and to arouse an interest in his work of art. The task is to put forward a compact overview on Jettel's life and work, and to clarify the questions of style character of his pieces of art.

16. ANOTACE

Jméno a příjmení:	Veronika Kotoučová
Fakulta, katedra:	Filozofická fakulta, Katedra dějin umění
Vedoucí práce:	Doc. PhDr. Marie Mžuková, CSc.
Rok obhajoby:	2010

Název práce:	Eugen Jettel (1845 – 1901)
Název v angličtině:	Eugen Jettel (1845 – 1901)
Anotace práce:	Diplomová práce se zabývá životem a tvorbou krajináře Eugena Jettela. Na základě dostupné literatury, archivních záznamů a děl ze sbírek galerií a muzeí České republiky definuje jeho vztah k rakouskému a francouzskému umění 2. poloviny 19. století.
Klíčová slova:	Eugen Jettel, krajinomalba, náladový impresionismus, francouzský naturalismus, impresionismus, Art nouveau, Wiener Secession
Anotace v angličtině:	Master thesis is about life and work of landscape-painter Eugen Jettel. Based on the available literature, archival records and especially compositions from the collections of galleries and museums in the Czech Republic defined its relationship to the Austrian and French art of the second 19th century.
Klíčová slova v angličtině:	Eugen Jettel, landscape, impressionism, french naturalism, Art Nouveau, Wiener Secession
Přílohy vázané v práci:	Biografie v datech, Seznam děl na výstavě 1902 v Domě umělců, Soupis děl ze sbírek České republiky, Literatura (abecední řazení), Literatura (chronologické řazení), Prameny, Seznam obrazové přílohy, Obrazová příloha
Rozsah práce:	171 stran
Jazyk práce:	Čeština